

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE’DE COVID-19 PANDEMİSİ
SÜRECİNDE KADINA KARŞI ŞİDDETİN RUTİN
AKTİVİTELER TEORİSİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

Ramazan ZEYREK
2501190598

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Rahime ERBAŞ

İSTANBUL – 2022

ÖZ

TÜRKİYE’DE COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE KADINA KARŞI ŞİDDETİN RUTİN AKTİVİTELER TEORİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ RAMAZAN ZEYREK

Kadına karşı şiddetle etkin mücadele edilebilmesi için devlet, pozitif yükümlülüklerinin de bir sonucu olarak, kadına karşı şiddet olaylarının “tolere edilmeyeceği” mesajını topluma güçlü bir şekilde vermelidir. Dünya genelinde bir problem olarak varlığını sürdüren kadına karşı şiddet, pandemi sürecinde birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de artış göstermiştir. İşte bu çalışmanın da temel amacı, Türkiye’de COVID-19 pandemisi sürecinde kadına karşı şiddet bakımından ortaya çıkan durumların ve istatistiklerin Rutin Aktiviteler Teorisi(RAT) bakımından incelenmesidir. Pandemide sosyal ilişkiler, kısıtlamalar ve diğer yan etkenler dolayısıyla farklı bir yapı ihtiva ettiğinden, kadına karşı şiddetin bu farklı yapısıyla tekrar değerlendirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu şekilde durumsal faktörlerin önem arz ettiği ve zaman kavramının öne çıktığı pandemi sürecindeki kadına karşı şiddet olaylarının daha iyi açıklanabilmesi ve çözüm önerileri sunulabilmesi açısından çalışmamızda RAT’ın kullanılması anlamlı bulunmuştur.

Çalışmada mümkün olduğunca devlet birimleri tarafından yayınlanan istatistikler ve resmi kaynaklar analiz edilmiştir. Ancak her ne kadar devlet organları tarafından yayınlanan istatistiklere odaklanılmaya çalışılsa da bu hususta anlamlı sonuçlar elde edecek kadar istatistik mevcut değildir. Dolayısıyla gazete haberleri ve sivil toplum kuruluşlarının verileri ile tespitlerimiz desteklenmiştir. Bunlara dayalı olarak dünya genelinde ve özellikle Türkiye’de pandemi sürecinde meydana gelen suç ve ceza politikasındaki değişiklikler ve diğer hukuki faktörler örnek kabilinden verilmiştir. Verilen örnekler, rutin aktiviteler teorisinin üç ana unsuru olan motive olmuş suçlu, uygun hedef ve yetkin bir koruyucunun yokluğu bakımından değerlendirilmiştir.

Kadına karşı şiddet bir halk sağığı problemidir. Pandemi gibi kriz zamanlarında zirve yapan bu problemin gelecek nesiller için nüksetmemesi adına bu problem iyi tahlil edilmeli ve bu probleme karşı sağılam bir duruş sergilenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kadına karşı şiddet, COVID-19, Pandemi, İnfaz, Af, Türkiye’de kadına karşı şiddet, Rutin Aktiviteler Teorisi, Koronavirüs salgını, Pandemi sürecinde şiddet

ABSTRACT

EVALUATION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN DURING THE COVID-19 PANDEMIC IN TURKEY IN TERMS OF ROUTINE ACTIVITIES THEORY

RAMAZAN ZEYREK

In order to effectively combat violence against women, the state should strongly give the message that violence against women will not be tolerated, as a result of its positive obligations. Violence against women, which continues to exist as a problem throughout the world, has increased in Turkey as well as in many countries during the pandemic. The main purpose of this study is to examine the situations and statistics in connection with violence against women during the COVID-19 pandemic in Turkey in terms of Routine Activities Theory (RAT). Since the pandemic has a different structure due to social relations, restrictions and other side factors, the need to reevaluate violence against women with this different structure has emerged. In this way, the use of RAT was found to be meaningful in our study in terms of better explaining the violence against women and offering solutions during the pandemic process, where situational factors are important and the concept of time is prominent.

In the study, statistics and official sources published by government departments were analyzed as much as possible. However, although it is tried to focus on statistics published by state bodies, there are not enough statistics to obtain meaningful results in this regard. Therefore, our findings were supported by newspaper reports and the data of non-governmental organizations. Based on these, changes in the crime and punishment policy and other legal factors that occurred throughout the world and especially in Turkey during the pandemic process were given as an example. These examples given are evaluated in terms of the three main elements of routine activities theory: motivated offender, suitable target, and absence of a capable guardian.

Violence against women is a public health problem. This problem, which peaks in times of crisis such as the pandemic, should be analyzed well and a firm stance should be taken against this problem in order not to relapse for future generations.

Keywords: Violence against women, Violence against women in Turkey, Routine Activities Theory, Coronavirus outbreak, Violence during the pandemic

ÖNSÖZ

Pandemi sürecindeki kadına karşı şiddetin rutin aktiviteler teorisi bakımından incelenmesi ve değerlendirilmesi bu yüksek lisans tezinin konusunu oluşturmaktadır. Bir kriz ihtiva eden bu süreç, kısa zamanda dünyanın her bölgesinden insanları etkileyip yaşam koşullarını değiştirmiştir. Aynı zamanda otoriteler tarafından hızlı reaksiyon gösterilmesi gereken bu zaman diliminde ülkelerin uyguladıkları suç ve ceza politikaları oldukça önem arz etmektedir. Özellikle kriz zamanlarında artan kadına karşı şiddetin gelecek nesillerde nüksetmesinin önüne geçilmesi için konunun iyi kavranması ve böylece daha iyi tedbirler alınması gerekmektedir. Zaman ve mekân kavramlarının öne çıktığı rutin aktiviteler teorisi bu durumu açıklamak için anlamlı ve işlevsel bulunmuştur. Öğretide bu hususu söz konusu perspektiften ele alan çalışmaların sınırlı sayıda oluşu, bu konunun ele alınması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu sebepler çerçevesinde bu konuyu seçmemde, çalışmamı planlamamda ve yürütmemde ilgi ve desteğini esirgemeyen, akademik çalışmalara yönelimimi her zaman cesaretlendiren değerli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Rahime Erbaş'a teşekkürlerimi sunarım.

Ramazan Zeyrek
İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	ii
TABLolar LİSTESİ.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA KARŞI ŞİDDET OLGUSU VE RUTİN AKTİVİTELER TEORİSİ

I. MESELENİN TAKDİMİ, KAVRAMLAR, ÇALIŞMANIN SINIRLARI VE İZLENECEK YÖNTEM.....	5
A. MESELENİN TAKDİMİ.....	5
B. KADINA KARŞI ŞİDDET OLGUSU.....	6
1. Kadına Karşı Şiddetin Tanımlanması	6
i. Literatür ve Uygulamadaki Genel Durum.....	6
ii. Ceza Hukuku Açısından Kadına Karşı Şiddetin Tanımlanması	8
C. KADINA KARŞI ŞİDDETİN BİLHASSA PANDEMİ ŞARTLARINDA HUSUSİ MÜCADELE GEREKTİRMESİ.....	12
i. Pandemide Kadına Karşı Şiddetin Arttığını Gösteren Dünyadan Veriler.....	15
ii. Pandemide Kadına Karşı Şiddetin Arttığını Gösteren Türkiye’den Veriler.....	17
D. ÇALIŞMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ	21
1. Kadına Karşı Şiddetin İncelenmesinde Kriminoloji Teorileri	21
2. Kadına Karşı Şiddetin İncelenmesinde Rutin Aktiviteler Teorisi (RAT)	22
3. Çalışmada RAT’a Başvurulması.....	25
4. Çalışmada Esas Alınan “Pandemi” Dönemi	27
E. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI.....	27

İKİNCİ BÖLÜM
COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE KADINA KARŞI ŞİDDET İLE
MÜCADELEDEKİ FAKTÖRLER: SUÇ VE CEZA POLİTİKALARINDAN
ÖRNEKLER

I. PANDEMİ SÜRECİNDE KADINA KARŞI ŞİDDET	29
II. 5275 SAYILI CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUN DEĞİŞİKLİKLERİ	31
III. PANDEMİ ÖNCESİNDE VE PANDEMİ SÜRECİNDE TEDBİRLER	35
IV. İSTANBUL SÖZLEŞMESİNDEN ÇIKILMASI: DEĞİŞEN ALGI	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RUTİN AKTİVİTELER TEORİSİ'NİN PANDEMİ SÜRECİNDEKİ
ŞARTLARA UYGULANMASI

I. MOTİVE OLMUŞ SUÇLU	47
II. UYGUN HEDEF	51
III. TUTUCULAR	53
IV. YETKİN BİR KORUYUCUNUN YOKLUĞU	55
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
KAYNAKÇA	65

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Şönim’den hizmet alan kişi sayıları.....	37
Tablo 2.2: 6284 Sayılı kanunlara göre koruma kararı açılan ve karara bağlanan dava türü sayılan Türkiye (2006-2016)	38

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1: Türk Ceza Kanunu uyarınca ceza mahkemelerine açılan davalardaki suçlar, 2020 (TCK madde gruplarına göre).....**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	: aynı eser
a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
a.m.	: aynı makale
a.y.	: aynı yayın
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Bkz.	: bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
et.al.	: ve diğerleri
HSK	: Hakimler ve Savcılar Kurulu
İstanbul Sözleşmesi	: Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi
KADES	: Kadın Acil İhbar Sistemi
m.	: madde
RAT	: Rutin aktiviteler teorisi
s.	: sayfa
ŞÖNİM	: Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
v.d.	: ve diğerleri
Yay. Haz.	: Yayına Hazırlayanlar (Editör)
WHO	: World Health Organization

GİRİŞ

Mağduru olduğunuz bir suçun faili ile dört duvar arasında bir yaşam geçirmek ister miydiniz? Yahut suçluları cezalandırmak, mağdurun adalet duygusunu tatmin etmek için fail ile mağdurun birlikte, aynı mekânda kalmasını zorlamaya yönelik bir ceza teorisi düşünebilir miydiniz? COVID-19 pandemisi, virüsün insanlar üzerinde doğrudan oluşturduğu semptomlarla gözlemlenirken aynı zamanda toplum ve fertleri üzerinde dolaylı olarak oluşturduğu hasarlarla da yıkıcı etkisini göstermektedir.

Salgın sürecinde değişen yaşam koşulları, kısıtlamalar ve tedbirler kadınların kendilerine şiddet uygulayan failleriyle aynı evde mütemadiyen bir arada yaşamalarına neden olmuştur. Bu kısıtlamalar dolayısıyla kadınlar söz konusu şiddetten kaçabilmek için gerek adli mercilere gerekse de yakınlarına gitmekten çekinmişlerdir. Bu durumdan çekinmeyip gitmeyi deneyenler ise sürekli gözetimi altında bulundukları failleri tarafından engellenmişlerdir.

Bu durumun, mağduriyeti artırdığı açık olmakla birlikte acaba işlenen suç sayılarında/oranlarında bir artış olmuş mudur? Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi 3-8 Nisan 2020 tarihleri arasında; pandemi sürecinde yaşanan doğal karantina durumundan kadınların nasıl etkilendiğine, bu süreçte ne kadar kadının şiddete ve ne tür bir şiddet biçimine maruz kaldığını ölçmek için bir anket çalışması yapmıştır. Pandemi sürecinde kadına şiddetin %27,8’lik farkla %15,2’den %43’e yükseldiği görülmüştür. Bu istatistikte şiddet kavramına hangi fiillerin dahil edilip edilmediği belirtilmemiştir. Ancak yine de bu veriler göstermektedir ki, pandemi sürecinde kadına yönelik şiddet yaklaşık üç kat artmıştır.¹

Gerek sözü edilen bu araştırma gerekse de çalışmanın devamında bahsedilecek olan araştırmalar, istatistikler ve haberler ile birlikte pandemi sürecinde kadına karşı şiddetin objektif olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi gereği hasıl olmuştur. Nitekim araştırmalar sonucu elde edilen veriler, yayımlanan istatistikler pandemi

¹ Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi, “COVID-19 Karantinasından Kadının Etkilenimi ile Kadın ve Çocuğa Yönelik Şiddete İlişkin Türkiye Araştırma Raporu” 2020, s.4 (Çevrimiçi) <https://sahamerkezi.org/covid-19-karantinasından-kadının-etkilenimi-ile-kadın-ve-cocuga-yonelik-siddete-iliskin-turkiye-arastirma-raporu/>, 14 Ekim 2021.

öncesine göre değişiklik göstermeye başlamıştır. İnsanların yaşam koşullarında da büyük değişiklikler meydana gelmiş; şirketler evden çalışma sistemine geçmiş,² okullarda uzaktan eğitim modeline geçilmiş, insanlar sosyal ortamlardan bağını kesmiş, diğer insanlarla bir araya gelmekten çekinmeye başlamış ve ardından uygulanan sokağa çıkma yasakları³ ile pandemi ve yeni yaşam koşulları 7’den 70’e herkes tarafından tüm yoğunluğuyla yaşanılmaya başlanmıştır.

Gerçekten pandemi, ekonomik ve sosyal birçok problemi beraberinde getirmiştir. Yaşamlarımızda etkili olan bu değişim ve yeni dinamikler insanları hiç de alışık olmadığı bir hayat tarzını yaşamaya zorlamıştır. İşte bu noktada akıllara ABD’de hayat tarzı değişiklikleri ile şekillenen Rutin Aktiviteler Teorisi (RAT) gelmektedir.

Felson ve Cohen, ABD’de 2. Dünya Savaşı sürecinde erkeklerin çoğunun askerde olması ve ihtiyaç duyulan iş gücü nedeniyle kadınların çalışmaya başlaması ardından savaşın bitmesi ve erkeklerin geri dönmesi ile toplumda meydana gelen devinimi incelemişlerdir. Böylece, insanların günlük rutin aktivitelerinin değişmesi ve bununla birlikte suç ve suçluluk istatistiklerindeki değişimlere odaklanıp Rutin Aktivite Teorisini (RAT) geliştirmişlerdir.⁴ Bu teoride *Felson ve Cohen* üç faktöre dikkat çekmiş ve bu üç faktörün aynı zaman ve mekânda birlikte bulunmasıyla suçun meydana geleceğini belirtmişlerdir. Bu faktörler; motive olmuş suçlu, yetkin koruyucunun yokluğu ve uygun hedefin varlığıdır. Bu üç faktöre daha sonraları Felson “tutucular” unsurunu da eklemiş ve incelemiştir. Biz de çalışmamızın sonraki kısımlarında bu unsura değineceğiz.

RAT insanların bazı meşru yahut gayrimeşru rutin aktivitelerinin bu üç faktörün kavuşmasını daha kolaylaştırdığını belirtmektedir. Örnek vermek gerekirse teknolojinin; dolandırıcıların, uygun hedefin (internet kullanıcıları) ve yetkin bir

² Kim Parker, Juliana Horowitz, Rachel Minkin, “How the Coronavirus Outbreak has—and hasn’t—Changed the Way Americans Work”, **Pew Research Center**, 2020, s.5 (Çevrimiçi) <https://www.pewresearch.org/social-trends/2020/12/09/how-the-coronavirus-outbreak-has-and-hasnt-changed-the-way-americans-work/>, 2 Nisan 2022.

³ T.C. İçişleri Bakanlığı, “6235 sayılı Genelge”, (Çevrimiçi) <https://www.icisleri.gov.tr/2-gun-sokaga-cikma-yasagi>, 3 Nisan 2022.

⁴ Lawrence E. Cohen, Marcus Felson, “Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach.” **American Sociological Review**, C.44, S:4, 1979, s.588–608. <https://doi.org/10.2307/2094589>

koruyucunun yokluğu faktörlerinin bir araya gelmesine fırsatlar açtığı bilindiği gibi⁵ karantina süreci de yine bu üç faktörün konumuz bağlamında bir araya gelmesini ve uygun şartların oluşmasını hazırlamış olabilir.

Kadına yönelik şiddete uygulanan yaklaşım diğer şiddet türlerine uygulanan yaklaşımdan farklı olmuştur. Literatürde ülkemiz koşullarına göre kadına karşı şiddet olgusu birçok açıdan çalışılmıştır.⁶ Ayrıca RAT'ın kimi suç tiplerine uygulanabilirliği farklı açılardan ele alınmıştır.⁷ Ancak ülkemizde kadına karşı şiddet, özellikle de kişilerin mütemadiyen evde bulunması ve ileride açıklanacağı üzere destek mekanizmalarının azalmasıyla farklı bir yapı arz ettiği pandemi sürecinde, RAT kapsamında incelenmemiştir. Dolayısıyla bu olguya yeni koşulları ile ve uygun olan teorilerle farklı bakış açılarına ihtiyaç vardır. RAT'ta diğer çoğu kriminoloji teorilerinin aksine zaman ve yer kavramının ön plana çıkması ve belirli unsurların aynı zamanda ve aynı yerde birleşmesi gibi durumlar, pandemi süreci ve sosyal izolasyon ile birlikte düşünüldüğünde daha da anlam kazanmaktadır.

Bu çalışmada amaç, kadına yönelik şiddet olaylarını incelerken RAT'taki suç davranışını etkileyen faktörleri, mağduriyet riskleri ile ilgili vurgulanan durumsal faktörleri görmezden gelmeden teori ile olguyu mümkün olduğunca eksiksiz bir şekilde açıklamaktır. Diğer bir anlatımla bu çalışmada RAT'ı, geleneksel olarak kullanıldığının aksine, malvarlığına karşı suçlar haricindeki bir bağlamda test etmek ve kadına karşı şiddete, bu teori bağlamında yaklaşımın fayda ve çıkarımlarını görmek hedeflenmektedir. Teoride böyle bir genişleme, kadına karşı şiddetin daha iyi anlaşılmasına ve bu teorinin farklı suç türlerine uygulanabilirliği konusundaki şüpheleri gidermeye de hizmet edebilir.

Çalışmamızda kapsayıcı bir açıdan ve bağlam dışına çıkılmadan, tündengelim şeklinde çalışılarak konu başlıkları incelenecektir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

⁵ Pratt, Travis C., Kristy Holtfreter, Michael D. Reisig. "Routine Online Activity and Internet Fraud Targeting: Extending the Generality of Routine Activity Theory." **Journal of Research in Crime and Delinquency**, C.47, S:3, 2010, s.267-296. <https://doi.org/10.1177/0022427810365903>

⁶ İnci Boyacıoğlu, "Dünden Bugüne Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet ve Ulusal Kadın Çalışmaları: Psikolojik Araştırmalara Davet", **Türk Psikoloji Yazıları**, C.19, S.Özel Sayı, 2016, s.137 v.d.

⁷ Eric Rutger Leukfeldt, Majid Yar, "Applying Routine Activity Theory to Cybercrime: A Theoretical and Empirical Analysis", **Deviant Behavior**, C.37, s.278-279.

Öncelikle ilk bölümde kadına karşı şiddet olgusunun tanımlanmasına dair önemli noktalar paylaşılacak, çalışmanın amacı ve yöntemi detaylıca izah edilecektir. Ardından ikinci bölümde özellikle de Türkiye’de halihazırda var olan yahut pandemi döneminde meydana gelen kadına karşı şiddet ile alakalı suç ve ceza politikalarındaki gelişmelerden en önemlileri örnek kabilinden incelenecek ve objektif olarak ele alınacaktır. Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)’nden çıkılması hususu ele alınacaktır. Devlet organları tarafından verilen diğer kararların ve çıkarılan kanunların bu hususa etkisi incelenecektir. Daha sonra bu veriler, çalışmanın üçüncü bölümünde RAT kapsamında değerlendirilecek ve teorideki unsurlar ile bağdaştırılarak pandemi şartlarında artan kadına karşı şiddetin analizi yapılacaktır. Koşullara uygun bir şekilde RAT kullanılarak yapılacak bu analiz sonucunda, gelecekte bu şiddet türünün önlenmesi için daha iyi tedbirler alınabilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA KARŞI ŞİDDET OLGUSU VE RUTİN AKTİVİTELER TEORİSİ

I. MESELENİN TAKDİMİ, KAVRAMLAR, ÇALIŞMANIN SINIRLARI VE İZLENECEK YÖNTEM

A. MESELENİN TAKDİMİ

Kadına karşı şiddet dünya genelinde bir problem olarak varlığını sürdürmekteyken kadınlar, pandemiden dolayı aile üyeleriyle yahut eşleriyle aynı çatı altında kısıtlamalara tabi olarak günün tamamını birlikte geçirmek zorunda kalmıştır. Bu dönemde pandemi kısıtlamaları, bireylerin ekonomik sıkıntıları ve diğer stres kaynakları ve ek olarak da devletler tarafından verilen birtakım politik kararlar toplumdaki kadına yönelik bakışın fiiliyata da tezahür etmesine yahut halihazırda tezahür eden şiddetin artmasına zemin hazırlamış olabilir. Bu noktada vurgulanacak veriler tahlil edilirken Türkiye’deki kadın nüfusunun %49,9’unun kadın olduğu gözden kaçırılmamalıdır.⁸

Ortaya çıkan pandemi koşulları ile ülkemizde kadına karşı şiddet hususunun tahlil edilmesi gerektiğinden, konunun yeterli düzeyde anlaşılmasına ve devamında küresel açıdan bir bakışa, son olarak da Türkiye özelinde verilerin değerlendirilmesine ihtiyaç vardır. Bu bölümde kadına karşı şiddet olgusu incelenecek ve ülkemizde bu olgunun tanımı ve bu kavrama yönelik kanuni dayanaklar paylaşılacaktır. Bunun yanı sıra çalışmanın ana konusunu oluşturan pandemi sürecinde kadına karşı şiddet oranlarının nasıl bir yönelim izlediği gerek ülkemizden gerekse de dünyadan birtakım

⁸ Türkiye İstatistik Kurumu, (Çevrimiçi) <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-202037221#:~:text=Adrese%20Dayal%C4%B1%20N%C3%BCfus%20Kay%C4%B1t%20Sistemi,1'i ni%20ise%20erkekler%20olu%C5%9Fturdu>, 8 Ekim 2021.

verilerle izah edilecektir. Ardından RAT'ın konumuza uygulanabilirliği açıklanacak ve son olarak da çalışmadaki sınırlılıklara değinilecektir.

B. KADINA KARŞI ŞİDDET OLGUSU

1. Kadına Karşı Şiddetin Tanımlanması

i. Literatür ve Uygulamadaki Genel Durum

Kadına karşı şiddet konusu çalışılırken birtakım metodolojik problemler ile karşılaşılacaktır. Bunlardan biri de kadına karşı şiddet kavramının tanımına yöneliktir. Literatürde kadına karşı şiddetin nasıl tanımlandığı ve tanımlanması gerektiği hususuna bakıldığında birçok farklı görüş ve tanım görülmektedir. Örneğin bazı yazarlar kadına karşı şiddet kavramını tanımlarken kadınların güvenliğini tehlikeye sokan ve kadınlara huzursuzluk veren, kısaca kadınları rahatsız edebilecek tüm davranışları ve bazı toplumsal kurallara boyun eğmelerine neden olan eylemleri içeren geniş bir tanımlı savunmaktadırlar.⁹

Bizim benimsediğimiz tanım ise bu kavramı kapsayıcı, açıklayıcı ve kısa bir şekilde izah eden BM tanımına yakın ve İstanbul Sözleşmesi'nden unsurlar içeren “Kadına karşı şiddet, kadına sırf cinsiyetinden dolayı uygulanan fiziksel, ruhsal ve ekonomik de olmak üzere geniş anlamda tüm şiddet türlerini içine alan bir halk sağlığı problemidir”, şeklindeki tanımdır. Dolayısıyla bu çalışmada bu tanıma dayalı olarak geniş anlamda tüm şiddet türleri ele alınarak araştırmamız yürütülmüştür.

DSÖ'nün 2019'daki Kadına Karşı Şiddeti Önleme yayınında da kabul gören şu tanımlama yapılmıştır: “Kadına karşı şiddet, cinsiyet eşitsizliğinden doğan, toplumun gelişmesinin önünde bir engel olan ve halk sağlığını tehdit eden bir insan hakları ihhalidir”.¹⁰ 1993 yılında ise bu olguyu BM tarafından yayımlanan Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi şöyle tanımlamıştır: “Cinsiyete

⁹ Richters, J.M. Annemiek, “**Women, Culture and Violence: A Development, Health And Human Rights Issue.**”, Leiden, The Netherlands Women and Autonomy Centre (VENA), 1994, s.25-26.

¹⁰ World Health Organization, (Çevrimiçi) <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665-312261/WHO-RHR-18.19-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 20 Ekim 2021.

dayalı olarak kamusal alanda ya da özel hayatta gerçekleştirilen; kadına fiziksel, cinsel veya ruhsal zarar veya ıstırap vermek, kadını özgürlüğünden yoksun bırakmak şeklinde gerçekleşebilecek yahut bunların gerçekleşmesini muhtemel gösterecek her türlü eylemdir.”¹¹ BM’nin bu geniş kapsamlı savunmacı yaklaşımı, mağdurlara büyük bir şemsiye altında koruma sağlamayı amaçlamıştır. Ne var ki, böylesi tanımlamaların avantajları olduğu gibi dezavantajları da olabilmektedir. Kimi araştırmacılara göre çok geniş tanımlar kullanıldığında bu kavram, tanımlayıcı ve betimsel gücünü kaybetmektedir.¹²

Başkaca yazarlar ise kadına karşı şiddetin iki farklı yaklaşım ile tanımlandığını belirtmiştir.¹³ Bunlardan biri ceza adaleti yaklaşımı iken; diğeri de halk sağlığı yaklaşımıdır. Ceza adaleti yaklaşımında kanuni dayanaklar ele alınarak yalnızca madde ve nitelikli haller gösterilebilirken halk sağlığı yaklaşımında ise çok daha geniş ve kapsayıcı bir tanımlama mevcuttur. Halk sağlığı yaklaşımı olarak BM’nin tanımı örnek gösterilebilir.¹⁴ Fakat halk sağlığı yaklaşımındaki fiillerin her birinin (örnek: psikolojik şiddet) bir suç tipi olarak düzenlendiği söylenemeyecektir. Ayrıca ceza adaleti yaklaşımı fail ve mağdur arasındaki resmi ilişkiden başka türlü bir ilişkiyi ölçüt olarak ele almazken, halk sağlığı yaklaşımı ise şiddet eyleminin arkadaşlık, sevgililik yahut diğeri resmi olmayan bir ilişki içerisinde mi gerçekleştiğine önem vermektedir.¹⁵

Yine bu noktada farklı yazarlar tarafından farklı çözüm önerileri sunulmuştur.^{16 17} Şiddet içermeyen eylemlerin de kadına karşı şiddet başlığı altında toplanmış olması bakımından halk sağlığı yaklaşımı eleştirilmiştir. Kadına karşı şiddet

¹¹ United Nations, (Çevrimiçi) <https://www.ohchr.org/sites/default/files/eliminationvaw.pdf>, 21 Ocak 2022.

¹² Ruiz-Pérez I, Plazaola-Castaño J, Vives-Cases C., “Methodological issues in the study of violence against women”, **J Epidemiol Community Health** C.61, 2007, s.ii26 (Çevrimiçi) <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2465770/> 22 Ocak 2022.

¹³ Dean G. Kilpatrick, “What Is Violence Against Women: Defining and Measuring the Problem.” **Journal of Interpersonal Violence**, C.19, S:11, 2004, s.1216-1217, (Çevrimiçi) <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0886260504269679>, 22 Ocak 2022.

¹⁴ United Nations, (Çevrimiçi) <https://www.ohchr.org/sites/default/files/eliminationvaw.pdf>, 21 Ocak 2022.

¹⁵ Kilpatrick, **a.g.e.**

¹⁶ Linda E. Saltzman, “Building Data Systems for Monitoring and Responding to Violence Against Women, Part I”, **Violence Against Women**, C.6, S:7, s.699-804.

¹⁷ Linda E. Saltzman, “Building Data Systems for Monitoring and Responding to Violence Against Women, Part II”, **Violence Against Women**, C.6, S:8, s.811-911.

kavramının fiziksel şiddet, cinsel şiddet ve de bu şiddetleri uygulama tehditleri ile sınırlandırılması gerektiği görüşü ileri sürülmüştür. Ayrıca kadına karşı şiddetten farklı ve daha geniş bir terim olarak “kadına yönelik şiddet ve istismar” teriminin literatürde yerini alması gerektiği belirtilmiştir. “Kadına yönelik şiddet ve istismar” kavramının da ısrarlı takip, psikolojik ve duygusal istismar gibi fiilleri kapsayabileceği fakat “kadına karşı şiddet” ile farklı terimler olması gerektiği vurgulanmıştır.¹⁸ Böylece şiddet içeren fiiller ile şiddet içermeyen fiiller arasında ayrım yapılabilecek ve bu konudaki karmaşıklık da ortadan kalkacaktır.

Bu konuya başka bir araştırmacı şu şekilde değinmiştir:

“Araştırmacılar kendi dillerinde çok kesin olmamalı ve abartıdan kaçınmalıdırlar. Örneğin, ısrarlı takip fiilini ölçerken, obsesif ilişkisel davranışlar olarak adlandırılan, örneğin tekrar tekrar birine çıkma teklif etme veya geçmişteki ihlaller için sürekli özür dileme gibi davranışları kadına karşı şiddet kavramı içine dahil etmemelidirler. Bu davranışlar son derece can sıkıcı olabilse de hiçbir tanım gereği suç teşkil etmezler.”¹⁹

İstanbul Sözleşmesi’ne göre ise:

“kadına karşı şiddetten, kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık anlaşılacak ve bu terim ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır.”

ii. Ceza Hukuku Açısından Kadına Karşı Şiddetin Tanımlanması

Bilimsel çalışma ve yayınlarda çokça kez tanımlanan kadına karşı şiddet olgusunun, kanunlarda bu kadar sık tanımlandığını görmek pek mümkün değildir. Hatta bu olguyu, ceza kanunlarında tanımlayan devletlerin sayısı oldukça azdır. Bu durum da DSÖ tarafından kadına yönelik şiddeti arttıracak risk faktörleri arasında değerlendirilmektedir.²⁰ Örnek vermek gerekirse ülkemizde 6284 Sayılı Kanun’un 2. Maddesi ç bendinde kadına karşı şiddet şu şekilde tanımlanmıştır:

¹⁸ A.e.

¹⁹ Patricia Tjaden, “What Is Violence Against Women? Defining and Measuring the Problem: A Response to Dean Kilpatrick.” *Journal of Interpersonal Violence*, C.19, S:11, 2004, S.1247-1248 (Çevrimiçi) <https://doi.org/10.1177/0886260504269681>, 21 Ocak 2022.

²⁰ World Health Organization, a.g.e.

“Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı ifade eder.”²¹

Fakat bu tanım ceza hukuku açısından yetersizdir. Nitekim 6284 Sayılı Kanun’un tanımında yer alan fiillerin tümü ceza hukuku kapsamına girmemektedir. “Aile içi şiddet” terimi ve “kadına yönelik şiddet” terimi, dar anlamda hukuk mevzuatında ve uygulamasında açıkça tanımlanmamıştır.

Bu fiilleri Türk ceza hukukunda “Aile Düzenine Karşı Suçlar” başlığı altında değerlendirmek mümkün olabilir. Anayasamızda aile kurumu şu şekilde belirtilerek koruma altına alınmıştır: “*Aile, Türk toplumunun temelidir ve ailenin, özellikle de ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri almak devletin görevidir.*”²² Dolayısıyla devlet, ailenin korunmasını sağlamakla yükümlüdür ve bu çerçevede aile düzenine karşı suçları Ceza Kanunu’nda ayrı bir başlık altında düzenlemiş ve koruma altına almıştır. Ne var ki bu başlık altındaki suç tipleri yalnızca “aile” kavramını esas almaktadır ve sağlıklı bir aile yapısının teminine engel olacak fiillerin cezalandırıldığı görülmektedir.²³ Nitekim bir ailenin kurulması da evlilik ilişkisiyle başlayacaktır. Bununla birlikte kadına karşı şiddet olgusu yalnızca evli çiftler arasında, aileler içinde vuku bulan bir olgu değildir. Dolayısıyla bu başlık da kadına karşı şiddet fiillerini tam manasıyla kapsamamaktadır. “Aile içini” esas alıp bu başlık altında düzenlenen örnek olarak “kötü muamele” maddesini* inceleyecek olsak dahi, 6284 sayılı yasada belirtilen tanımları tamamen kapsayıp kapsamadığı belirgin olmamakta ve bundan dolayı buradaki maddeler dahi aile içindeki kadına yönelik şiddet fiillerini yeterli olarak karşılamamaktadır.

²¹ TBMM, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6284.html>, 2 Ekim 2021.

²² TBMM, “Anayasa”, (Çevrimiçi) https://www5.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf, 2 Ocak 2022.

²³ M. Koca, İ. Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 7. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s.219

* TCK Madde 232- “(1) Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

“Bu kapsamda, kriminolojik ve sosyolojik bir olguyu, hatta DSÖ tarafından halk sağlığı problemi olarak tanımlanan bir meseleyi ifade eden kadına yönelik şiddetin, her durumda ceza hukuku kapsamına girdiğinden söz edilememektedir.”²⁴

Burada belirtilmesi gerekir ki Türk ceza hukukunda “kadına karşı şiddet” başlıklı bir suç tipi mevcut değildir, bu kavram daha çok kriminolojik ve sosyolojik bir terimi ifade etmektedir.²⁵ Yalnızca bazı suç tiplerinde söz konusu fiilin eş yahut boşanmış eşe karşı gerçekleştirilmesi nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.²⁶ Dolayısıyla bir davanın yahut dosyanın kadına karşı şiddetle bağlantılı olduğunu öğrenebilmek için dosyanın içeriğini okumak gerekir ki bu da kadına karşı şiddet olaylarının derlenmesini ve araştırılmasını zorlaştırmaktadır.²⁷

“Aile içi şiddet veya partner şiddeti vakalarının ortaya çıkardığı en büyük zorluk, bunların yalnızca dava dosyalarındaki gerçeklere bakılarak değerlendirilebilmesidir. Örneğin, bir kadına eşi tarafından şiddet uygulanması şeklinde bedensel zarar verme, ceza kanununda öngörülen yaralama suçu olarak kabul edilir.”²⁸

Ayrıca bu nitelikli hallerde de “eş” kavramı, ağırlıklı görüşe göre evli kimseler olarak anlaşılmaktadır. Evlilik ilişkisi olmayan diğer durumlar dışarıda bırakılmıştır.²⁹

Bu konuda örnek vermek gerekirse İspanyol Ceza Kanunu’nda kadına karşı şiddeti yukarıda anlatılan bu nitelikli hallerden daha iyi biçimde kapsayacak maddeler mevcuttur. Örneğin 149.maddede ve 153. Maddede kasten yaralamanın halleri düzenlenirken bu suçun eş yahut birlikte yaşama durumu söz konusu olmasa bile

²⁴ Rahime Erbaş, “Effective Criminal Investigations for Women Victims of Domestic Violence: The Approach of the ECtHR”, **Women's Studies International Forum**, C.86, 2021, s.5 <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2021.102468>.

²⁵ A.e.

²⁶ TCK Madde 86/3-a “Kasten yaralama suçunun; Üstsoya, altsoya, eşe, boşandığı eşe veya kardeşe karşı işlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır.” ; TCK Madde 96 (1) “Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.” (2) “Yukarıdaki fıkra kapsamına giren fiillerin; a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı, b) Üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe veya boşandığı eşe karşı, işlenmesi halinde, kişi hakkında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

²⁷ Rahime Erbaş, “Effective Criminal Investigations in Combating Domestic Violence and the ECtHR: Prima Ratio v. Ultima Ratio?”, in **Gender Based Approaches to the Law and Juris Dictio in Europe**, Yay.Haz. Elettra Stradella, Pisa University Press, Pisa, 2020, s.233.

²⁸ A.e.

²⁹ Veli Özer Özbeğ, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 16. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s.129.

benzer bir duygusal ilişki içinde bulunduğu kadına karşı işlenmesi cezayı artıran hal olarak düzenlenmiştir.³⁰

Bunun yanı sıra kadına karşı şiddet olgusu, salt fiziksel şiddetten ve ceza hukuku bakımından suç olarak kabul edilen fiillerden daha fazlasını kapsadığı için, istatistiklere tam olarak yansıyamamaktadır. Sözgelimi bu hususu, Kilpatrick şöyle ifade etmiştir:

“Ceza adaleti perspektifinden kadına karşı şiddet, kadınlara veya kız çocuklarına karşı işlenen şiddet suçlarının bir alt kümesi olarak tanımlanabilir. Daha önce belirtildiği gibi, kız çocukların, ergenlerin veya yetişkinlerin psikolojik istismarı genellikle bir suç olarak tanımlanmaz veya kadınlara karşı işlenen suçların yaygınlığını belgeleyen istatistiklere dahil edilmez.”³¹

Pandemi döneminde 08/07/2021 tarihli ve 7331 sayılı Kanun ile TCK’nın kimi maddelerinde konumuzu ilgilendiren değişiklikler yapılmıştır. Örneğin kasten öldürme suçunun nitelikli halleri, kasten yaralama, eziyet ve kişiyi hürriyetinden yoksun kalma suçlarında; failin söz konusu suçları boşandığı eşine karşı işlemesi cezayı ağırlaştıran bir nitelikli hale dönüştürülmüştür. Bu şekilde failin “eşi” ve “boşandığı eşi” eşit tutulmuştur. Değişikliğin gerekçesinde ise son yıllarda artış gösteren kadına karşı şiddet eylemleriyle daha etkin mücadelenin sağlanması ve caydırıcılığın artırılması amacı güdüldüğü görülmektedir.

DSÖ tarafından da ceza yargısı alanında kadına karşı şiddetin münferit bir suç olmamasının bir risk teşkil ettiği belirtilmiştir. Gerek araştırmacılar gerekse de uygulamacılar bakımından da böyle bir suç tipi bulunmamasının tasnif, derleme ve değerlendirme bakımından zorluk oluşturacağı aşıkardır. Bu sebeplerden dolayı ülkemizde münferit olacak ve etkin kullanılacak suç tiplerinin gereksinimine ihtiyaç duyulduğu belirtilebilir.

³⁰ Ministerio de Justicia, Código Penal, (Çevrimiçi) https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal_Code_2016.pdf, 28 Haziran 2022

³¹ Kilpatrick, **a.g.e.**

C. KADINA KARŞI ŞİDDETİN BİLHASSA PANDEMİ ŞARTLARINDA HUSUSİ MÜCADELE GEREKTİRMESİ

Dünya genelinde kadınların yaklaşık üçte biri hayatları boyunca en az bir kez yakın partnerleri tarafından şiddete maruz kalmaktadır.³² Bu oran da kadına karşı şiddeti dünyada en sık mağdur olunan insan hakları ihlallerinden biri yapmaktadır.

Kadına karşı şiddet, yalnızca partnerler arasında bireysel sonuçlar doğuran bir eylem değildir, kadının çalışma oranlarını ve kapasitesini, bilgiye erişimini kısıtlayarak, toplumsal kalkınmanın da önünde büyük bir engel olarak durmaktadır. Bu noktada “gelişim hakkı” kavramı akıllara gelmektedir. Anayasamızda³³ herkese; yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkı tanınmıştır. Bu hakkın bölgesel düzlemde tanınması ise ilk kez Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi ile mümkün olmuştur. Buna göre;

“Bu sözleşme ile dünyanın yoksul ülkelerinin medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının güvence altına alınmasının kalkınmanın en önemli adımı olacağı ve bunu da gerçekleştirebilmek için sosyal refaha sahip olmanın esas olduğu belirtilmiştir. Uzun yıllardır sosyoekonomik refahın önemi küresel olarak giderek artmakta ve toplumda sürdürülebilir bir kalkınma için her ferdin bu imkanlara sahip olması gerekmektedir.”³⁴

Yapılan araştırmalara göre “*şiddetin mağduru olan kadınlarda istenmeyen gebelikler, vücudun cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı daha savunmasız hale düşmesi, prematüre doğum ve öldürme kastı olmasa bile gebelikte şiddete maruz kalan annede ölüme kadar giden sonuçlar ortaya çıktığı*”³⁵ görülmüş ve araştırmalarda bu durumların, şiddete doğrudan maruz kalan mağdurdan başlayarak halk sağlığını baştan sona tehdit ettiği vurgulanmıştır.³⁶

³² World Health Organization, **a.g.e.**

³³ Madde 17 – “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”

³⁴ G Krantz, “Violence Against Women: A Global Public Health Issue!”, **Journal of Epidemiology & Community Health**, C.56, S:4, 2002, s.242.

³⁵ Sevda Demir, Ümran Yeşiltepe Oskay, “Aile İçi Şiddetin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi”, **Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, C.5, S:1, 2015, s.35-38.

³⁶ Emre Yanıkerem, “Kadına Uygulanan Şiddetin Üreme Sağlığına Etkileri.”, **Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokul Dergisi**, C.5, S:2, 2002, s.1-5.

Bu nedenle 1996'daki DSÖ toplantısında ilk kez şiddetin önlenmesini, halk sağlığını sağlamak için bir öncelik haline getiren bir karar kabul edilmiştir.³⁷ Bu toplantıda şiddetin, bireysel ve sosyal sonuçlara ek olarak bir bütün halinde tüm toplum için de önemli maliyetleri olduğu belirtilmiştir. Buna bağlı olarak da üye devletlerden, “*sorunun kendi ülkelerindeki boyutunu analiz etmeleri ve belgelemeleri ve şiddete karşı önleme ve müdahale tedbirlerini desteklemeleri veya başlatmaları*” istenmiştir.³⁸

Pandemiye ele alan çalışmalarda da görülmüştür ki kadına karşı şiddet, pandeminin beraberinde getirdiği sağlık sorunlarının yanında, başat bir problem olarak yerini bulmuştur.³⁹ Pandemi sürecinde de ortaya çıkan yeni koşullarla kadına karşı şiddet olgusu hakkında da karşılaştırmalı hukukta birçok çalışma mevcuttur. Örneğin Almanya'da konuyu devlet-vatandaş özelinde ele alan “*Karantinada Savunmasızlık*”⁴⁰ adlı çalışmada; özellikle otoriter rejimlerde devletlerin kamu yararı gütmeyen kuruluşları ortadan kaldırarak yahut sindirerek koruyuculuk tekeli ele aldığından ve bunun kadına karşı şiddet olgusu üzerindeki etkilerinden bahsedilmiştir. Bu çalışmaya göre otoriter rejimler popülist “korumacı” ideolojiden beslenir ve devleti tüm yabancı etkilerden koruma güdüsüyle hareket eder. Makalenin yazarları, bu otoriter devletlerin, tehdit ve tehlikelerin dışarıdan geldiğini kabul ettiğini ve kendi kontrolleri altında olmayan her türlü mekanizmaya karşı olduklarını ifade etmektedir. Dolayısıyla bağımsız çalışan sivil toplum kuruluşları ile uluslararası sözleşmeler bu düzen içinde hiçe sayılmaktadır. Mağdurlar gittikçe özgürlüklerini kaybetmekte ve toplum içinde bastırılmaktadırlar. Bu durum zamanla bir krize dönüşmekte ve en güçlü etkisini de pandemi gibi süreçlerde göstermektedir. Yol açılan bu tecrit ve umutsuzluk duygusu ile siyah sayılar oldukça artmakta ve failler engellenememektedir.⁴¹

³⁷ (Çevrimiçi) www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_ge.pdf, 2 Ekim 2021.

³⁸ Claudia Hornberg, v.d., “Gesundheitliche Folgen von Gewalt”, **Gesundheitsberichterstattung des Bundes Heft** C.42, s.7, (Çevrimiçi) <https://www.gbe-bund.de/pdf/gewalt.pdf>, 1 Eylül 2021.

³⁹ Gorazd Meško, “Police, Policing and COVID-19 Pandemic”, **European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice**, C.29, 2021, s.186

⁴⁰ Katalin Parti, Gunda Wössner, “Schutzlos in der Quarantäne”, **Max-Planck-Gesellschaft**, (Çevrimiçi) <https://www.mpg.de/14882418/gewalt-in-partnerschaften?c=151885>, 9 Ocak 2022.

⁴¹ A.e.

Türkiye’de yapılan konuyla ilgili bir çalışmada⁴² ise basına yansıyan olgular üzerinden pandeminin kadına yönelik şiddet üzerine etkisi ele alınmıştır. Pandemi öncesi dönemi de dikkate alıp mukayese yapmak üzere 2019 Mart ayından 2020 Mart ayına kadar olan haberlerin esas alındığı bu makalede şiddete uğrayan kadınların büyük kısmının evli olduğu, özellikle pandemi sürecinde yaşanan ekonomik ve sosyal problemlerden dolayı ayrılmak isteyen kadınların daha fazla şiddet gördüğü belirtilmiştir.⁴³ Haberlere genel olarak bakılıp bir çıkarım yapıldığında ise pandemi sürecinde “*şiddet olayı sonucu gerçekleşen kadın cinayeti vakalarının ve tutuklu durumundaki şiddet faillerinin oranlarında artış olduğu belirlenmiştir.*”⁴⁴ Ülkemizde konuya ilişkin yeterli resmi istatistik yayınlanmadığından gazete haberleri ve sivil toplum kuruluşlarının raporları bu hususta genel olarak ana kaynak vazifesini üstlenmektedir.

Nitekim Hindistan’da Mart 2021’de pandemide kadına karşı şiddet konusunu RAT açısından ele alan ilk makale de “*COVID-19 Sürecinde Hindistan’da Aile İçi Şiddeti Anlamak: Bir Rutin Aktivite Yaklaşımı*”⁴⁵ adıyla yayımlanmıştır. Pandemi sürecinde, çoğu ülke gibi Hindistan’da da aile içi şiddet vakaları artmış dolayısıyla makalenin yazarları bu konuyu inceleme gereği duymuşlardır. Bu makalede gazete haberlerinden bir istatistik çalışması yapılarak RAT’ın üç unsuru bakımından aile içi şiddet incelenmiş ve RAT’ın aile içi şiddet olaylarında çok büyük bir önem arz ettiği sonucuna varılmıştır.⁴⁶ Makalenin yazarlarına göre suçun meydana gelmesini kolaylaştıran üç unsurun diğer bir anlatımla motive suçlu, uygun hedef ve yetkin bir koruyucunun yokluğu unsurlarının, aynı yer ve zamanda bir araya gelmesi engellenilebilirse aile içi şiddet vakalarında ciddi bir düşüş meydana gelecektir.⁴⁷

⁴² Hande Şahin, Aygen Çakmak, Yurdağül Erdem, “Pandeminin Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Etkisinin Yazılı Basına Yansıyan Olgular Üzerinden İncelenmesi”, **OPUS International Journal of Society Researches**, C.18, S:43, 2021, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/pub/opus/issue/62812/947704>, 9 Ocak 2022.

⁴³ Parti, **a.g.e.**, s.7359.

⁴⁴ **A.e.**

⁴⁵ Akshaya Krishnakumar, Shankey Verma, “Understanding Domestic Violence in India During COVID-19: a Routine Activity Approach”, **Asian Journal of Criminology**, C.16, 2021.

⁴⁶ **A.e.**, s.30

⁴⁷ **A.e.**, s.31

Nitekim RAT'ın suçun işlenmesini engellemek için ileri sürdüğü asıl önerme de bu şekildedir.

i. Pandemide Kadına Karşı Şiddetin Arttığını Gösteren Dünyadan Veriler

Dünya genelinde halen çözülmemiş bir problem olarak süregelen kadına karşı şiddet sorunu devam ederken 11 Mart 2020 tarihinde COVID-19 salgını, DSÖ tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir.⁴⁸ Bu pandeminin hayatımızın her alanına olduğu gibi aile içi ilişkilere de etkisi olacaktır. Nitekim Queensland'da yapılan bir araştırma COVID-19 pandemisinin, kadına karşı şiddet suçlarında faillerin fırsatlarını arttırdığını, COVID-19 kısıtlamalarının faillerin baskısını ve zorlayıcı hareketlerini kolaylaştırdığını ve sıklaştırdığını ortaya koymuştur.⁴⁹ Sosyal izolasyon önlemleri ve karantina uygulamaları ile birlikte dünyanın çeşitli yerlerinden, toplumda suç oranlarının düştüğünü, ancak buna karşılık kadına yönelik ev içi şiddet vakalarının arttığını bildiren ve bu konuda kaygıları dile getiren haberler gelmeye başlamıştır.⁵⁰

Bununla birlikte kimi ülkelerdeki araştırmalarda dikkat çekici ayrıksı durumlar görülmüştür. Karantina sürecinde şiddet karşıtı destek merkezlerindeki yardım taleplerinin analizlerinden elde edilen veriler, kadına karşı şiddet mağdurlarının yardım taleplerinde karantina öncesine göre azalma olduğunu göstermiştir.⁵¹ Bu durumun ayrıksı olmasının nedeni ise pandemi sürecinde literatürde kadına karşı şiddet konusunu ele alan çalışmaların çoğunda yayınlanan verilerin aksine bir eğilim ortaya koymasıdır. Ancak yazarlara göre bu durum kadına karşı şiddet hususunda bir azalma olarak yorumlanmamalıdır.⁵² Bu merkezlerin tam kapasite ile çalışmaya

⁴⁸ **Dünya Sağlık Örgütü** (Çevrimiçi) <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>, 18 Ekim 2021.

⁴⁹ Fitz-Gibbon, Kate v.d., "Submission: COVID-19 and the Increase of Domestic Violence Against Women". **Monash University**, 2020, s.16 doi:10.26180/5efbdcea12667.

⁵⁰ Burcu Ünal, Leyla Gülseren, "COVID-19 Pandemisinin Görünmeyen Yüzü: Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet" **Klinik Psikiyatri Dergisi**, C.23, Ek 1, 2020, s.90

⁵¹ Giusy Barbara v.d., "COVID-19, Lockdown, and Intimate Partner Violence: Some Data from an Italian Service and Suggestions for Future Approaches", **Journal of Women's Health**. C.29 S:10, 2020, s.1239-1242.

⁵² A. Viero v.d., "Violence Against Women in the COVID-19 Pandemic: A Review of the Literature and a call for Shared Strategies to Tackle Health and Social Emergencies", **Forensic Science International**, C.:319, 2021, s.2 (Çevrimiçi) <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0379073820305120>, 23 Ocak 2022.

devam ettiği varsayılrsa da mağdurların hareket kısıntısı, sürekli eşleri/partnerleri tarafından kontrol altında olması ve sosyal mesafe kuralları yüzünden bu durumu kimseye açamamaları yardım taleplerinin azalmasının nedeni olabilecektir.⁵³

Dünya genelinde pandemi dönemi süresince kadına şiddet olaylarına göz atılacak olursa verilerin çarpıcı olduğu görülecektir. Örnek vermek gerekirse Almanya’da ülke geneli kadına karşı şiddet yardım hattına 2020 yılında her 22 dakikada bir arama gelmiştir. Bu hatta gelen toplam aramalar 2019 yılı ile karşılaştırıldığında ise daha pandeminin ilk haftalarında dahi yüzde 15 oranında bir artış görülmüştür. Bir yardım hattı olan Das Hilfefonefon "Gewalt gegen Frauen" başkanı Edith Kürten, *“Kadınların kısıtlamalar ve diğer engeller nedeniyle yerel destek noktalarına sınırlı bir şekilde ulaşabildiği ve kadınlara yönelik destek sistemlerinin tam olarak işlevini yerine getirmediğini”*⁵⁴ belirterek bu hattın pandemi döneminde diğer sistemlere alternatif bir çare olarak, kadınların doğrudan danışmanlık ve yardım hizmeti alabilmesine büyük katkı sağladığını ve bunun hayati bir öneminin olduğunu belirtmiştir.⁵⁵

Kadınların toplumsal hayatta güçlendirilmesine ve cinsiyet eşitliği sağlanmasına adanmış bir Birleşmiş Milletler kuruluşu olan UN Women, Almanya’da yaptığı araştırmada sağlık ve ekonomi açısından COVID-19 pandemisinin kadına karşı şiddet olaylarının temelini hazırladığını öne sürmüş ve şu açıklamada bulunmuştur: *“Varoluş kaygıları, karantina ve kısıtlı hareket özgürlüğü, aile içi şiddette önemli bir artışa neden oluyor. Çoğu durumda kurban olan, kadınlar oluyor. Bazıları evi ancak sınırlı bir ölçüde terk edebildiğinden, bu kadınlar şiddete başvuran aile üyelerinin insafına kalmış durumdadır.”*⁵⁶

“Dünya, karantina önlemlerini uygulayarak mevcut COVID-19 kriziyle başa çıkmaya çalışırken, birçok ülke evde kal kısıtlamalarına başvurmuştur. Ancak halkı COVID-19 enfeksiyonundan koruyan evde kal, hayat kurtar mantrası, aile içi şiddet bağlamında bir

⁵³ Katy Johnson v.d., “The Impact of COVID-19 on Services for People Affected by Sexual and Gender-based Violence”, **Int J Gynecol Obstet**, C.150, 2020, s.287 (Çevrimiçi) <https://obgyn.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ijgo.13285>, 30 Ocak 2022.

⁵⁴ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, **a.g.e.**

⁵⁵ **A.e.**

⁵⁶ UN Women Deutschland, “Corona: Eine Krise der Frauen”, (Çevrimiçi) <https://www.unwomen.de/aktuelles/corona-eine-krise-der-frauen.html>, 8 Eylül 2021.

paradoks haline gelmektedir.⁵⁷ Enfeksiyonun yayılmasını en aza indirmeye yönelik önlemler, yakın bir ilişki içindeki bir kişi tarafından gerçekleştirilen davranışların bir başkası üzerinde güç oluşturmalarını ve fiziksel, psikolojik veya cinsel zarar vermesini kolaylaştıran ortamları meydana getirmektedir. Hapsedilme stresi, finansal belirsizlik, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili tutumlar ve afetler sırasında kontrol etme arzusu, tümü artan kadına karşı şiddet riskine katkıda bulunmaktadır.”⁵⁸

Görüldüğü üzere kadına karşı şiddet basit bir aile içi veya partnerler arası meseleden ibaret değildir. Bu konu toplumun tamamının sağlığını, gelişimini ve hatta devletlerin ekonomisini etkilemektedir. Bu hususta, pandemi döneminde oldukça yüksek bir artış yaşanması, aynı evde yaşayan çiftler yahut diğer aile üyeleri bakımından bu dönemde mağdurların failleriyle dört duvar arasında kapalı kalması ve şiddeti tetikleyen ek faktörlerin de ileride açıklanacağı üzere mevcut olması, bu meseleyle daha sıkı ve daha planlı bir şekilde mücadeleye devam etmeyi zorunlu kılmaktadır.

İnsanların evden çalışmaya başlaması, yoğun karantina sürecinde istedikleri zaman evi terk edememeleri ve uygulanan diğer tedbir ve kısıtlamalar, insanların rutin aktivitelerinin değişiminin temelini oluşturmaktadır. Bu değişimin sonucunda ise kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet olayları televizyon, gazete ve diğer sosyal medya mecralarında daha çok yer almaya başlamış ve bu konunun yeni dinamikleriyle birlikte araştırılması ihtiyacı doğmuştur.

ii. Pandemide Kadına Karşı Şiddetin Arttığını Gösteren Türkiye’den Veriler

Türkiye’de 28 farklı şehirden toplamda 1873 kadın katılımcıyla gerçekleştirilen çalışmada araştırma grubunun COVID-19 kısıtlamaları öncesi ve karantina sürecinde şiddete maruz kalma oranları tespit edilmeye çalışılmış ve verdikleri yanıtlar kıyaslandığında, şiddete maruz kalma oranında kısıtlamalar sürecinde %27,8’lik bir artışın olduğu görülmüştür.⁵⁹ Buna göre;

⁵⁷ Jennifer Neil, “Domestic Violence and COVID-19: Our Hidden Epidemic”, **Australian Journal of General Practice**, (Çevrimiçi) <https://www1.racgp.org.au/ajgp/coronavirus/domestic-violence-and-covid-19>, 24 Ocak 2022.

⁵⁸ A. Viero v.d., **a.g.e.**

⁵⁹ Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi, **a.g.e.**, s.4

“Ciddi derecede eksik bildirim dolayısıyla kadına yönelik şiddet olaylarının büyük çoğunluğu soruşturmacı birimlere ulaşmamaktadır. Şiddet mağdurlarının sadece %30'u ciddi olayları polise bildiriyor. Cinsel şiddeti polise ihbar etmeyen her dört kadından biri utandığı için ihbar etmemeyi tercih ediyor; beşte biri kimsenin bilmesini istemiyor, onda biri polisin bir şey yapabileceğine inanmamakta veya yapmayacağına inanmaktadır. Polise ihbarda bulunanların sadece yarısı alınan yardımdan memnun olduğunu bildirmiştir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin hoşgörüsü ve kabulü sürüyor ve mağdurlar şiddete maruz kaldıklarında genellikle suçlandıklarını belirtmişlerdir.”⁶⁰

Ek olarak, ileride açıklanacağı gibi birçok farklı ülkede olduğu gibi Türkiye’de de yardım hatlarına gelen telefonlarda pandemi döneminde büyük bir yükseliş görülmüştür. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun verilerine göre; pandemi tedbirleri ile birlikte 2020 Nisan ayında önceki aylara göre başvuru hatlarını arayanların sayısı %55 ve Mayıs ayında ise %78 artmıştır. Bu başvuru hatlarına en çok fiziksel şiddet nedeniyle arama geldiği ve en çok, evli olduğu erkekten şiddet gören kadınların başvurduğu bildirilmiştir.⁶¹

Evde var olan şiddet dışında, yoğun karantina döneminde insanların sosyalleşebileceği en önemli ortam olan sosyal medya mecralarında da şiddet olayları yerini bulmuştur. Siber şiddet olarak tanımlanan bu şiddet türünde teknolojik araçlar kullanılarak tehdit ve hakaret gibi fiiller karşı tarafa yazılı veya sözlü biçimde yapılan paylaşımlarla meydana gelmektedir.⁶² Çin’de 2021 yılında 5068 kişi üzerinde yapılan bir çalışmada kimi insanların pandemi sürecinde stres ve depresyonla başa çıkarken sosyal medyada siber zorbalıkla dışa vurma yöntemini seçtikleri belirtilmiştir.⁶³ Diğer bir anlatımla kimi depresyonla başa çıkma yöntemleri ile siber zorbalık pozitif bir ilişki göstermektedir. Nitekim Türkiye’de pandeminin ilk aylarında hazırlanan rapora göre

⁶⁰ Věra Jourová, “Istanbul Convention: Combatting Violence Against Women”, 2016, s.1 (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/factsheet_istanbul_convention_web_en.pdf, 18 Eylül 2021.

⁶¹ KCDP, “Nisan 2020 Başvuru Karşılama Raporu, 2020”, (Çevrimiçi) <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/2912/nisan-2020-basvuru-karsilama-raporu>, 20 Eylül 2021.

⁶² Sanchari Das, Andrew Kim, Sayar Karmakar, "Change-point analysis of cyberbullying-related twitter discussions during covid-19." **arXiv:2008.13613**, 2020, s.2-3 (Çevrimiçi) <https://arxiv.org/abs/2008.13613>, 28 Haziran 2022

⁶³ Fan Yang, “Coping strategies, cyberbullying behaviors, and depression among Chinese netizens during the COVID-19 pandemic: a web-based nationwide survey.” **Journal of Affective Disorders**, C:281, 2021, s.138–144

de pandemide şiddete maruz kalan kadınlardan yüzde 11,1'i siber şiddet mağduru olmuştur.⁶⁴

Siber şiddet söz konusu olduğunda ısrarlı takibe de değinmek gerekir. Nitekim gelişen teknoloji ile birlikte ısrarlı takip ve siber şiddet uygulamada çok kez birlikte tezahür edebilecektir. Israrlı takibin “İletişim yoluyla veya fiziksel olarak kişisel yakınlık tesis etme çabaları. Bu kapsamda sürekli telefon, e-posta, kısa mesaj (SMS) ve diğer elektronik iletişim araçlarının kullanılması suretiyle rahatsız etme”⁶⁵ şeklinde de vuku bulabileceği belirtilmiştir. Aynı çalışmada bu fiilin mağdur üzerinde yoğun bir psikolojik baskı ve patolojik duygu durumları yaşayabileceği de ileri sürülmüştür.⁶⁶ Bu durum ısrarlı takip fiilinin, halihazırda insanların stres altında bulundukları salgın hastalık döneminde, mağdurlar üzerindeki etkisinin katlanarak artmasına yol açabilecektir. Pandemi döneminde artan internet kullanımı⁶⁷ ve yine kriz dönemlerinde artan kadına karşı şiddet vakaları birlikte değerlendirildiğinde bu suç tipinin uygulamaya tezahürü de artabilecektir.

Kadına karşı şiddet başlıklı bir suç tipi olmadığından ve bu konuya dayalı olarak resmi bir istatistik yayınlanmadığından sivil toplum kuruluşlarının raporları önem arz etmektedir. Her ne kadar bir istatistiki çalışma olarak yayınlanmamış olsa da ülkemizde Polis Akademisi Başkanlığı tarafından yayınlanan “Kovid-19 Salgını ve Sonrası Devlet, Demokrasi ve Güvenlik”⁶⁸ başlıklı raporda malvarlığına karşı işlenen suçlarda düşüş olmasına rağmen aile içi şiddet vakalarında artış olduğu belirtilmiştir.⁶⁹ Bunun aksine İçişleri Bakanlığı ise pandemi sürecinde aile içi ve kadına yönelik şiddet olaylarının azaldığı yönünde bir açıklamada bulunmuştur.⁷⁰

⁶⁴ Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi, **a.g.e.**, s.4

⁶⁵ Ali Emrah Bozbayındır, Rıfat Murat Önok, “Alman Ve İtalyan Ceza Hukukunda Israrlı Takip Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:1, 2022, s.305

⁶⁶ **a.e.**, s.306

⁶⁷ Önder Baltacı, Ömer Faruk Akbulut, Ebru Yılmaz, “Problemlerli İnternet Kullanımında Güncel Bir Risk Faktörü: COVID-19 Pandemisi”, **Humanistic Perspective**, C:3, S:1, 2021, s.97-121

⁶⁸ Polis Akademisi, “Kovid-19 Salgını ve Sonrası Devlet, Demokrasi ve Güvenlik”, s.8(Çevrimiçi) <https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/Kovid19%20Devlet,%20Demokrasi%20ve%20G%C3%BCvenlik.pdf>, 15 Ocak 2022.

⁶⁹ **a.e.**, s.38

⁷⁰ İçişleri Bakanlığı, (Çevrimiçi) <https://www.icisleri.gov.tr/aile-ici-ve-kadina-yonelik-siddet-olaylarina-iliskin-alinan-tedbirler-sonuc-verdi>, 15 Ocak 2022.

Bu konuda uluslararası çalışmalara bakıldığında ve literatür incelemesi yapıldığında şu ifadelere ulaşılmaktadır:

“COVID-19 pandemisi sürecinde kadına karşı şiddeti ele alan makalelerin büyük bir çoğunluğu verileri sosyal medyadan, internetten ve yardım hatları raporlarından elde edilebilmiştir. Hal böyle iken polis raporlarına dayanan çalışmaların sayısı ise çok az olmaktadır.”⁷¹

İşlenen suçların tümü toplumda ve resmi kayıtlarda su yüzüne çıkmamaktadır. Bundan dolayı kamuya ve adli birimlere yansımayan olaylar hem basında hem de devletin ve sivil toplum kuruluşlarının yayınladıkları istatistiklerde görünmedikleri için bunlar “siyah sayılar” olarak anılırlar.⁷² Toplum baskısından, kadının utancından, ne yapacağını bilemediğinden veya sorunun aile içinde çözülmeye çalışılmasından dolayı kayda geçmeyen olaylar artabilmektedir. Bu “siyah sayılar” yalnızca su yüzüne çıkmayan olaylar bakımından değil, hatta su yüzüne çıkan diğer bir anlatımla örnek vermek gerekirse, mağdurun resmi makamlara şikayetçi olduğu bazı olaylarda dahi söz konusu olabilmektedir. Nitekim özellikle de kimi aile içi şiddet olaylarında karakollara giden şikayetçilere, polis adeta şiddet gösteren fail ile mağdur arasında arabuluculuk görevini üstlenerek şikâyeti resmi kayıtlara geçirmemektedir.⁷³ Dolayısıyla kadının baştaki şikayetçi olma iradesine rağmen olayın üstü polislerin araya girmesiyle örtülmüş ve yaşanan bu şiddet olayı hiçbir kayıta yer bulmamış olacaktır. Yahut polisin gerekli işlemleri yaptığını veya kadının doğrudan savcılığa şikâyetinde bulunup soruşturma açıldığını varsayacak olursak da bu durumda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecek olursa yine bu olay resmi istatistiklere yansımayacaktır. Kadının şikayetinden vazgeçmesi de halihazırda yürürlükte bulunan soruşturma ya da kovuşturmayı düşüreceğinden yine bu olaylar da siyah sayılar içine karışacaktır. Bu örnekler arttırılabilir.

⁷¹A. Viero, **a.g.e.**, s.4

⁷² Füsün Sokullu-Akıncı, **Kriminoloji**, 8.bs, İstanbul, Beta, 2011, s.72-92; Erol Tutar, “Suçta Karanlık Alan- Suçta Siyah Sayılar” (Çevrimiçi) http://www.kriminoloji.com/Sucta_Karanlik_Alan-Siyah_Sayi-Erol_Tutar.htm 17 Aralık 2022.

⁷³ Bkz. HUDOC, AİHM, Opuz v. Türkiye, Başvuru No: 33401/02, 09. 06. 2009, parag. 195, (Çevrimiçi) [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"docname":\["CASE OF OPUZ v. TURKEY"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-92945"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{), 6 Nisan 2022.

Asıl olarak bilimsel çalışmalarda yahut diğer araştırma ve raporlarda ortaya konulan kadına karşı şiddet olaylarının sayısı ve oranı, yalnızca perdesi aralanabilen olaylara ilişkindir. Perdesi aralanamayan, çiftler arasında yahut aile arasında kalmış olaylar buz dağının görünmeyen kısmını oluşturuyor olabilir. Nitekim Latin Amerika ve Karayipler bölgesinde yapılan bir araştırmaya göre, bölgede çok büyük bir siyah sayı oranı bulunmaktadır. Bu araştırma 15 yaşından büyük kadınlara yönelik cinsel suçlar ve de aile içi şiddet suçu için ortalama en az %70 gibi bir yüzdeyle, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet suçlarının siyah sayılar arasında kaldığına dair kanıt sunmaktadır. Bunun yanı sıra, siyah sayılar ile kırsal alanlarda yaşayan insanların yüzdesi arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunun; bunun nedeninin de kırsal kesimdeki kadınların kentli kadınlara kıyasla karşı karşıya kaldıkları suçları bildirmenin önündeki farklı engeller olabileceğinin altı çizilmiştir.⁷⁴

Pandemi dönemindeki kısıtlamalar ile birlikte kadının sürekli şiddet uygulayan eşi veya diğer aile üyesi ile aynı evde kalmak zorunda olması ve sürekli izlenmesi, siyah sayı oranını arttıracak bir durumdur. Ayrıca salgın hastalık nedeniyle kadınların kendilerine veya şiddet uygulayan eşlerine hastalık bulaşacağından korkması ile adli mercilere başvuramaması yahut kısıtlama süresince çok sınırlı olan ulaşım imkanları da siyah sayıların artmasına neden olmuş olabilir.

D. ÇALIŞMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ

1. Kadına Karşı Şiddetin İncelenmesinde Kriminoloji Teorileri

Kadına karşı şiddet incelenmekte iken, bu meselenin izah edilmesi için uygulanabilecek farklı kriminolojik teoriler mevcuttur. Bununla birlikte, tüm teorilerin böyle bir olguyu açıklamaya eşit derecede elverişli olduğunu düşünmek mümkün değildir. Kriminolojideki tüm teoriler tüm suç türlerini açıklamaya uygun değildir ve bazıları spesifik olarak kimi suç türleri için kullanışlı iken, diğerleri için kullanışlı

⁷⁴ Laura Jaitman, Victoria Anauati, "The Dark Figure of Crime in Latin America and the Caribbean" *Journal of Economics, Race, and Policy*, C.3, S:1, 2019, s.77

olamayabilir. Örneğin gerilim teorisi⁷⁵, genç bireylerin üstünde, statülerinden dolayı bir baskı olduğunu ve bu genç bireylerin finansal hedeflerine ulaşarak bu baskıdan/gerilimden kurtulmak için hırsızlık yapmak, uyuşturucu satmak gibi yollara başvurduğu ve düzene karşı hareket etmeye başladığını savunur ayrıca toplumsal eşitsizliklere odaklanır.⁷⁶ Geleneksel kriminolojik yaklaşımların çoğu bu tarz “sokak suçlarına” odaklanır ve akranların, ebeveynlerin ve bu gibi toplumsal faktörlerin etkisiyle ilgilenir. Sonuç olarak ana akım kriminolojik teorilerin çoğu tek başına, kadına yönelik şiddetle ilgili faktörleri açıklamaya yeterli görülmemektedir.⁷⁷

Kanaatimizce, kadına karşı şiddet meselesinde, en umut verici ve durumu izah etme yeterliliğine sahip yaklaşım, motivasyonla ilgili güçlü varsayımlara sahip bir yaklaşımdan ziyade, durumsal bağıntılara ve bu olayın temelini oluşturan diğer risk faktörlerine odaklanan bir yaklaşımdır. Bu nedenle, kadına yönelik şiddet araştırmasında en yararlı olabilecek kriminolojik teori, ekolojik bağlamı ve mağduriyetin durumsal risk faktörlerini vurgulayan ve motivasyonu olduğu gibi kabul eden RAT’tır.

2. Kadına Karşı Şiddetin İncelenmesinde Rutin Aktiviteler Teorisi (RAT)

RAT’ın şu temel farkını vurgulayarak başlamakta fayda vardır: “*Suçluya yoğunlaşan geleneksel kriminolojik yaklaşımların aksine, Rutin Aktiviteler Teorisi (RAT) ‘suç olayı’ üzerine yoğunlaşarak, suçun oluşum mekanizmasını çözerek suçun önlenebileceğini savunmuştur.*”⁷⁸ Buradan anlaşılmaktadır ki RAT, rasyonel seçim teorisi gibi yalnızca suçluya değil, mağduriyete ve mağdurun içinde bulunduğu duruma da odaklanmaktadır. Bu nedenle viktimolojiyi ayrı bir bilim dalı olarak değerlendiren görüşü kabul edecek olursak, RAT kriminoloji ve viktimoloji

⁷⁵ Robert King Merton, **Social Theory and Social Structure**, 1.bs, New York, Simon and Schuster, 1968, b.a.

⁷⁶ Zahir Kızmaz, “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, C:29, No:2, 2005, s.154 v.d. (Çevrimiçi) <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/1211.pdf>, 7 Aralık 2021.

⁷⁷ Jana L. Jasinski, “Theoretical Explanations for Violence Against Women”, **Sourcebook on Violence Against Women**, Ed. Claire M. Renzetti v.d., 1.bs, Kaliforniya, Sage Publications, Inc, 2001 s.5–21.

⁷⁸ Osman Dolu, “Bir Fırsat Olarak Suç: Suçun Durumsal Belirleyicileri, Suç Fırsatları ve Rutin Aktiviteler Teorisi”, **Polis Bilimleri Dergisi**, C.11, S:2, 2009, s.1.

bilimlerinin arasında yer almakta ve her ikisine de dahil edilebilir özellikler barındırmaktadır denilebilir.⁷⁹

RAT, mağduriyetin, bireylerin tekrarlayan ve yaygın aktivitelerinden kaynaklandığını ve bu tekrarlanan/yaygın aktivitelerin de suçun meydana gelmesi için gerekli olan üç faktörün (motive olmuş suçlu, uygun hedef, yetkin bir koruyucunun yokluğu) kavuşma olasılığını yükselttiğini öne sürmektedir.⁸⁰ Bundan dolayı insanların rutinlerinin, mağdur olma risklerini etkilediği çıkarımı yapılmaktadır.

Çalışmamızda RAT'ın seçilmesinin bir nedeni de dünyayı saran COVID-19 ile birlikte insanların günlük yaşamlarının neredeyse temelden değişmesidir. COVID-19, ülkemizde de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinde DSÖ tarafından pandemi ilan edilmiştir.⁸¹ Devamında ise devletler tarafından önlemler arttırılmış, ardından da zorlayıcı kısıtlamalar ile günlük rutinlerimiz baştan aşağı değişmiştir. Örneğin Türkiye'de yapılan bir araştırmaya göre o dönemde bireylerin kalabalık yerlerde bulunma ve toplu taşıma araçlarını kullanma davranışlarında ortalama %95 oranında azalma olmuştur.⁸² Bir diğer örneğe bakacak olursak global şirketlerin %88'i çalışanlarının evden çalışma düzenine geçmelerini istemiş yahut bunu zorunlu kılmıştır.⁸³

Bir farklı araştırma ise *UN Women Türkiye* liderliğinde yapılan, COVID-19 salgınının Türkiye'deki kadın ve erkekler üzerindeki sosyal ve ekonomik etkilerine yönelik toplumsal cinsiyet değerlendirmesini içeren yayındır.⁸⁴ Araştırmada saha

⁷⁹ Füsün Sokullu-Akıncı, **Viktimoloji**, 2.bs., İstanbul, Beta, 2008, s.22.

⁸⁰ Cohen, Felson, **a.g.e.**, s.593.

⁸¹(Çevrimiçi) <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>, 8 Eylül 2021.

⁸² Zeki Karataş, "COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme" **Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi**, C.4 S:1, 2020, s.14.

⁸³ Mary Baker, "Gartner HR Survey Reveals 88% of Organizations have Encouraged or Required Employees to Work from Home Due to Coronavirus", (Çevrimiçi) <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2020-03-19-gartner-hr-survey-reveals-88%2D%2Dof-organizations-have-e-e>, 8 Eylül 2021.

⁸⁴ Yasemin Kalaylıoğlu, "The Economic and Social Impact of COVID-19 on Women and Men: Rapid Gender Assessment of COVID-19 Implications in Turkey", **UN Women**, 2020, b.a., (Çevrimiçi) <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/06/the-impact-of-covid19-on-women-and-men-rapid-gender-assessment-of-covid19-implications-in-turkey> 8 Kasım 2021.

çalışması 2020 yılı Nisan ayında 1508 kadın ve erkekten oluşan temsili örneklem ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada edinilen bulgulara göre;

“Kadınlar, erkeklere kıyasla kadınlara yönelik şiddet ile ilgili daha fazla vaka duyduklarını ifade etmişlerdir. Kadın ve erkeklerin çoğu; ev içi şiddet olması durumunda nereden yardım ve destek isteyeceklerini bilmelerine karşın, katılımcıların dörtte biri hâlen yardım hizmetlerine nasıl erişeceklerini bilmemektedir.”⁸⁵

Yine aynı rapora göre pandemi yalnızca kadınları değil erkekleri de ciddi derecede olumsuz olarak etkilemiştir.⁸⁶ Nitekim çalışmamız bakımından kadına karşı şiddet fiillerinde faillerin çoğunlukla erkek olduğunu göze alırsak, pandemi bu olayların hem faillerini hem mağdurlarını etkisi altına almıştır. Bununla birlikte pandeminin kadınlara ve erkeklere etkisi aynı şekilde yahut aynı derecede olmamıştır. Böylece önceden var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yeri sağlamlaşmıştır. Erkeğe yönelik olan etkilerin, RAT bakımından da motive olmuş suçlu unsuruna herhangi bir zemin hazırlayıp hazırlamadığı çalışmanın sonraki kısımlarında incelenecektir.

İşte özellikle de pandemi döneminde bu ve buna benzer araştırmaların da işaret ettiği üzere kadına karşı şiddet olayları artış göstermiş, aynı hususa yönelik haberler yazılı, görsel ve tüm medya çeşitlerinde gözden kaçmayacak derecede yer edinmiştir. Örneklerden görüleceği üzere insanların rutin aktivitelerinin farklılaşması ve yukarıda değinildiği üzere pandemi döneminde kadına karşı şiddet olaylarının artması durumlarının kriminolojik bakış açısıyla araştırılması ve yorumlanması gereği hasıl olmuştur.

Pandemi sürecinde kısıtlamaların, insanlar üstünde stres ve kaygı yaratması, faillerin hareketlerini kolaylaştırması ve faillerin mağdurlarla aynı evde baş başa kalması, mağdurların sığınma evlerine yahut adli birimlere ulaşma güçlüklerinin onları daha savunmasız kılması durumları birlikte düşünüldüğünde kriminoloji biliminde klasik okul teorileri arasında değerlendirilen RAT akıllara gelmektedir. Ayrıca bu durum ve koşullar RAT bağlamında suçun meydana gelmesine sebep olan üç temel unsuru çağrıştırmaktadır: motive olmuş suçlu, uygun hedef ve yetkin koruyucunun

⁸⁵ A.e., s.9.

⁸⁶ A.e., s.38.

yokluğu. Ayrıca teoriye sonradan eklenen tutucular unsuru da çalışmamız bakımından önem arz etmektedir ve incelenecektir. Pandemi öncesinde kadına karşı şiddet olaylarında başvurulması çok da anlamlı bulunmayan RAT'ın, pandemi döneminde bilakis bu tür şiddet olgularının ele alınması için daha işlevsel hale geldiği görülmüştür.⁸⁷

3. Çalışmada RAT'a Başvurulması

Çalışmamızda pandemi döneminde kadına karşı şiddeti arttıran suç ve ceza politikaları, hukuki etkenler ve diğer faktörler, uygun düştüğü ölçüde, RAT çerçevesinde izah edilmiştir.

Kadınların içinde bulunduğu koşullardan dolayı savunmasız duruma düştüğünün farkında olan failer ve cezaevinden “izin” ile salıverilen cezasızlık algısı taşıyabilecek hükümlüler kadına karşı şiddet uygulamaktan geri durmayabileceklerdir. Buna ek olarak, zamanla artan stres ve ekonomik bunalım da bu şiddet olaylarını körüklemiştir. Bu husus RAT bağlamında motive olmuş fail bakımından incelenmiştir.

Dünyanın çoğu bölgesinde 2020 Mart ayında başlayan kısıtlamalarla kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet olayları artmaya başlamış ve devam eden aylarda bu oran aşırı bir yükseliş içine girmiştir. Şiddet gören kadınlar; sokağa çıkma yasağından, virüs bulaş ihtimalinden, pandemi öncesine göre toplu taşıma kullanma zorluklarından ve bu gibi diğer objektif nedenlerden dolayı, şikâyetlerini ilgili birimlere iletmekte zorlanmış veya bundan çekinmişlerdir.⁸⁸ Aynı zamanda şiddet uygulayan erkek de evde bulunmak zorunda olduğundan dolayı, şiddeti uygulayan failin varlığı ve kontrolü de kadının toparlanıp evi terk etmesini güçleşmiştir. Bu husus da RAT kapsamında uygun hedef bulunması açısından incelenmiştir.

Pandemi döneminde kadına karşı şiddetin çoğunlukla ev içerisinde ve evli bireyler arasında gerçekleştiğini belirtmiştik. RAT'a sonradan eklenen tutucular

⁸⁷ Krishnakumar, Verma, **a.g.e.**, s.28

⁸⁸ Constantina Zamba, Marilena Mousoulidou, Andri Christodoulou “Domestic Violence Against Women and COVID-19”, **Encyclopedia**, C.2, 2022, s.446, <https://doi.org/10.3390/encyclopedia2010027>.

faktörü burada özellikle gündeme gelmektedir. Nitekim evde bulunan çocuklar yahut eğer varsa diğer aile büyükleri potansiyel şiddet olaylarında tutucu rolünü üstlenerek şiddetin meydana gelmesini güçleştirebileceklerdir. Bu durum da RAT kapsamında tutucular başlığı altında incelenmiştir.

Küresel bir salgın olan COVID-19 dolayısıyla kimi zaman teşviklerle kimi zaman da zorunlu kılarak insanların evde kalmasını sağlayan devletler bu teşvik ve kısıtlamaların, toplumun dinamiklerine nasıl etki edeceğini hesaplayamamış ve pandemiye karşı sağlıklı kalabilmek için önlem alırken giriş kısmında açıkladığımız üzere yine bir halk sağlığı meselesi olan kadına karşı şiddet hususunun bu süreçte azalması yahut en azından artmaması için gerekli tedbirleri almakta geç kalmış ya da hiçbir bir tedbir almamıştır. Kadın sığınma evleri dolmuş taşmış, yenileri açılmamış ve sivil toplum kuruluşları ile devletlerin yardım hatları, pandemi nedeniyle, birlikte ve aynı anda çalışan kişi sayısının azaltılması da burada olumsuz manada etkin bir rol oynayarak, yoğun derecede artan şiddet olaylarına karşılık verip yardımda bulunmakta yetersiz kalmıştır.⁸⁹

Pandemi döneminde ülkemizde devlet tarafından alınan bazı kararlarla⁹⁰ kadına karşı şiddet olaylarının önüne geçilmeye çalışılsa da bazı kararlarla⁹¹ da halihazırda problemlili olan kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet olaylarının zemini sağlamlaştırılmıştır. Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden ayrılması da çalışma konumuz bakımından önem arz etmektedir. Bundan dolayı bu konu da ele alınmış ve toplum nezdinde bu hususta oluşan algıyı ölçebilmek için çalışmamız kapsamında anket çalışması yapılmıştır. İleride bahsedilecek olan; salgından dolayı kadınların sığınma evine gönderilememesi ve şiddet uygulayan erkeğe uzaklaştırma verilmeyerek failin mağdur ile dört duvar arasına kapatılması sonucunu doğurabilecek HSK kararı ve binlerce suçlunun daha cezaevinde süresini tamamlamadan örtülü af ile salıverilmesinin yolunu açan yasa değişikliği, bu kararlara örnektir. Son olarak bu

⁸⁹ United Nations, (Çevrimiçi) <https://turkey.un.org/sites/default/files/2020-06/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-tr.pdf>, 19 Eylül 2021.

⁹⁰ İçişleri Bakanlığı, (Çevrimiçi) <https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-kadina-yonelik-siddetle-mucadele-2022-faaliyet-plani-genelgesi-gonderildi> 10 Nisan 2022.

⁹¹ Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, (Çevrimiçi) <https://www.tukd.org.tr/yayinlar/hukuk/infaz-kanundaki-yeni-duzenlemeler-ve-ceza-indirimleri>, 10 Ekim 2021.

hususlar da RAT kapsamında yetkin bir koruyucu bulunmaması açısından incelenmiştir.

Son kısımda ise pandemi sürecinde ülkemizde meydana gelen ve toplumun çoğunluğunu etkileyen birtakım olaylardan en temel olanları örnek kabilinden seçilmiş, objektif olarak incelenmiş ve bu konulara dair değerlendirmeler sonuç bölümünde belirtilmiştir.

4. Çalışmada Esas Alınan “Pandemi” Dönemi

Çalışmamızda ele alınan dönem, pandeminin başlangıcından itibaren günümüze kadar olan dönemi kapsamaktadır. Pandeminin başlangıcı olarak ise 2020 Ocak ayı esas alınmıştır.⁹² Her ne kadar ülkemizde somut kısıtlamalar sonradan uygulanmış olsa bile pandeminin gündemde yer etmesi 2020 Ocak ayında olmuştur. Bununla birlikte 2020’nin ilk aylarından itibaren ulusal ve uluslararası tedbirler giderek artmış ve pandeminin toplum ve devletlere doğrudan etkileri de yükselen bir ivme ile hız kazanmıştır. Dolayısıyla pandemi sürecinin somut kısıtlamalarla başladığını ileri sürmek doğru olmayacaktır. Nitekim 2020 Ocak ayından itibaren süregelen zamanda ve adım adım insanların sosyal hayatları değişmiş ve yeni bir yaşam biçimine geçiş yapılmıştır.

Biz de çalışmamızda, 2020 Ocak ayından itibaren suç ve ceza politikası bakımından öncelikle ülkemizde, daha sonra örnek kabilinden seçilerek dünya genelinde kadına karşı şiddet olgusu ile alakalı meydana gelen gelişmeleri inceledik.

E. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışmada ele alınan konu, her ne kadar ülkemizin gündeminde önemli yer kaplamakta ise de ve üstüne onlarca kez farklı perspektiflerden çalışılmış da olsa birtakım sınırlılıklar içermektedir. Bu sınırlılıkların en başında istatistik bulma güçlüğü gelmektedir. Bakanlıklardan konu hakkında detaylı bir istatistik

⁹² Yale Medicine, “Our Pandemic Year—A COVID-19 Timeline”, (Çevrimiçi) <https://www.yalemedicine.org/news/covid-timeline>, 21 Nisan 2022.

yayınlanmadığından tezde var olan iddiaların resmi kaynaklara dayandırılmasında güçlük yaşanmıştır. Dolayısıyla çalışmada her ne kadar resmi istatistikler öncelenmeye çalışılmış olsa da sivil toplum kuruluşlarının konu ile ilgili çalışmaları ve raporları istatistiki kaynakların çoğunluğunu oluşturmaktadır.

Adalet Bakanlığı her yıl Adalet İstatistikleri⁹³ başlıklı çalışmalar yayınlamaktadır. Bu çalışmalarda gerek Cumhuriyet Başsavcılıklarınca gerekse de mahkemelerce verilen son kararlar madde başlıkları altında kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Ancak önceden de belirtildiği üzere hukuk sistemimizde kadına karşı şiddet başlıklı bir suç tipi olmadığından bu istatistiklerden bu konuya dair net bir çıkarım yapmak mümkün değildir. Bunun yanı sıra örneğin TCK'nın kimi maddelerinde suçun eşe yahut boşandığı eşe karşı işlenilmesi ayrı fıkralar olarak düzenlenmiş olmakla birlikte Bakanlık tarafından yayınlanan bu istatistiklerde yalnızca maddeler verildiğinden ve fıkralara ait detaylar verilmediğinden nitelikli hallere bakarak herhangi bir sonuca ulaşmak da mümkün olmayacaktır.

Bunların yanı sıra çalışmada kadına karşı şiddetin özellikle pandemi sürecindeki güncel hali incelendiğinden bu süreçte henüz 2021 Adalet İstatistikleri de yayınlanmadığından süregelen iki senelik durum incelenememiştir. Aynı sebeple konunun ceza hukuku açısından henüz yeterli derecede farklı açılardan ele alınmamış ve kapsamlı çalışmalara konu olmamış olması da sınırlılıklardan biridir.

⁹³ Adalet Bakanlığı, (Çevrimiçi) <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi>, 25 Ekim 2021.

İKİNCİ BÖLÜM

COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE KADINA KARŞI ŞİDDET İLE MÜCADELEDEKİ FAKTÖRLER: SUÇ VE CEZA POLİTİKALARINDAN ÖRNEKLER

I. PANDEMİ SÜRECİNDE KADINA KARŞI ŞİDDET

Kadına şiddet hala devam etmekte ve pandemi ile birlikte kadınların mağduriyeti daha da artmaktadır.⁹⁴ Almanya'daki yardım hattı örneği⁹⁵ ve diğer araştırmalar⁹⁶ göstermektedir ki birden dünyayı saran COVID-19 pandemisi nedeniyle devletler genel olarak ivedi tedbirler ve kısıtlamalar uygulamak durumunda kalmıştır. Bunların sonucunda hassas ve savunmasız kalacak kesimlerin korunması için gerekli önlemleri almada gecikmişlerdir. Bu tedbir ve kısıtlamaların sonuçlarının iyi hesap edilememiş olması yahut hesap edilmekle birlikte salgının önlenmesi ya da devlete farklı alanlarda daha fazla maliyet çıkarılmaması uğruna göz ardı edilmiş olması ihtimal dahilindedir.

Yukarıda Sosyo-Politik Saha Araştırması Merkezi'nin 2020 Nisan ayında yaptığı çalışmaya göre pandemi sürecinde kadına yönelik şiddet oranının %15,2'den %43'e yükseldiğini, diğer bir anlatımla üç kat arttığını belirtmiştik. Yine Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi'nin 2020 yılının on ayını kapsayan medya incelemesi raporuna göre medyaya yansıyan kadın cinayetlerinin %54,3'ünün ev içerisinde gerçekleştirildiği görülmüştür.⁹⁷ Sadece medyaya yansıyan kadın cinayetlerinde bile

⁹⁴ Nathalie Meurens v.d., "Tackling Violence Against Women and Domestic Violence in Europe" **European Parliament's Committee on Women's Rights and Gender Equality (FEMM)**, 2020, s.21-22 (Çevrimiçi)

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/658648/IPOL_STU\(2020\)-658648_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/658648/IPOL_STU(2020)-658648_EN.pdf), 15 Eylül 2022.

⁹⁵ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, "Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend", (Çevrimiçi) <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/alle-meldungen/hilfetelefon-gewalt-gegen-frauen-ist-rettungsanker-in-krisenzeiten-179204>, 8 Eylül 2021.

⁹⁶ Nathalie Meurens, **a.g.e.**, s.19

⁹⁷ Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi, "Kadın Cinayetleri / Katliamlarına Dair Ocak/Ekim 2020 Medya İncelemesi Raporu" 2020, s.7 (Çevrimiçi) <https://sahamerkezi.org/kadin-cinayetleri-katliamlarina-dair-ocak-ekim-2020-medya-incelemesi-raporu/>, 14 Kasım 2021.

olayların yarısından fazlasının evde gerçekleştirilmiş olmasını da göz önüne alırsak kısıtlamalarla oluşan durumda kadına karşı şiddet suçlarının vuku bulmasını kolaylaştıran yeni şartların ve fırsatların ortaya çıktığı sonucuna varabiliriz.

Avrupa Parlamentosu Kadın Hakları ve Cinsiyet Eşitliği Komitesi'nin yayınladığı araştırmada mağdurlara destek ile alakalı bir tespit şu şekilde yer bulmuştur:

“Avrupa geneli ülkelerde, sığınma evlerinde pandemiyle birlikte kapasitelerin düştüğü, yardım hatlarında ve sığınma evlerinde çalışan sayısının işe gidip gelemediği için yahut virüsten çekindiği için azaldığı, genel olarak desteğe muhtaç kadınların ihtiyaçlarının tam olarak karşılanmadığı belirtildi.”⁹⁸

Komite'nin aktardığı verilere göre pandemi, Yunanistan ve Türkiye'de görülen destek hizmetlerinin yetersiz finansmanı gibi pandemi öncesi mevcut sorunlarını daha da kötüleştirmiştir.⁹⁹ Türkiye'deki bir destek servisi, yukarıdaki sorunlardan birkaçından etkilendiklerini şöyle aktarmıştır:

“Tek bir telefon hattına sahip olmak ve kadınlarla yüz yüze görüşmemek bizim için bir zorluktu. COVID-19 testine erişimimiz olmadığı için yeni kadınları sığınma evimize kabul edemedik. Ayrıca görevi kadınları desteklemek olan kamu ve belediye kurumları, kaynaklarını COVID-19 acil durumuyla ilgili diğer alanlara yönlendirdiği için kadınlar desteksiz kaldı. Bu kuruluşlarla sık sık iş birliği yapıp çalıştığımız ve onları yasa ve yönetmelikleri uygulamaya zorlamak durumunda kaldığımız için bize ulaşan kadınlara gerekli desteği sağlamamız daha zor oldu.”¹⁰⁰

Bu verilerden hareketle Türkiye'de pandemi öncesinden beri var olan yahut pandemi döneminde ortaya çıkan birtakım hususlar örnek kabilinden açıklanmıştır. Ardından dünya genelinde pandemi sürecinde konumuz bakımından neler yapıldığı incelenmiş ve nihayet araştırmalar sonucu elde edilen veriler, halihazırda içinde bulunduğumuz şartlar RAT bakımından ele alınacak ve teorinin geçerli olup olmayabileceği değerlendirilmiştir.

⁹⁸ Nathalie Meurens, **a.g.e.**, s.132

⁹⁹ **A.e.**, s.154

¹⁰⁰ **A.e.**

II. 5275 SAYILI CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUN DEĞİŞİKLİKLERİ

Ülkemizde pandemi gün geçtikçe şiddetini arttırmaya devam ettiği dönemde Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da önemli değişiklikler yapılması gündeme gelmiştir. Kanun teklifine göre, mahkumlarla görüş süresi bir saatten bir buçuk saate çıkarılırken, resmi makam ve avukatlarla e-posta ile görüşmenin önü açılmış ve birçok yenilik daha gelmiştir. Bunlardan dikkat çekici olanlar denetimli serbestlik ve koşullu salıverilme süreçleri hakkındaki değişikliklerdir. Çünkü bu yasa teklifinin kabul edilmesi ile birlikte yaklaşık 90 bin hükümlü kapalı ve açık ceza evlerinden tahliye edilmiştir.¹⁰¹

Değişiklik tasarısının ilk hali olduğu iddia edilen şekli 2020 Mart ayında basına yansımış¹⁰², cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda da infaz sürelerinde kalıcı indirim yapılması öngörüldüğü için özellikle de bu husus halk ve bazı sivil toplum örgütleri tarafından tepkiyle karşılanmış, ardından tasarıda değişikliğe gidilmiş ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar infaz indiriminin kapsamı dışında bırakılarak tasarı Adalet Komisyonu'na gönderilmiştir. Tasarının Adalet Komisyonu'na gönderildiği gün, hükümet “cinsel suçların ve kadına şiddet suçlarının infaz indirimi kapsamında olmadığını” açıklamıştır. Ancak TCK'da “kadına karşı şiddet” başlıklı bir suç türü olmadığı için bu konunun nasıl düzenleneceği merak konusu olmuştur. 15 Nisan 2020 tarihinde “infaz paketi” olarak bilinen “5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.¹⁰³

¹⁰¹ Açık ceza infaz kurumlarındaki hükümlülerin koronavirüs iznine ayrılacağı da tasarıda mevcut bulunmaktaydı ve bu sayı yaklaşık 90 bin civarında idi; T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (Çevrimiçi) <https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/istatistik/istatistik-2.pdf>, 22 Ocak 2022; Anadolu Ajansı, “İnfaz Düzenlemesiyle Yaklaşık 90 Bin Kişinin Tahliyesi Öngörülüyor”, 14 Nisan 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/infaz-duzenlemesiyle-yaklasik-90-bin-kisinin-tahliyesi-ongoruluyor-/1804608>, 16 Kasım 2021.

¹⁰² Deutsche Welle, “İnfaz Paketinde Uyuşturucu ve Cinsel Suçlara İndirim”, 24.03.2020, (Çevrimiçi) <https://www.dw.com/tr/i%CC%87nfaz-paketinde-uyu%C5%9Fturucu-ve-cinsel-su%C3%A7lara-indirim/a-52895156>, 8 Nisan 2022.

¹⁰³ TBMM, “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k7242.html> 25 Kasım 2021.

Paket kapsamında, bazı suçların infaz sürelerinde indirim giden kalıcı düzenlemeler gelmiştir. Bundan ayrı olarak da koronavirüs salgını nedeniyle mahkumların kapalı cezaevlerinden açık cezaevlerine geçişine ve açık cezaevlerinden de “izin” adı altında tahliyesine imkân veren geçici düzenlemeler öngörülmüştür. Buna ek olarak *“tasarıya Komisyon aşamasında eklenen bir madde ile açık cezaevinden salınması planlanan hükümlülerin sayısını artırmak için, halihazırda kapalı cezaevlerinde cezalarını çekmekte olan hükümlülerin de açık cezaevlerine geçiş süresi oldukça azaltılmıştır.”*¹⁰⁴

Söz konusu değişiklik tüm suç tiplerini kapsamı altına almamış, bazı suçlar kalıcı indirim dışında bırakılmış diğer bir anlatımla istisna tutulmuştur. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun¹⁰⁵ Geçici Madde 6’da düzenlenen bu istisnalardan araştırma konumuz bakımından inceleyeceklerimiz; kasten öldürme suçu, kasten yaralamanın bazı nitelikli halleri ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardır. Kasten öldürme suçu nitelikli hal gözetmeksizin indirim dışında bırakılmıştır. Diğer bir anlatımla araştırmamız kapsamında bakacak olursak ister eşe, kardeşe ister kız arkadaşına ilişkin olsun ayırt etmeksizin tüm kasten öldürme halleri infaz sürelerine getirilen kalıcı indirim düzenlemesinin istisnadır. Yine cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bakımından da kalıcı indirim söz konusu olmayacaktır. Kasten yaralama suçuna bakıldığında ise suçun yalnızca bazı nitelikli halleri indirim kapsamına alınmış, istisnalar hariç bu suç bakımından indirim geçerli kabul edilmiştir. TCK 86/3a,b’de düzenlenen “(3) Kasten yaralama suçunun; a) Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı, b) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı” işlenmesi ve kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerini düzenleyen TCK 87/2-d maddesindeki “Yüzde sürekli değişikliğe neden olma” hali kalıcı indirim düzenlemesine istisna tutulmuştur.

¹⁰⁴ Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, “İnfaz Yasasının Yürürlüğe Girmesi ile Birlikte, Devlet Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konusunda Sorumluluklarını Yerine Getirmeli ve Acil Tedbirler Almalıdır!”, 2020, (Çevrimiçi) <https://morcati.org.tr/basin-aciklamalari/infaz-yasasinin-yururluge-girmesi-ile-birlikte-devlet-kadina-yonelik-siddetle-mucadele-konusunda-sorumluluklarini-yeri%CC%87ne-getirmeli-ve-acil-tedbirler-almalidir/> 27 Kasım 2021.

¹⁰⁵ TBMM, “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k7242.html>, 27 Kasım 2021.

Kasten öldürme suçunun ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçların ayırım gözetilmeksizin kalıcı indirimden istisna tutulmasında bir problem gözükmemekle birlikte kasten yaralama suçunun istisnalarının sınırlı olmasının, birtakım sorunları beraberinde getirebileceği ifade edilebilir. Çünkü kasten yaralama suçunun, konumuz bakımından, yalnızca “eşe, kardeşe” olan hali, kadına karşı fiziksel şiddeti tam anlamıyla kapsamamaktadır. Örnek vermek gerekirse; evli olmayan çiftlerin ilişkilerinde, arkadaşlık ilişkilerinde ve de akrabalık ilişkileri içerisinde vuku bulan kadına karşı şiddet fiillerini kalıcı indirim alanına sokmaktadır.

İndirimden ayırık tutulacağı belirtilen “kadına şiddet” hususu yalnızca fiziksel şiddetten ibaret olmamakla birlikte psikolojik ve ekonomik şiddet olarak da ortaya çıkabilmektedir. Özellikle evlilik birliği içinde veya dışında, eşe, kız kardeşe, kız arkadaşına yapılan tehdit ve hakaret fiilleri kalıcı indirim kapsamına girmektedir ve bu suçlardan yahut bu suçlarla birlikte başka suçlar işleyip bunlardan dolayı cezaevinde bulunan suçlular bu örtülü af ile salıverilmiştir. Halihazırda önceki infaz düzenlemesiyle de uygulamaya baktığımızda, kişinin tehdit yahut hakaret suçundan cezaevine girebilmesi için ancak mükerrer suçlu olması yahut söz konusu suçları farklı suç tipleriyle birlikte işlemesi gerekmektedir. Hal böyle iken mükerrer suçluların ve birden fazla farklı tipte suç işlemiş hükümlülerin cezalandırılmadan salıverilmesi söz konusu olmuştur. Nitekim yapılan araştırmalara göre kişinin halihazırda işlediği suç sayısı ile gelecekte işleyeceği suç sayısı doğru orantılıdır. Örneğin ABD’de yapılan bir araştırmaya göre 2004 yılında hüküm süresini tamamlayıp salıverilen mahkumların %43,3’ü daha bir yıl geçmeden tekrar suç işlemiş ve hapis haneye geri dönmüştür.¹⁰⁶ Diğer bir araştırmaya göre ise cezaevi mahkumiyetinin ardından salıverilen hükümlülerin %68’i üç yıl içinde, %77’si beş yıl, toplamda %83’ü ise dokuz yıl içinde tekrar suç işleyip hapis haneye geri dönmüştür.¹⁰⁷ Kadına karşı şiddet uygulayan failer ise genellikle mükerrer suçlulardır. “*Kadın partnerlerine saldırmayı alışkanlık haline*

¹⁰⁶ Public Safety Performance Project, “State of Recidivism: The Revolving Door of America’s Prisons”, The Pew Center on the States, 2011, s.9 v.d. (Çevrimiçi) https://www.michigan.gov/documents/corrections/Pew_Report_State_of_Recidivism_350337_7.pdf, 10 Ekim 2021.

¹⁰⁷ CBC News, “Once a Criminal, Always a Criminal?”, 23.04.2014, (Çevrimiçi) <https://www.cbsnews.com/news/once-a-criminal-always-a-criminal/>, 1 Ekim 2021.

getiren erkekler, daha ciddi sabıka kaydı olan diğer suçluların dışarıda yaptıkları kadar, evde de ciddi suçlar işleyebilirler.”¹⁰⁸

Bu veriler ışığında; cezaevindeki süresini koşullarına göre tamamlayan mahkumlarda bile mükerrerlik oranı bu kadar fazla iken örtülü af ile salıverilen ve cezasızlık algısı oluşan sabıkalı insanlarda bu oranın daha yüksek olma ihtimali kaçınılmaz gözükmemektedir.

“Kriminolojik değerlendirmeler ve ceza bilimi açısından bazı suçları işleyen kişilerin mahkûmiyet sürelerinden çok daha erken olarak ve ceza adaletinden beklenen ıslah mekanizması tam olarak çalıştırılmadan tahliye edildikleri durumlarda, bu kişilerin aynı ya da farklı suçları tekrar işlediği görülmektedir. Özellikle ABD’de çok sayıdaki kriminolojik araştırmada, “hırsızlık”, “uyuşturucu ticareti”, “cinsel saldırı ve istismar” ile “kadına yönelik şiddet” suçlarında bu bulgulara istatistiksel olarak yer verilmekte ve bu suçlarda rehabilitasyonun ve sosyalleşmenin zor ve geç olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla cezasızlık hem sosyolojik hem de kriminolojik açıdan sorunlar meydana getirmektedir.”¹⁰⁹

Bir diğer mesele ise kalıcı infaz indirimi haricinde, açık cezaevlerinde bulunan hükümlülerin izinli sayılarak salıverilmesi durumudur. Bu husus en az kalıcı indirim hususu kadar önemlidir çünkü, izinli sayılarak salıverilecek olan mahkumların işlediği suçların niteliği önem arz etmemektedir. Diğer bir anlatımla; bir hükümlü, kalıcı indirime istisna suçlardan işlemiş olsa bile açık cezaevinde bulunduğu takdirde izinli sayılacak ve ceza evinden çıkabilecektir. 175 sivil toplum örgütünün ortak imzaladığı Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı basın açıklamasında bu hususa şöyle değinilmiştir:

“Halihazırda cezalarını açık cezaevlerinde çekmekte olan siyasi hükümlüler hariç tüm mahkumlar 31 Mayıs 2020’ye kadar izinli sayılacak, bu izin gerekli olması halinde 31 Kasım 2020’ye kadar uzatılabilecektir. Bir başka deyişle, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, kadına yönelik fiziksel şiddet, kadın cinayetleri ya da cinayete teşebbüsten hüküm giymiş olanlar da dahil olmak üzere halihazırda açık cezaevinde olan tüm mahkumlar salıverilecektir. Her ne kadar, bu salıvermeler bir ‘izin’ şeklinde düzenlenmişse de izinden dönmemenin bir cezai yaptırımının olmadığı ve ‘iznin’ 7 ay gibi uzun bir süre boyunca uzatılabileceği göz önüne alındığında bunun tümünden bir salıvermeye dönüşme riski bulunmaktadır.

Karantina günlerinde kadınların başvurabilecekleri mekanizmaların sınırlandırılmasıyla kadınların ev içi şiddetten uzaklaşmasının zorlaştırıldığı ve cezaevlerinden binlerce şiddet ve istismar failinin tahliye edileceği koşullar altında, devletin hala kadınlar ve çocukların korunması için alması gereken önlemlere ilişkin acil eylem planının bulunmaması karşısında olağanüstü kaygılıyız. Tüm bu riskler ortadayken, hiçbir

¹⁰⁸ Brian Forst, “Prosecution and Sentencing”, **Crime**, C.6, 1995, s.363, 367.

¹⁰⁹ Murat Volkan Dülger, Ruhsar Köse, “Yaşam Hakkı İçin Tahliye: Korona Virüsü Sebebiyle Getirilmesi Düşünülen Ceza İnfaz İndirimi”, 2021, s.2-3 (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3792363, 6 Aralık 2021.

sistematiik koruma planı oluşturulmadan binlerce şiddet failinin salıverileceği bir dönemde kadınların koruma tedbirlerinin de ellerinden alınması, kadınların can güvenliğini hiç saymak anlamına gelmektedir.”¹¹⁰

Nitekim Haziran 2021’de yayımlanan bir habere¹¹¹ göre son bir buçuk yılda en az on kadın ve üç ocuk, cezaevinden “izinli” çıkan hükümlüler tarafından öldürülmüştür. Ayrıca, bazı araştırmacılar, aile içinde şiddet uygulayanların aile dışı üyelere saldırma olasılığının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bu nedenle, şiddet uygulayanlar genellikle yalnızca aileleri için değil, aynı zamanda toplum için de mütemadi bir tehdit oluşturmaktadır.¹¹²

III. PANDEMİ ÖNCESİNDE VE PANDEMİ SRECEİNDE TEDBİRLER

Kadına karşı şiddetin önlenmesi ve ailenin korunması için özel bir düzenleme olarak ülkemizde 1998 yılında 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kabul edilmiş ardından 2012 yılında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı şiddetin nlenmesine dair kanunun yürürlüğe girmesi ile önceki kanun yürürlükten kaldırılmıştır. 6284 sayılı Kanun kapsamında şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi olan her birey, şikâyet ve ihbar mercilerine başvurarak öngörülen tedbirleri talep edebilir.

6284 sayılı Kanun kapsamında alınabilecek tedbirler, koruyucu¹¹³ ve nleyici¹¹⁴ tedbirler olarak ikiye ayrılmıştır. Koruyucu tedbirlerin mülki amir ve hkim tarafından verilmesi, önleyici tedbirlerin ise hkim tarafından verilmesi ilkesi

¹¹⁰ Mor atı Kadın Sığınağı Vakfı, “İnfaz Yasasının Yürürlüğe Girmesi ile Birlikte, Devlet Kadına Yönelik şiddetle Mücadele Konusunda Sorumluluklarını Yerine Getirmeli ve Acil Tedbirler Almalıdır!”, 2020, (evrimii) <https://morcati.org.tr/basin-aciklamalari/infaz-yasasinin-yururluge-girmesi-ile-birlikte-devlet-kadina-yonelik-siddetle-mucadele-konusunda-sorumluluklarini-yeri%CC%87ne-getirmeli-ve-acil-tedbirler-almalidir/>, 27 Kasım 2021.

¹¹¹ Milliyet, “Son Dakika: ldren İzin! 10 Kadın ve 3 ocuk Katledildi” 21.06.2021, (evrimii) <https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-olduren-izin-10-kadin-ve-3-cocuk-katledildi-6535689>, 8 Nisan 2022.

¹¹² Gerald T. Hotaling v.d., “Intrafamily Violence, and Crime and Violence Outside the Family” **Crime and Justice**, C.11, 1989, s.359.

¹¹³ 6284 s.K. md. 3; md. 4, TBMM, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı şiddetin nlenmesine Dair Kanun”, (evrimii) <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6284.html>, 9 Nisan 2022.

¹¹⁴ 6284 s.K. md. 5, TBMM, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı şiddetin nlenmesine Dair Kanun”, (evrimii) <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6284.html>, 9 Nisan 2022.

benimsenmiştir. Tedbir kararları, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluk biriminden talep edilebilir.

Kanun kapsamında şiddet uygulayanın konuttan uzaklaştırılması, korunan kişinin evine, okuluna, iş yerine yaklaşmaması, mağdurun iş yerinin değiştirilmesi, mağdura veya beraberindeki çocuklara barınma yeri sağlanması, geçici maddi yardım sağlanması, rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi ve daha birçok tedbir türü öngörülmüştür. Kanunda bu tedbir kararlarının ilk defasında en çok altı ay için verilebileceği ancak şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hallerde re'sen, korunan kişinin ya da Bakanlık veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine, tedbirlerin kaldırılmasına veya aynen devam etmesine karar verilebileceği düzenlenmiştir. Koruyucu tedbir kararının verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belgenin aranmayacağı da belirtilmiştir.

Bunların dışında 6284 sayılı Kanun'da Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) kurulması da öngörülmüştür. Yasanın 14. maddesi şu şekildedir:

Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulması

MADDE 14 – (1) Bakanlık, gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmidört saat esasına göre yürüten, çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, şiddet önleme ve izleme merkezlerini kurar.

(2) Kurulan merkezlerde şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik izleme çalışmaları yapılır ve destek hizmetleri verilir.

Nitekim Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da 2012 yılında şiddete maruz kalanlara destek sağlamak amacıyla Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerini hayata geçirmiştir. ALO 183 hattı üzerinden de ücretsiz olarak ulaşılabilecek ŞÖNİM'lere yalnızca mağdur değil, şiddete maruz kalanın yakınları da ihbarda bulunabilir. Adalet

Bakanlığının, 2013 ila 2017 yılları arası ŞÖNİM’den hizmet alan kişi sayılarını yayınladığı tabloya bakacak olursak¹¹⁵:

Tablo 2.1: Şönim’den hizmet alan kişi sayıları

YIL	ŞÖNİM SAYISI	KADIN	ERKEK	ÇOCUK	TOPLAM
2013	14	14.853	384	3.949	19.183
2014	14	17.777	1.938	5.058	24.773
2015	40	20.846	2.436	7.506	30.788
2016	49	37.680	2.446	10.771	50.837
2017	68	72.832	5.711	13.782	92.415
TOPLAM	68	163.988	12.912	41.096	217.996

Tablodaki veriler göstermektedir ki ŞÖNİM sayısı arttıkça bu merkezlerden hizmet ve destek alan insanların sayısı da doğru orantılı olarak artmaktadır. Bu durum da bize 6284 sayılı Kanun’da kurulması öngörülen bu merkezlerin şiddet mağdurlarına destek sağlamada işlevsel ve gerekli bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Adalet Bakanlığı, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan 2020 Adalet İstatistikleri dokümanına baktığımızda ise burada Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından 6284 sayılı Kanun’a dayalı olarak verilen kararların verilerini görmekteyiz.¹¹⁶ Bu veriler incelendiğinde, 2020 yılında ülke genelinde, Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından 6284 sayılı Kanun’a dayalı olarak toplamda 4 bin 495 karar verildiği görülmektedir. Bu kararlardan 3 bin 685 tanesi kovuşturmaya yer olmadığına dair karardır ve kamu davası açılmasına yönelik kararların sayısının ise 606 olduğu belirtilmiştir. Geriye kalan kısmı ise yetkisizlik ve birleştirme kararları oluşturmaktadır. Diğer bir anlatımla Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’a dayanılarak devam eden soruşturmalarda yaklaşık yüzde 82 oranla kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Bu kanuna dayalı olarak

¹¹⁵ Adalet Bakanlığı, “Şönim’den Hizmet Alan Kişi Sayıları”, (Çevrimiçi) <https://evicisiddet.adalet.gov.tr/dosya/up/icerik/sonim-hizmet.pdf>, 24 Aralık 2021.

¹¹⁶ Adalet Bakanlığı, “2020 Adalet İstatistikleri”, 2020, s.63 (Çevrimiçi) https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1692021162011adalet_ist-2020.pdf, 1 Aralık 2021.

devam eden soruşturmalarda kamu davası açılma oranı ise yalnızca yüzde 13 civarındadır. Bu durum da göstermektedir ki İstanbul Sözleşmesi'ne paralel olarak hazırlanan 6284 sayılı Kanun'daki maddelere dayalı olarak yürütülen soruşturmalardan, yaklaşık yalnızca 10'da 1'i kovuşturma aşamasına geçebilmektedir.

Devlet her ne kadar kadına karşı şiddetin önüne geçmek için bir takım yasal düzenlemeler yapsa da bu yasal düzenlemelerin uygulayıcılar tarafından etkin biçimde kullanılmaması ve kimi zaman da ileride açıklanacağı üzere mağdurların şikayetlerini geri almaları gibi hususlar, söz konusu düzenlemelerin gerçek hayatta etki gösterememesine ve adeta ölü doğan bir bebek konumunda kalmasına neden olmaktadır.

Hukuk mahkemelerindeki duruma bakıldığında ise kadına karşı şiddetin önlenmesine dair koruma tedbirlerinin daha etkin kullanıldığı, daha pozitif bir tablo görülmektedir.¹¹⁷

Tablo 2.2: 6284 Sayılı kanunlara göre koruma kararı açılan ve karara bağlanan dava türü sayılan Türkiye (2006-2016)

Yıllar	Açılan Dava Türü Sayısı	Karar Türü										Çıkan Dava Türü Sayısı	
		Davanın Reddi						Davanın Kabulü					
		Zaman- aşımı ve Hak Düşürücü Süre		Sübut Bulmadı- ğından	Feragat Sebebiyle	Dava Şartı Yoklu- ğundan	Tam Kabul	Kısmen Kabul- Kısmen Red					
		Sulh Olma	Diğer						Başka Adli Birime Aktarılan				
2006	4 864		13	27	441	77		4 068	44	3	211		4 884
2007	2 831		53	77	253	31		2 565	35	1	139		3 154
2008	27 038	16	62	91	1 947	220		23 688	786	7	198		27 015
2009	37 836	15	42	115	2 576	224		33 201	1 359	6	277	6	37 821
2010	44 370	13	42	143	2 226	220		38 951	1 711	2	1 153		44 461
2011	57 692	9	45	319	3 086	186		49 972	1 987	4	2 068	2	57 678
2012	139 031	64	118	380	14 554	330	855	108 311	7 119	46	6 833	17	138 627
2013	176 478	58	93	270	20 930	323	1 094	132 027	12 940	2	8 801	19	176 557
2014	187 621	53	83	267	22 910	290	1 074	138 084	16 616	6	8 259	24	187 666
2015	190 042	49	68	210	23 164	202	881	138 859	18 740	2	7 953	4	190 132
2016	196 105	56	58	228	22 880	155	1 179	143 078	20 412	9	7 983	9	196 047

Diğer : Davanın açılmamış sayılması, davanın birleştirilmesi, karar verilmesine yer olmadığı ve gönderme karar türünü kapsamaktadır.

¹¹⁷ Adalet Bakanlığı, “6284 Adli Sicil İstatistikleri”, (çevrimiçi) https://evicisiddet.adalet.gov.tr/dosya/up/icerik/6284_adli_sicil_istatistik.pdf, 20Aralık 2021.

Adalet Bakanlığı tarafından yayınlanan bu tablo “2006 yılından 2016 yılına kadar 6284 sayılı kanunlara göre koruma kararı açılan ve karara bağlanan dava türü sayıları” olarak adlandırılmıştır.¹¹⁸ 6284 sayılı Kanun’un 2012’de yürürlüğe girdiği göz önüne alındığında 2006 yılından 2012 yılına kadar olan kısımdaki verilerin bu kanuna dayalı olarak verildiği düşünülemeyecektir. Ancak Bakanlığın burada 2012 yılında 6284 sayılı yasanın 23. maddesine göre yürürlükten kalkan, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’a dayalı olarak verilen kararları da 6284 sayılı kanun başlığı altında belirtmiş olması yüksek ihtimaldir. Tablo genelinde tam olarak hangi kanundan bahsedildiği karmaşasını bir kenara bakıp verilere bakacak olursak ceza yargısı sistemimize göre çok daha farklı sonuçlar elde edilmiş olduğu görülecektir. Nitekim yıllar geçtikçe sayısı artan davalarda tam kabul oranı yaklaşık %70’in altına düşmemiştir. Soruşturmalarda ise kamu davası açılma oranının yüzde 10 civarında olduğunu belirtmiştik.

Bu tabloda dikkat çeken başka bir durum ise 2007 yılından bu yana açılan davalar aralıksız olarak artmış ve 2007 ile 2016 yılı karşılaştırıldığında 2007 yılına kıyasla 2016 yılında açılan davalar yaklaşık 69 kat artmıştır. Bu durum farklı sebeplerle açıklanabilir. Bunlardan birincisi kadına yönelik şiddetin yıllar geçtikçe arttığı olabileceken diğer bir sebep ise kadınların kendi hakları hakkındaki bilgilerinin yahut destek alabilecekleri merkezlerin yıllar geçtikçe artması olabilir.

Tablodaki asıl dikkat edilmesi gereken nokta ise 2011 yılı ile 2012 yılı arasındaki değişimdir. 2011 yılına kadar halihazırda oldukça artmış olan davaların sayısı 2012 yılına geçince önceki seneyi ikiye katlamış ve hatta geçmiştir. Bu duruma yol açan en önemli etken İstanbul Sözleşmesi’nin imzalanması ardından 2012 yılında yürürlüğe giren 6284 sayılı Kanun olabilir. Nitekim o yıllarda oldukça gündemde olan Sözleşme ve Kanun kadınların kendi haklarının korunduğu bilinci yaratmış ve onların adalet sistemine olan güvenini arttırmış ve hukuki yollara başvurunca tatmin edici bir yardım alacağı düşüncesini yaratmış olabilir. Bu durumla birlikte kadınların,

¹¹⁸ A.e.

haklarının korunması için hukuki yollara başvurmaktan çekinmemiş ve haklarını eskiye göre daha etkin kullanmış oldukları sonucu çıkarılabilir.

Koruma kararları kadına yönelik şiddet hususunda çok büyük önem arz etmektedir ve buna karşı mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Pandemi öncesindeki verilere baktığımızda da koruma kararlarına taleplerin yıllar geçtikçe arttığı gözlemlenmektedir. Bu neticeye farklı koşulların birlikte sebep olmuş olduğu düşünülebilir. Yıllar geçtikçe, teknoloji ve ulaşım imkanları ilerledikçe; şiddete maruz kalan kadınların adli makamlara daha kolaylıkla ulaşabilmesi yahut kadınların kendi haklarına ve destek alabilecekleri makamlara dair bilgilerinin artması gösterilen sayılardaki artışı izah edebilecekken ayrıca bu artışın nedeni yıllar geçtikçe kadına karşı şiddetin artması da olabilir. Sonuç olarak uzun vadedeki değişimlere birden çok faktör etki etmiş olabilir.

Araştırmamız bakımından pandemi dönemi esas alınarak elde edilen verilere baktığımızda, bu dönem uzun soluklu bir süreci yansıtmamakta, kısa bir süreçte kadınların adli makamlara yahut destek alabileceği sosyal kurumlara başvurmalarına dair imkanlarında, teknolojide veya bu tarz durumlarda büyük bir değişim gözlemlenmemektedir. Dolayısıyla önceki bölümlerde pandemi dönemi özelindeki istatistiklere yansıyan artışa asıl olarak şiddetin artmasının sebep olduğu anlaşılabacaktır. Şiddetin arttığına da incelediğimiz araştırma ve istatistiklerle emin olduğumuz bu pandemi döneminde, Türkiye kadına yönelik şiddet hususuna dair tedbirleri nasıl ele almış buna bakmak faydalı olacaktır.

Türkiye’de 2020 Şubat ayından itibaren insanlara evde kalmaya ve sosyal mesafeye dikkat etmeye yönelik yapılan çağrılar ve sonrasında 11 Mart 2020’de ülkede tespit edilen ilk koronavirüs vakası, ardından da artan tedbirlerle birlikte 11 Nisan 2020’de 2000 yılındaki nüfus sayımından beri ilk kez uygulanan sokağa çıkma yasağı süreciyle pandemi koşulları yoğun bir biçimde yaşanmaya başlanmıştır. Bu süreçte Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK), Genel Kurulunun 30/03/2020 tarihli ve 2020/51 sayılı kararı¹¹⁹ ile; ülke çapında salgın riskine karşı alınan tedbirler

¹¹⁹ HSK, “COVID-19 Kapsamında İlave Tedbirler”, (Çevrimiçi) <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/uu.pdf>, 19 Aralık 2021.

kapsamında; Yargılama faaliyetlerinin yürütülmesi sırasında ortaya çıkacak riskleri önlemek amacıyla aciliyet gerektirmeyen davaların ileri tarihlere ertelenmesi, tutuklu ve acil işler dışında kamu davasının açılmasının yine ileri tarihlere ertelenmesi gibi hususları yargı teşkilatına duyurmuştur. Yargı teşkilatı da pandemi döneminde aile içi şiddetin arttığının yahut artacağını ve bu durumun aciliyet arz ettiğinin farkındadır. Nitekim uygulamada da çoğunlukla aile içi şiddet davaları acil iş olarak değerlendirilmiş ve ertelenmemiştir. Fakat alınan bu kararın maddeleri arasındaki özellikle 10.madde çok tepki toplamış ve eleştirilmiştir.

HSK'nın 30.03.2020 tarihli kararının 10. maddesinde yer alan “6284 sayılı Kanun (İstanbul Sözleşmesi) kapsamında verilen tedbir kararlarının, yükümlülerin koronavirüs kapsamında sağlığını tehdit etmeyecek şekilde değerlendirilmesi gerektiği” yönündeki ifade ile artık 6284 sayılı Kanun'da yer alan; şiddet uygulayan faile karşı uzaklaştırma tedbiri verilmesi yahut mağdur kadınların sığınma evlerine yerleştirilmesi gibi koruyucu ve önleyici tedbirlerin uygulanamayacağı yahut uygulanmasının hayli zorlaşacağı ifade edilmiştir. Bazı sivil toplum kuruluşlarınca; HSK burada bir yönüyle kadının güvenlik hakkı ile failin sağlığı arasında bir kıyaslama yapmış ve failin sağlığının, kadının güvenliğinden daha önemli olduğu sonucuna varmıştır. Öte yandan evde kalma sürecinde kadına yönelik şiddet oranlarının artışına dair veriler göz önünde bulundurulduğunda kadınların yaşam haklarının yok sayılmaması ve şiddet failleri ile baş başa bırakılmamaları gerektiği de vurgulanmıştır.¹²⁰

Türkiye Barolar Birliği de HSK'nın bu kararına dikkat çekmiş ve açıklamada bulunmuştur:

“Ev içindeki şiddetin yoğun yaşandığı ülkemizde, üstelik virüs salgını nedeniyle şiddetin arttığı bir dönemde bu karar ev içi şiddeti daha da arttıracak, çocuk ve kadınlarımızı korumasız bırakacaktır. Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu olarak; virüs salgını sürecinde, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından ev içi şiddeti önleyecek, kadın ve çocukları koruma altına alacak önlemler alınmasını, illerde oluşturulan pandemi kurulları

¹²⁰ Evrensel, “HSK'nın 6284 Kararına Kadınlardan Tepki: Bu Yanlış Karardan Dönülsün.”, 31.03.2020, (Çevrimiçi) <https://www.evrensel.net/haber/400901/hsknin-6284-kararina-kadnlardan-tepki-bu-yanliskarardan-donulsun>, 19 Kasım 2021.

tarafından bu konunun da planlamaya alınmasını ve HSK'nın 30.03.2020 tarihli kararındaki 10. maddeyi geri almasını talep ettiğimizi kamuoyuna saygılarımızla duyururuz.”¹²¹

Nitekim yukarıdaki araştırmalara baktığımızda kadınların en fazla oranda şiddet gördüğü ortamın ev olmasını ve en çok evli olduğu erkekten şiddet görüyor olmasını göz önünde bulundurursak diğer tüm pandemi koşullarıyla bu tedbir birleştiğinde şiddetin artması yahut engellenememesi gibi kaçınılmaz sonuçlar doğmuş olabilir.

6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının yükümlülerin koronavirüs kapsamında sağlığını tehdit etmeyecek şekilde değerlendirilmesi gerektiğinin pandemi koşullarında, halk sağlığı açısından zorunlu olduğunu varsayarsak, bu durumda fail ve şiddet gören mağdur dört duvar arasında baş başa kalacaktır. Hal böyleyken, diğer bir anlatımla fail evden çıkmazken, en azından şiddet gören kadının devamlı istismara ve şiddete maruz kalmaktan kurtulmak amacıyla kadın sığınma evlerine gitmesi alternatif bir çözüm yolu olarak görülebilirdi. Fakat ne yazık ki yeterli sayıda sığınma evi olmaması ve mevcut sığınma evlerinin de dolu olması bu alternatif çareyi de kadınlar için olanaksız kılmıştır.

IV. İSTANBUL SÖZLEŞMESİNDEN ÇIKILMASI: DEĞİŞEN ALGI

İstanbul Sözleşmesi, 11 Mayıs 2011’de İstanbul’da imzaya açılmıştır, nitekim bundan dolayı “İstanbul Sözleşmesi” olarak da anılmaktadır. Türkiye bu Sözleşme’yi ilk olarak imzalayan ve onaylayan ülke olmuştur.¹²² Sözleşmede; kadınları her türlü şiddete karşı korumak ve kadına karşı şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek, şiddet mağdurlarına yardım edilmesi için kapsamlı bir politika hazırlamak, bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi maksadıyla kuruluşların ve kolluk kuvvetleri birimlerinin birbiriyle etkili bir biçimde işbirliği yapmalarına destek sağlamak gibi amaçlar

¹²¹ Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu, “Ev İçi Şiddeti Önleyecek Tedbirler Acilen Alınmalıdır”, 2020, (Çevrimiçi) <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/ev-ici-siddeti-onleyecek-tedbirler-acilen-alinmalidir-81230>, 14 Aralık 2021.

¹²² Resmi Gazete, “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”nin Onaylanması” (çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120308M1-1.htm>, 28 Haziran 2022

güdülmüştür.¹²³ Bu amaçların gerçekleştirilmesi için devletlere birçok yükümlülükler getirilmiş ve bu yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini denetlemek için de farklı mekanizmalar öngörülmüştür.

Sözleşme'nin imza ve onayının ardından ülkemizde 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kabul edilip yürürlüğe girmiştir.¹²⁴ Bu kanun, İstanbul Sözleşmesi ile birebir aynı maddeleri içermese de kadın örgütlerinin de talep ve görüşlerinden de faydalanarak, sözleşme ile paralel tutulmaya çalışılmıştır. Ancak İstanbul Sözleşmesi tüm vatandaşlar ve oluşumlar tarafından memnuniyetle karşılanmamıştır. Bazı sivil toplum kuruluşlarınca sözleşmedeki kimi maddelerin Türk aile yapısına uygun olmadığı ve hatta aile yapısını yıkmaya hizmet ettiği görüşü savunulmuştur.¹²⁵ Zaman geçtikçe hükümet kanadından da kimi isimler bu Sözleşme'den memnun olmadıklarını belirtmiş ve bu karşıt görüşler gündemde sıkça yer almaya başlamıştır. Sonuç olarak; Türkiye, İstanbul Sözleşmesi'nden 19 Mart 2021 tarihinde imzalanan Cumhurbaşkanı Kararı ile ayrılmıştır.^{126 127}

Sözleşme'den çekilme sürecinin, hukuki prosedüre ne derecede uygun olup olmadığı tartışmalarını bir kenara bırakıp sonuçta toplum nezdinde oluşan algının

¹²³ Avrupa Konseyi Sözleşmeler Dizisi, “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, (Çevrimiçi) <https://rm.coe.int/1680462545>, 16 Kasım 2021.

¹²⁴ TBMM, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, (çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6284.html>, 10 Kasım 2021.

¹²⁵ Yedi Hilal Derneği, “İstanbul Sözleşmesi'nde aile yapımızı ve aileye dair değerler dünyamızı sarsacak birtakım ezber tanımlar, kalıplar ve söylemler söz konusudur. Bunlar belli bir süzgeçten geçirilmeden, sorgulanmadan ve eleştirel bir duruş sergilenmeden aynen kabul edilmiştir. Sözleşmede toplumsal yapımızı ve aile kurumumuzu tehdit eden toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim yaklaşımları ve kadınların sorunlarının dinden kaynaklı olduğunu ifade eden indirgemeci yaklaşımlar bulunmaktadır.” (Çevrimiçi) <https://twitter.com/YediHilal/status/1148636682079678464> 14 Aralık 2021.

¹²⁶ Resmi Gazete, “3718 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı”, (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/03/20210320-49.pdf>, 8 Kasım 2021.

¹²⁷ Dönemin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk konuya ilişkin “Hukuk sistemimiz ihtiyaca göre yeni düzenlemeleri hayata geçirebilecek kadar dinamik ve güçlüdür.” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay ise Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden ayrılmasına ilişkin “Türk kadınının toplum içindeki itibar ve saygınlığını layık olduğu seviyelere çıkartmak adına verdiğimiz samimi mücadeleyi, geleneksel toplumsal dokumuzu da muhafaza ederek daha ileri noktalara taşımak azmindeyiz.” açıklamasında bulunmuştur. Medyascope, “Türkiye, Cumhurbaşkanı Kararı ile İstanbul Sözleşmesi'nden Çekildi”, 20.03.2021, (Çevrimiçi) <https://medyascope.tv/2021/03/20/turkiye-cumhurbaskani-karari-ile-istanbul-sozlesmesinden-cekildi/> 25 Kasım 2021.

incelenmesi ve kadına karşı şiddet olgusuna bu durumun ne gibi etkileri olabilir sorusunun çalışmamız bakımından cevaplanması gerekmektedir. Nitekim Türkiye'nin sözleşmeden ayrılması, pandemi sürecinde meydana gelmiştir ve bu durum kadına karşı şiddetle mücadelede suç ve ceza politikaları açısından oldukça kritik bir önem arz etmektedir. Öncelikle İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeden önce toplumun kadına karşı şiddet olgusuna dair algısı nasıldı ve insanlar sözleşmenin içeriğine ne derecede hakimdi, kadınlar sözleşmedeki ve buna paralel olarak hazırlanan kanundaki haklarını ne derecede biliyordu, bu hususlara bakmak faydalı olacaktır.

KONDA Araştırma Şirketi 2020 Ağustos ayında 32 il merkezi, 110 ilçe ve bunlara bağlı 206 mahalle ve köyünde 3569 kişiyle hanelerinde yüz yüze görüşerek bir saha çalışması yapmıştır.¹²⁸ Her bir mahallede gerçekleştirilen 18 anket için yaş ve cinsiyet kotası uygulanmıştır.

Araştırmaya göre son 5 senede toplumda kadının konumuna bakışta olumlu gelişmeler olduğu görülmüştür. Nitekim "Kadınların kıyafetlerine dikkat etmesi gerekiyor." diyenler yüzde 80'den yüzde 32'ye düşmüş, "Erkek sever de döver de." diyen yüzde 20'den 5 senede yüzde 6'ya düşmüş ve namus için kanun dışına çıkılabileceğini düşünenler yüzde 45'ten yüzde 21'e düşmüştür.¹²⁹ Her ne kadar bu oranlar ve özellikle de "namus için kanun dışına çıkılabileceğini" düşünenlerin oranı hala çok yüksek olsa da seneler içindeki düşüş umut vericidir. Bu düşüş her ne kadar ideal seviyelere ulaşmamış olsa da yıllardır sivil toplum kuruluşlarının ve devlet birimlerinin süregelen çabasının sonucu olarak kadına karşı şiddet hususunda yol kat edildiğinin göstergesi olabilir.

İstanbul Sözleşmesi açısından toplumdaki algıya yine aynı araştırma bakımından göz atacak olursak da ülkede her 100 kişiden 54'ünün sözleşmenin içeriğini bilmediği görülmektedir.

"Diğer bir anlatımla, son dönemde artan kadın cinayetleri, bu şiddet olaylarının medyada kendine yer buluşu, sosyal medyadaki paylaşımlar ve sözleşmeye dair itirazlar her

¹²⁸ KONDA, "İstanbul Sözleşmesi", 2020, (Çevrimiçi) https://konda.com.tr/wp-content/uploads/2020/09/Barometre_111_IstanbulSozlesmesi.pdf, 7 Aralık 2021.

¹²⁹ A.e., s.3.

ne kadar ilk bakışta konunun daha geniş kitlelerce tartışıldığı izlenimini uyandırır da aslında toplumun yarısının ne konuşulduğu hakkında pek de bir fikri yok.”¹³⁰

Ancak yine aynı araştırmaya göre fikri olanların çoğunluğu ise İstanbul Sözleşmesi’nde kalınması gerektiğini düşünmektedir.

Toplumun çoğunluğunun İstanbul Sözleşmesi’nin içeriğini bilmemesi hem Sözleşme yürürlükte olduğu süreçte hem de Sözleşme’den çekinilmesinin ardından kadına yönelik şiddet hususunda olumsuz sonuçlara yol açabilecek bir durumdur. Nitekim bu durumda sözleşme devam ederken kadınlar haklarından haberdar olmamakta ve sözleşmeden çekilince de medyada yer alan haberler ve gönderiler adeta Türkiye’de kadın hakları tamamen yok edilmiş ve başvuracak mekanizma kalmamış izlenimini oluşturmuştur. Fakat sözleşmeden çekinilmiş olsa da sözleşmeye paralel olarak hazırlanan 6284 sayılı yasa yürürlükte kalmaya devam etmektedir.

Sözleşme’nin içeriğinden, buna uygun bir yasa hazırlandığından ve bu yasanın yürürlükte kalmaya devam ettiğinden haberi olmayan toplumda, eksik bilgi içeren haberler ve sosyal medya paylaşımlarıyla kadınların başvuracağı mekanizmaların kaldırıldığı ve devletin bu olayı önemsemediği izlenimi oluşmuş ve *cezasızlık algısı* artmış olabilir. Bu durum büyük önem arz etmektedir, nitekim *cezasızlık algısı* ülkemizde gerek mağdurların hak arayışını ve adalete olan güvenini sarsması gerekse de faillerin suç işlemelerini kolaylaştırmasıyla kadına yönelik şiddetle mücadelenin önünde kayda değer bir problem teşkil etmektedir. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği’nin 2019 yılında hazırladığı Cinsel Şiddet Sonrası Destek ve Yönlendirme Raporu adlı çalışmaya göre mağdurlar ve yakınları cezasızlık problemi yüzünden adalete yeteri kadar güven duymamaktadır. Bu rapora göre kadına yönelik şiddet olaylarında %43’lük orandaki başvuruçular şiddeti adli birimlere dahi bildirmemektedir. Şiddeti adli birimlere bildiren ve yasal süreç başlatanların diğer bir anlatımla kalan %57’lik orandaki başvuruçuların ise %56’sı “*dava sürecinde cezasızlık ve failin serbest bırakılma olasılığından veya failin şiddeti uyguladığı yerde*

¹³⁰ A.e.

çalışmaya devam ettiğinden veya maruz bırakılana veya başkalarına zarar verme olasılığından dolayı kaygı duyduğunu belirtmiştir.”¹³¹

Sözleşme’den çıkılmamış olan süreçte dahi cezasızlık algısının yüksek derecede olduğu ülkemizde, Sözleşmeden çekilme ile birlikte toplumda oluşan izlenim ile bu yüksek orandaki cezasızlık algısının artması beklenmektedir. Bu durum da kadına karşı şiddet ile mücadeleyi ilerleyen süreçte daha iyi analiz edilebileceği üzere zora sokabilecektir. Toplumdaki, “devletin kadına karşı şiddet ile mücadeleden vazgeçtiği” algısı var olmaya devam edecek olursa, RAT’ta da öngörüldüğü üzere yetkin bir koruyucu olmayan ortamlarda diğer bir anlatımla diğer bir bakımdan, ciddi bir cezasızlık algısının mevcut olduğu durumlarda faillerin suç işlemesi kolaylaşacak ve suç oranları artacaktır.

¹³¹ Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, “2019 Cinsel Şiddet Sonrası Destek ve Yönlendirme Raporu”, (Çevrimiçi) https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/1698/CSMD-2019-cs_basvuru_raporu-11haz.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 1 Aralık 2021.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RUTİN AKTİVİTELER TEORİSİ'NİN PANDEMİ SÜRECİNDEKİ ŞARTLARA UYGULANMASI

Çalışmamız kapsamında bu aşamaya kadar ortaya koyduğumuz üzere RAT; motive olmuş suçlu, uygun hedef ve yetkin bir koruyucunun yokluğu olmak üzere üç ana unsur üzerinde temellenmektedir. Bunlara ek olarak teoriye sonradan eklenen tutucular unsuru da konumuz bakımından önem arz etmektedir. Bu bölümde, Türkiye'den ve dünya genelinden verilen örneklerle, olaylara ve tasniflenen verilere RAT çerçevesinden yaklaşılabilecek ve RAT'ın unsurları bu olay ve verilere uygulanarak pandemi dönemindeki kadına karşı şiddet daha iyi izah edilmeye çalışılacaktır.

I. MOTİVE OLMUŞ SUÇLU

Cohen ve Felson'a göre motive olmuş suçlu; “suç işlemeye meyilli ve aynı zamanda suç işleme yetisine sahip olan kişidir.”¹³² Öncelikle belirtmek gerekir ki Cohen ve Felson her ne kadar ilk çalışmalarında “motive olmuş suçlu” terimini kullanmış olsalar da sonraki çalışmalarda “motive olmuş” teriminden kaçınmışlardır. Ayrıca teorinin ortaya atıldığı ilk makalede dahi belirtilmiştir ki: “Yetkin bir koruyucunun yokluğu halinin ve uygun hedefin birleşmesiyle, motive olmuş suçluların oranında yahut ayrıca motiveyi arttırıcı etkenlerin oranında bir değişme olmasa bile, suç oranlarında hayli yükselme olmaktadır. Motive olmuş suçluların veya hatta uygun hedeflerin oranı bir toplumda sabit kaldığında, rutin aktivitelerdeki değişiklikler yine de bahsedilen üç unsurun uygun yer ve zamanda kavuşmasına fırsat sağlayarak suçun ortaya çıkmasını daha da mümkün kılabilir. Örneğin, günlük iş faaliyetleri birçok insanı güvindikleri kişilerden ve değer verdikleri mülklerinden ayırır. Rutin aktiviteler günün veya gecenin farklı zamanlarında farklı geçmişlere, yapılarait insanları bir araya getirir.”¹³³ Nitekim teorinin ortaya çıkışında da yoksulluğun azalmasına rağmen

¹³² Marcus Felson, Lawrence E. Cohen, “Human Ecology and Crime: A Routine Activity Approach.” **Human Ecology**, C.8, S:4, 1980, s.392.

¹³³ Cohen, Felson, **a.g.e.**, s.589.

suç oranlarının artışı araştırılmak istenmiştir. Çünkü bu durum rasyonel seçim teorisi gibi diğer birtakım kriminoloji teorileri ile çelişmektedir. Dolayısıyla yoksulluk azalırken dahi suç oranlarının artıyor olması gibi durumlar Cohen ve Felson'u motive olmuş suçlu unsurunu her durumda varsaymaya yöneltmiş olabilir.

Bunlara ek olarak RAT'a göre insanların rutin aktiviteleri sırasında yahut bu aktivitelerin değişimiyle suç fırsatları doğmakta ve suç işlenmektedir. Diğer bir anlatımla, aslında suç günlük yaşantının bir ürünüdür. Buna göre de suçun meydana gelmesi aslında olağanüstü bir durum değildir. Bundan dolayıdır ki motive olmuş suçlu unsur ele alınırken derin bir motivasyon kaynağı aramak halihazırda teorinin doğasına aykırı olacaktır.

Her ne kadar rutin yasal aktiviteler ile yasadışı faaliyetler arasındaki teorik bağlantıları sistematik olarak ifade etmese de suç vakalarına ilişkin önemli ve kullanışlı ampirik genellemeler/veriler sağlayan J.J. Tobias'ın 1967'de ve Leroy Gould'un 1969'daki yayımlanan araştırmalarına, konuyu daha iyi kavramak için kısaca değinmek gerekir. Tobias; ulaşım, teknoloji, ticaret, konut ve benzerlerindeki geniş kapsamlı değişikliklerin 19. yy'da işlenen yasadışı faaliyetleri büyük ölçüde etkilediğini belirtmiştir. Tobias'a göre yapısal dönüşümler, yasa dışı faaliyetleri işleme fırsatlarını etkilemektedir.¹³⁴ Benzer şekilde Leroy Gould da ABD'de 20. yy'da para dolaşımındaki artış ve artık otomobillere kolay ulaşım olmasıyla banka soygunu ve otomobil hırsızlığında artış meydana geldiğini kaydetmiştir.¹³⁵ Gould'un verileri bu ilişkilerin ekonomik faaliyetlerdeki kısa vadeli dalgalanmalardan ziyade suçları işleme fırsatlarının bolluğundan kaynaklandığını gösterir.¹³⁶

RAT'a dair sonraki çalışmalarda suçluya atıfta bulunulurken, daha önemli görülen şey, bir suç işleme eğilimi ve motivasyonu değil, bir kişinin fail olmasını

¹³⁴ John Jacob Tobias, "**Crime and Industrial Society in the Nineteenth Century**", 1.bs., New York: Schocken Books, 1967, s.45-50.

¹³⁵ Leroy C. Gould, "The Changing Structure of Property Crime in an Affluent Society." **Social Forces** C.48, 1969, s.50-59.

¹³⁶ Cohen, Felson, **a.g.e.**, s.593.

mümkün kılan yahut bunu kolaylaştıran fiziksel faktörler olmuştur.¹³⁷ Diğer bir anlatımla RAT'ın sonraki formlarında aslında motive olmuş suçlu unsuru pek öncelenmemiş, bu unsur aşağıda açıklanacağı üzere farklı dinamikleriyle incelenmiştir. Daha çok suçun işlenmesini kolaylaştıran diğer faktörler ile birlikte uygun hedef ve yetkin bir koruyucunun yokluğu unsurlarına dikkat çekilmiştir. Bundan dolayıdır ki RAT, bazı yazarlar tarafından “Fırsat Teorisi” olarak da anılmaktadır. Durum her ne kadar böyle olsa da çalışmamız bağlamında pandemi sürecinde işlenen suçlarda, failin konumu oldukça önem arz ettiğinden “Motive olmuş suçlu” unsurunun da burada detaylıca incelenmesi gerekmektedir.

Felson; suçluların, hedef bulmak için daha az mesafe kat etmek, daha az zaman harcamak ve açık ve yakın bir hedef seçmek gibi suç faaliyetlerini gerçekleştirmek için genellikle en az çabayı göstermeye meyilli olduklarını belirlemiştir. Suçluların rutin aktiviteleri dahilinde önlerine çıkan yasa dışı fırsatlar onların minimum yol kat ederek ve minimum efor harcayarak suç işlemesine olanak sağlayacağı için bu durum suçun işlenmesine zemin hazırlayacaktır. Aynı şekilde suçun mağdurlarının, mağdur edilmek için çaba sarf etmeseler de rutin aktiviteleri ile riske açık konuma gelmeleri yine onların yasa dışı fiillere maruz kalmaları sonucuna yol açabilir.¹³⁸ Bu durum da bizi COVID-19 pandemisi döneminde; RAT perspektifinde, fail ile mağdur kadının yukarıda belirtildiği üzere genellikle aynı evde yaşadığını da göz önüne alırsak, failin minimum çaba göstererek ve minimum yol kat ederek kadına karşı şiddeti uygulayabildiği ve dolayısıyla şiddetin artmasında pandeminin etkili olduğu sonucuna ulaştırır.

Bu bilgiler motive olmuş suçlu unsurunu tamamen açıklamaya yeterli olmamaktadır. Her ne kadar yukarıda anlatıldığı gibi RAT'ın geliştirilmiş formlarında suçlunun “motive” olup olmamasına çok fazla dikkat çekilmemiş olsa da araştırma konumuz dahilindeki olaylarda süregelen koşul ve zorlukların, faili bir anlamda motive ettiği yahut failin suç işlemesine zemin hazırladığı ileri sürülebilir. Türkiye’de

¹³⁷ Fernando Miró, “Routine Activity Theory”. **The Encyclopedia of Theoretical Criminology**, 2014, s.2, (Çevrimiçi) <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/9781118517390.wbetc198> 28 Ekim 2021.

¹³⁸ Marcus Felson, “Routine activities and crime prevention in the developing metropolis”. **Criminology**, C.25, S:4, 1987, s.913.

2020 Nisan-Ağustos dönemleri arasındaki istatistiklere bakılacak olursa işsizlik sayısında 419 bin kişilik bir artış meydana gelmiştir.¹³⁹ Ayrıca farklı kıta ve kültürlerden 11 ülkede 2020 Mayıs ve Haziran tarihleri arasında yapılan anket çalışmasına göre de bireysel alkol tüketiminde %36 oranında bir artış kaydedilmiştir.¹⁴⁰

DSÖ'nün COVID-19 dolayısıyla global pandemi ilanı ve ardından toplumda bu salgın hastalık ile ilgili korku ve ümitsizliğin yaygınlaşması, sosyal ortamlardan izole hayat sürülmesi, evde eşle birlikte kısıtlı kalma, artan işsizlik oranları ve bunun devamında gelen ekonomik sıkıntılar, sağlık sistemlerine erişim zorlukları, alkol tüketiminde artış gibi bir çok faktör kadına karşı şiddeti arttırmıştır.¹⁴¹ Bu faktörler faillerin şiddet uygulamasına yönelik zemini hazırlamış ve süregelen stresli koşullarla, kadını güçsüz gören ve özellikle de halihazırda şiddet uygulamaya meyilli olan failleri zamanla motive ederek bu fiili gerçekleştirmelerine uygun ortamı oluşturmuştur. Nitekim Kadına Karşı Cinayetleri Durduracağız Platformu 2020 raporuna göre erkeklerin ev işleriyle alakalı yaşanan problemler, ekonomik problemler ve diğer ilişki problemleri 'bahaneleri' ile kadınları öldürdüğü belirtilmiştir.¹⁴²

Diğer bir çalışmada¹⁴³ ise sosyal olarak birtakım problemler yaşayan erkeklerin kadına karşı şiddeti stresten arınmak için uyguladığı belirtilmiştir. Aynı çalışmaya göre kimi erkekler de yaşamının kontrolünün elinde olmadığını hissettiğinde aynı şekilde kadına karşı şiddet uygulayarak bir noktada güç kazandığını, yaşamının kontrolünü eline aldığını hissetmektedir.¹⁴⁴ Buradan da anlaşılacağı üzere kadına karşı

¹³⁹ Remzi Bulut, Coşkun Pınar, "Covid- 19 Pandemisi Döneminde Türkiye'de İstihdam ve İşsizlik" **Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi**, C.2, S:2, 2020, s.220, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1442992> 28 Ekim 2020.

¹⁴⁰ Adam Winstock, "GDS COVID-19 Special Edition: Key Findings Report" **Global Drug Survey**, 2020, (Çevrimiçi) <https://www.globaldrugsurvey.com/gds-covid-19-special-edition-key-findings-report/> 28 Ekim 2020.

¹⁴¹ Ünal, Gülseren, **a.g.e.**, s,89-94

¹⁴² KCDP, "Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2020 Raporu", (Çevrimiçi) <http://kadincinayetlerini-durduracagiz.net/veriler/2947/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2020-raporu>, 28 Ekim 2021.

¹⁴³ Emma Fulu v.d., "Why do some men use violence against women and how can we prevent it? Quantitative findings from the United Nations multi-country study on men and violence in Asia and the Pacific.", **UNDP, UNFPA, UN Women & UNV**, 2013, s.87 (Çevrimiçi) <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/974>, 08.05.2022

¹⁴⁴ **A.e.**

şiddet çoğunlukla ani bir cinnetin sonucu değil, tam tersine süregelen şartların nihayetinde meydana gelen bir olaydır. Dolayısıyla çalışma konumuz bakımından bu ve diğer örneklerle bakıldığında motive olmuş suçlu unsurunun önem arz ettiği ve tüm bileşenleriyle pandemi sürecinde var olduğu anlaşılabacaktır.

Bununla birlikte, mevcut araştırmalar, suç ve stresin birçok düzeyde birbiriyle ilişkili olduğunu açıkça ortaya koymuştur ve strese verilen tepkiler cinsiyetlere göre farklılıklar içermektedir. Örneğin erkeklerde sert fiziksel davranışlar, istismarcı ilişkiler gibi gerginliklerin kadınlardan daha fazla görüldüğü iddia edilmiştir. Erkekler ve kadınlar arasındaki bu farklılıkların ise toplumsal cinsiyete ilişkin rolleri ve sosyal çevrelerinden kaynaklandığı belirtilmiştir.¹⁴⁵ Stres suçu tetiklerken, suç işlemek de tekrar strese yol açmaktadır. Suç fiilleri sonucunda aile içinde veya taraflar arasında yaşanan huzursuzluk ve ayrıca suçun adli makamlara bildirilmesiyle yaşanacak durumlar tekrardan strese yol açmakta ve bu döngü böylece devam etmektedir.¹⁴⁶ Dolayısıyla burada yine teorinin savunduğu görüş ve bunun önemi açığa çıkmaktadır: Suçun işlenmesinin baştan önüne geçmek ve teorideki suçu kolaylaştıran üç ana unsurun kavuşmasını engellemek gerekmektedir.

II. UYGUN HEDEF

RAT'ta bahsedilen ikinci unsur, uygun bir hedeftir. Rutin meşru faaliyetler, insanları yalnızca suç işlemeye itmekle yahut insanlara suç işleyenlerden koruma sağlamakla kalmaz, aynı zamanda suçlulara uygun hedefler de sağlar. Örnek vermek gerekirse ABD'de teknolojinin gelişmesi ve ekonominin ilerlemesiyle boyut olarak küçük ama değer olarak yüksek ev aletlerinin, mücevherlerin, her sokakta park halinde bulunabilecek otomobillerin yaygınlaşmasıyla hırsızlık suçlarında yüksek bir artış meydana gelmiştir.¹⁴⁷ Bu husus da aslında RAT'ın çıkış noktalarından biridir. Nitekim teorinin ortaya çıkmasından hemen önceki dönemlerde ABD'de ekonomik şartlar gelişmeye devam etmesine ve işsizlik oranları düşmesine rağmen suç oranları

¹⁴⁵ Lisa Broidy, Robert Agnew, "Gender and Crime: A General Strain Theory Perspective." **Journal of Research in Crime & Delinquency**, C.34, S:3, 1997, s.275–306.

¹⁴⁶ Kristine Artello, Shanna Williams, "Stress and Crime", **The Wiley Blackwell Encyclopedia of Health, Illness, Behavior, and Society**, 2014, s.2283–2285.

¹⁴⁷ Cohen, Felson, **a.g.e.**, s.596-597.

düşmemekte ve tam tersine artmaktaydı. Bu durum halihazırda var olan teorilerle açıklanamamakta idi ve dolayısıyla bu husus araştırılmaya ve farklı bir perspektiften yorumlanmaya muhtaç idi.

Bu noktada Felson ve Cohen toplumdaki devinim, teknolojik gelişmeler ve ekonomik şartların iyileşmesiyle insanların rutin aktivitelerinin değiştiğini, suç işlemek için yeni fırsatlar doğduğunu ve böylece teorideki üç ana unsur olan motive olmuş suçlu, uygun hedef ve yetkin bir koruyucunun yokluğu halinin aynı mekân ve zamanda bir araya gelmesinin kolaylaştığı ve buna dayalı olarak suç oranlarında artış olduğunu öne sürdü. Diğer bir anlatımla bir önceki paragrafta belirtildiği gibi uygun hedefler arttıkça suçların artması da daha muhtemel olmaktadır.

RAT'a göre "uygun hedef" unsuru büyük önem arz etmektedir ve bu unsur, teoriye göre belirli birtakım bileşenler açısından incelenmelidir. Nitekim bu bileşenler, hedefi "uygun hedef" kapsamına sokmaktadır. Hedefin değeri (diğer bir anlatımla suçlular için arzu edilebilirliği), görünürlüğü, ulaşılabilirliği ve yasa dışı bir muameleye karşı durağanlığı onu suçlular için uygun hale getirmektedir.¹⁴⁸ Günlük faaliyetler, herhangi bir malvarlığını yahut bir insanı belirli zamanlarda görünür ve erişilebilir hale getirebilmektedir.

Pandemi sürecinde insanların eve kapanmaya başlaması, ardından uygulanan sokağa çıkma kısıtlamaları şiddet uygulayan aile üyeleri yahut partnerleri ile kadınların dört duvar arasında kalarak sürekli görünür ve ulaşılabilir bir konuma gelmelerine sebep olmuştur. HSK'nın "6284 sayılı Kanun (İstanbul Sözleşmesi) kapsamında verilen tedbir kararlarının, yükümlülerin koronavirüs kapsamında sağlığını tehdit etmeyecek şekilde değerlendirilmesi gerektiği" yönündeki kararı ile de faile uzaklaştırma verilemediğinden ve kadınların da sığınma evlerine gönderilmesinde zorluklar yaşandığından halihazırda var olan görünürlük ve ulaşılabilirlik artmış ve dahi kadının maruz kaldığı şiddete karşı durağanlığı da bu bileşenlere eklenmiştir.

¹⁴⁸ A.e.

Kadınların bu dönemde yaşadığı zorluklara bakacak olursak:

“Sosyal izolasyon ile birlikte kadınların ihtiyaç duydukları aile veya arkadaş gibi sosyal desteklere erişimlerini de zorlaşmış, şiddetin izleri ev içinde gizlenmiştir. Tüm bunların yanında kadınlar pandemi nedeniyle işten çıkarılmış veya ücretsiz izne ayrılmak zorunda bırakılmışlardır. Ekonomik kayıplar/güçlükler şiddet uygulayan eşi/partneri terk etmeyi ve böylelikle şiddetten uzaklaşmayı daha da zorlaştırmış olabilir.”¹⁴⁹

Ayrıca sürekli failin gözetimi altında kalan ve evi terk edemeyen kadınların yardım için uzanacağı olasılıklar oldukça azalmış ve güçleşmiştir.¹⁵⁰

Mannon’a göre ise hedefin uygunluğu RAT’taki üçüncü ana unsur ile doğrudan bağlantılıdır: yetkin bir koruyucunun yokluğu. Mannon, cezai olaylarda en savunmasız ve en kolayca “av” olabilecek mağdurların aile içinde ve özellikle yetkin koruyucular mevcut olmadığında ulaşılabilen kişiler olduğunun açık olarak görüldüğünü belirtmiştir.¹⁵¹

Sonuç olarak kadınlar uğradığı şiddetten kaçmak amacıyla gerek sığınma evlerinde yaşanan yoğunluktan dolayı buralara, gerekse de salgın hastalık nedeniyle akrabalarına ve yakınlarına gidememekten dolayı evde failleriyle baş başa bulunmak durumunda kalmışlardır. Bu ve bahsedilen diğer hususlar, pandemi sürecinde RAT’ın öngördüğü diğer bileşenlerin de mevcut hale gelmesiyle kadınları uygun hedef durumuna sokmuştur.

III. TUTUCULAR

RAT’a sonradan eklenen bir unsur olarak tutucuların da suçun işlenmesine engel olabileceği belirtilmiştir.¹⁵² Bu unsurla kastedilen durum suç işlemeye meyilli olan failin ailesi, yakın arkadaşları, çocukları gibi değer verdiği, önemseydiği kişiler tarafından tutulabileceği yani suç işlemekten vazgeçirebileceğidir. Bu unsur ortaya atıldığında tıpkı RAT’ın diğer unsurlarında olduğu gibi rutin faaliyetlerin kimi zaman

¹⁴⁹ Ünal, Gülseren **a.g.e.**, s.91-92.

¹⁵⁰ Krishnakumar, Verma, **a.g.e.**, s.28

¹⁵¹ James M. Mannon, “Domestic and Intimate Violence: An Application of Routine Activities Theory”, **Aggression and Violent Behavior**, C.2, S:1, 1997, s.16.

¹⁵² Marcus Felson, "Linking Criminal Choices, Routine Activities, Informal Control, and Criminal Outcomes", **The Reasoning Criminal: Rational Choice Perspectives on Offending**, Yay. Haz. Derek B. Cornish, Ronald V. Clarke, 1986, s.125

tutucuların varlığına yol açabileceği gibi kimi zaman da yokluğuna yol açabileceği öne sürülmüştür. Konuyla alakalı olarak aynı çalışmada şu durum da belirtilmiştir:

“Bazen yetişkinler eve gittikten sonra suçlu ve hedefi bir araya getirirler, suç ortakları toplarlar veya yakın zamanlarda ve yerlerde ihlalleri kolaylaştırırlar.”¹⁵³

Bu durum, bu unsur ortaya atıldığında insanların evden çıkmasıyla suç olanaklarını arttırmış olabilirken pandemi sürecinde ise insanların eve kapanmasıyla suç olanaklarını arttırmış olabilir. Nitekim evli yahut birlikte yaşayan çiftler bakımından; insanların eve kapanmasıyla şiddet faili erkeği tutucu konumda olabilecek komşular, kendisinin yahut kadının anne babası evde olmadığından suçun işlenmesine engel olabilecek konumda değildir. Diğer yandan aile büyükleriyle birlikte yaşayan çiftler yahut çocuk sahibi çiftler bakımından ise tam tersine bir durum söz konusu olabilecektir. Şiddete meyilli failin değer verdiği ve önemseydiği çocuklar ve aile büyükleri bu durumda tutucu konumunda olabilecek ve failin gerçekleşmesinden önce faili “tutabilecek” ve bu şekilde suçun gerçekleşmesini önleyebileceklerdir.

Tutucular konumundaki kişiler aynı zamanda yetkin koruyucu rolünü üstlenebilecek kişiler de olabilir. Nitekim yukarıda tutucular olarak izah edilen şiddete meyilli failin değer verdiği kişilerden olan aile bireyleri, yakın arkadaş olarak gördükleri komşuları kimi çalışmalarda yetkin koruyucu olarak da değerlendirilmiştir.¹⁵⁴ Fakat tutucular unsurunda asıl aranan failin değer verdiği kişiler tarafından suçun işlenmesinin önlenmesidir. Diğer bir anlatımla bu unsurla asıl olarak failin manevi değer yüklediği kimselerden dolayı suçu işlemekten vazgeçmesi ön plana çıkmaktadır.

¹⁵³ a.e., s.125

¹⁵⁴ Krishnakumar, Verma, a.g.e., s.27

IV. YETKİN BİR KORUYUCUNUN YOKLUĞU

RAT yetkin bir koruyucunun yokluğu halinin mağduriyete yol açma ihtimalini arttırdığını belirtmiştir. Burada yetkin koruyucudan anlaşılması gereken; suçun işlenmesini zorlaştırabilecek, engelleyebilecek yahut suçluyu caydırabilecek bir şey veya bir kimsedir. Diğer bir anlatımla suçu önleme kabiliyetine sahip koruyucu, varlığında suçun işlenmediği ya da yokluğunda suçun işlenmesinin daha olası olduğu kişi veya şeydir.

Bu noktada koruyucu kavramı polis veya güvenlik görevlileriyle sınırlandırılmamalıdır.¹⁵⁵ Nitekim yetkin koruyucu olarak görülmesi gereken ve bu teoriye göre suçun önlenmesinde etkili olabilecek kişiler hane halkı, bir aile üyesi, bir arkadaş, yoldan geçen herhangi bir kişi, bir güvenlik kamerası yahut işlenecek suça bağlı olarak bir alarm sistemi dahi olabilir. Felson ve Cohen yetkin koruyucu bağlamında, haksız fiile maddi cebir ile karşı koyulması gerektiğini de savunmamışlardır. Aksine failin davranışını onaylamama, ayıplama, sözlü olarak karşı çıkma gibi davranışların da duruma göre yetkin olabileceği görülmektedir.

Araştırmamızda gerek medyadan ulaşılan verilere gerekse de yapılan araştırmalar neticesinde elde edilen sonuçlara bakarsak pandemi döneminde kadına karşı şiddet artmıştır. Biz de RAT bağlamında incelediğimiz bu konuda, suçun oluşmasını kolaylaştıran faktörlerden yetkin bir koruyucunun yokluğu ile özellikle de ülkemiz bakımından sunulan verilerin bir bağlantısı olup olmadığını inceleyeceğiz.

Bahsettiğimiz gibi, yetkin koruyucudan anlaşılması gereken yalnızca kolluk kuvvetleri değildir. Fakat yetkin koruyucu unsurunu tümevarım yöntemiyle Türkiye özelinden ve devletin bu konudaki yetkin koruyucuları tesis etme çabasından başlayarak incelemek bu başlık açısından faydalı olacaktır.

¹⁵⁵ Marcus Felson, Rachel Boba Santos, **Crime and Everyday Life**, 4.bs., Thousand Oaks, CA, Sage, 2009, s.84-90.

Öncelikle belirtmek gerekir ki ülkemizde şiddete maruz kalan kadınların adli kurumlar dışında da başvurabileceği birçok kurum ve mekanizma düzenlenmiştir.¹⁵⁶ Bunun dışında kadın örgütlerinin işlettiği bağımsız kadın danışma ve dayanışma merkezlerinin yanı sıra son yıllarda pek çok belediye de kadınlar için danışma merkezleri de açılmıştır.¹⁵⁷ Bunlar dışında Gerek Avrupa Birliği ile iş birliği içerisinde gerekse de münferit olarak devlet, kadına karşı şiddeti önlemek ve buna yönelik kapsamlı ve kurumsal müdahaleler geliştirmek için birçok bakanlık ve birimleri ile çeşitli projeler yürütmektedir.¹⁵⁸ Pandemi dönemindeki artış ile birlikte kadına karşı şiddet olgusu, devlet birimlerinin de dikkatini çekmiştir nitekim Adalet Bakanlığınca "kadına yönelik şiddetle mücadelede sıfır tolerans" ilkesi doğrultusunda 2020'de önemli düzenlemeler hayata geçirilmiştir.¹⁵⁹

Devlet birimlerince organize edilen toplantılardan biri de İçişleri Bakanlığı bünyesinde yapılmıştır. 25 Kasım 2020'de İçişleri Bakanlığınca düzenlenen Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Değerlendirme Toplantısında yaklaşık 24 bin aile içi ve kadına yönelik şiddet olayına KADES sayesinde müdahale edildiği ve olası can kaybı veya şiddet olaylarının engellendiği belirtilmiştir. Ayrıca sunulan verinin başlangıcının da pandeminin başlangıç aylarına denk geldiği görülmektedir. Buna göre 2020 yılında 2019'un 10 aylık dönemine göre aile içi ve kadına yönelik şiddet

¹⁵⁶ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM), Kadın Konukevleri, Alo 183, Aile, Kadın, Çocuk ve Engelli Sosyal Danışma Hattı, baro bünyesindeki kadın hakları birimleri ve adli yardım servisleri şiddete maruz kalan kadınların başvurabileceği kurumlardan bazılarıdır.

¹⁵⁷ İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, "Belediyeler için Kadın Sığınmaevi, Kadın Danışma Merkezi ve Şiddet Başvuru Hattı Uygulama Rehberi" (Çevrimiçi) http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/YAYINLAR/KADIN%20SI%C4%9EINMA/uygulama_rehberi%5B1%5D.pdf, 10 Nisan 2022.

¹⁵⁸ Avrupa Konseyi, "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetle Karşı Kapsamlı Müdahale Geliştirme Projesi", (Çevrimiçi) <https://www.coe.int/tr/web/ankara/fostering-a-comprehensive-institutional-response-to-violence-against-women-and-domestic-violence-in-turkey>, 10 Nisan 2022.

¹⁵⁹ Örneğin Kasım 2020'de Adalet Bakanlığı tarafından "Kadına Yönelik Şiddetle Etkin Mücadele Çalıştayı" düzenlenmiş, mağdurların adli süreçte bilgilendirilmesi ve psikososyal destek hizmetlerinden yararlanabilmesi amacıyla ülke genelinde 105 adliyede Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü sayıları artırılmıştır. Adalet Bakanlığı, "Kadına Yönelik Şiddetle Etkin Mücadele Çalıştayı" (Çevrimiçi) <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/kadina-yonelik-siddetle-etkin-mucadele-calistayi>, 10 Nisan 2022.

olaylarında yüzde 37'lik artış olduğu bildirilmiş ve fakat bu artışın “mağdurların emniyet birimlerine daha rahat ulaşabildiğini gösterdiği” dile getirilmiştir.¹⁶⁰

Tüm bu önlem ve tedbirlere yönelik çalışma, toplantı ve projelerde öne sürülen mekanizmaların ne derecede hayat bulduğu, etkin kullanıldığı ve pratiğe döküldüğü tartışma konusudur. Nitekim bazı bağımsız sivil toplum kuruluşlarınca yapılan araştırmalar ile elde edilen veriler kadına yönelik şiddette bir azalma meydana gelmediği gibi artışın geçen yıllara oranla daha yüksek olduğu ve tedbirlerin yeterli olarak hayata geçirilmediği yönündedir. Motive olmuş suçlu ve uygun hedef başlıklarında belirttiğimiz tüm etkenlerin yanı sıra pandemide diğer en önemli sorunun ise resmi destek mekanizmalarının salgın nedeniyle olumsuz etkilenmesi olduğu ileri sürülmüştür.

“Dünyanın çeşitli ülkelerinden ve Türkiye’den kadın örgütleri sığınaklara ve ilgili kurumlara kabullerin zorlaştığını ve benzer sorunlar yaşadıklarını bildirmişlerdir. Dünyada daha önceki salgın ve doğal afet deneyimleri de benzer şekilde salgın sürecince kadınlara yönelik şiddetin arttığını ve buna karşılık koruyucu ve önleyici faaliyetlerin azaldığını göstermektedir. Ayrıca doğal afetler sonrası artan ev içi şiddet olaylarındaki artış eğiliminin afetin sonlanmasından bir yıl sonrasına kadar sürebildiği belirtilmektedir”¹⁶¹

BM Kadın Birimi’nin “*COVID-19 Sırasında Kadınlar için Adalet*” raporuna göre şiddete uğrayanların çoğu salgın hastalıktan korktuğu için adli makamlara gitmiyor veya kolluk kuvvetleri bu kişilerin şikayetlerini almayı geri plana atmaktadır.¹⁶²

Yukarıda değinildiği üzere sığınma evlerinde yaşanan yoğunluklar, kimi destek hatlarında pandemi dolayısıyla çalışan sayılarının sınırlı tutulması kadınların evlerden çıkıp profesyonel destek almalarına engel olmuştur. HSK’nın Mart ayında yayınladığı “*6284 sayılı Kanun (İstanbul Sözleşmesi) kapsamında verilen tedbir kararlarının, yükümlülerin koronavirüs kapsamında sağlığını tehdit etmeyecek şekilde*

¹⁶⁰ İçişleri Bakanlığı, “Kadın Acil İhbar Sistemi (KADES) ile, İhtiyacınız Olduğu Anda, Güvenlik Güçlerimiz Bir Tıkta Yanınızda” (Çevrimiçi) <https://www.icisleri.gov.tr/kadin-acil-ihbar-sistemi-kades-ile-ihtiyaciniz-oldugu-anda-guvenlik-guclerimiz-bir-tikta-diger-bir-anlatimlanizda>, 15 Kasım 2021.

¹⁶¹ Ünal, Gülseren, **a.g.e.**, s.92

¹⁶² UN Women v.d., “Justice for Women Amidst COVID-19”, (Çevrimiçi) <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/05/justice-for-women-amidst-covid-19>, 13 Kasım 2021.

değerlendirilmesi gerektiği” yönündeki kararı ile kadınların yetkin koruyucu kapasitesine sahip olabilecek devletin koruması altına girmesi de zorlaşmıştır. Nitekim bu kararın yayınlanmasının ardından kadınların sığınma evine gönderilme kararı verilmesinden de çekince duyulmaya başlanmıştır.

Bunların yanında sokağa çıkma yasakları ve salgın hastalık korkusu nedeniyle kadınlar destek alma noktasında zorluk çekmiş ve yetkin koruyucu rolünü oynayabilecek adli makamların devreye girmesi zorlaşmıştır. Nitekim *Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu* tarafından yayınlanan “Şiddetten Korunma Kılavuzu”na göre pandemi sürecinde kadınlar virüs bulaşma riskinden dolayı hastanelere giderek darp raporu almaktan çekindikleri için şikâyet mekanizmaları da etkin bir şekilde kullanılamamıştır. Şiddete maruz kalan kadınlar yahut şiddete tanık olan kişiler de şiddet uygulayan erkeğin risk grubunda olmasından dolayı şikayetçi olmaktan çekinmişlerdir.¹⁶³

Yetkin koruyucu rolünü üstlenebilecek ebeveynler, aile üyeleri yahut diğer yakınlar salgın hastalık ve diğer kısıtlamalardan dolayı fiziksel olarak duruma müdahil olamamışlardır. Mağdurlardan aile evlerine dönebilenlerini ise pandemi koşullarıyla birlikte yine zor şartlar beklemektedir. Örnek olarak Hindistan’da yoğun kısıtlamalar başlamadan eşinin şiddetinden kaçıp ailesinin yanına dönen bir kadın, kısıtlamaların aileye getirdiği ekonomik sıkıntılar ve erkek kardeşinin bu dönemde işini kaybetmesiyle kendisini ailesine bir yük olarak hissetmeye başlamıştır. Ardından kendi ailesinin evinde erkek kardeşi tarafından darp edilmiş, kadına yönelik şiddet mağduru olmaktan kaçamamıştır.¹⁶⁴

Tüm bu verilere bakıldığında devlet tarafından adli makamların ve diğer mekanizmaların yetkin koruyuculuğu tesis edilmeye çalışılmış olduğu gözükse de pandemi koşullarının doğasında bulunan birtakım zorluklar aşılammış olabilir. Gerek devlet tesis ettiği yahut erişimini kolaylaştırdığı kurumlardan gerekse de diğer yakınların yetkin koruyuculuğundan yararlanılması güçleşmiş ve bunun devamında da

¹⁶³ Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, “Korona Günlerinde Kadınlar İçin Şiddetten Korunma Kılavuzu”, (Çevrimiçi) http://kadincinayetleriniurduracagiz.net/uploads/file/siddetten_korunma_-kilavuzu.pdf, 15 Kasım 2021.

¹⁶⁴ Krishnakumar, Verma, **a.g.e.**, s.27

yetkin koruyucunun yokluğu unsuru da tamamlanmış olarak evde şiddet uygulayan eşin, şiddetini devam ettirmesi ya da şiddete meyilli olan eşin şiddet uygulamaya başlaması kolaylaşmıştır. Tüm bu unsurların aynı zaman ve mekânda bir araya gelmesi pandemi döneminde kadına karşı şiddetin artmasına neden olmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye’de COVID-19 pandemisi sürecinde kadına karşı şiddetin artıp artmadığı ve bu durumun RAT ile izah edilip edilemeyeceği sorularına cevap aranmıştır. Nitekim bu sorulardan alınan cevaplar ile pandemi sürecindeki kadına karşı şiddet daha iyi kavranılacaktır. RAT’ın geçerliliği de anlaşılır ise buna göre kadına karşı şiddet hususuna daha güncel ve daha etkin olan önlemler alınabilecektir.

Konumuz RAT ile değerlendirilirken karşılaşılan dikkat çekici bir nokta şudur ki; teori geliştirildiğinde, Cohen ve Felson makalelerinde ABD’de 2. Dünya Savaşı ile birlikte erkeklerin savaşa gitmesi ardından ihtiyaç duyulan iş gücü nedeniyle kadınların çalışmaya başlaması ardından savaşın bitmesi ve savaşan erkeklerin geri dönmesiyle de bu durumda bir değişme olmadığı ve halihazırda iş hayatına girmiş olan kadınların çalışmaya devam ettiklerini belirtmişlerdir. Böylece hanedeki üyelerin işte olduğu vakitlerde diğer bir anlatımla özellikle öğle vakitlerinde evlerde kimsenin kalmamasıyla evlerin savunmasız hale düştüklerini bundan dolayı da haneye tecavüz ve hırsızlık suçlarının arttığını kaydetmişlerdir. Sadece bu suçlar bakımından değil ayrıca insanların rutin aktiviteleri değiştiği için dışarıda kimi zaman suçun işlenmesine elverişli koşulların bulunduğu yer ve zamanlarda bulunmak durumunda kaldıkları için kasten yaralama, tecavüz gibi suçlarda da artış görüldüğü bildirilmiştir. İnsanların günlük iş aktivitelerinin onları güvendiği ve değer verdiği konutlarından ayırdığı belirtilmiştir. 1979’daki makaleye göre Cohen ve Felson yalnız yaşayanların ailecek yaşayanlara göre daha yüksek risk altında olduğunu ayrıca eğer hane halkının rutin aktiviteleri ev içerisinde veya yakın çevresinde gerçekleşmekteyse; bu durumun, yetkin koruyuculuk olasılıklarını artırdığı için söz konusu kişilerin mağduriyet risklerinin daha düşük olmasına yol açacağı ileri sürülmüştür.¹⁶⁵ Diğer bir anlatımla RAT’ın gelişiminde, teorinin kendi temelini üstüne inşa ettiği hususlardan biri de insanların evlerini artık gün içerisinde uzun süreli terk ettikleri ve evden bu uzaklaşmanın da suç oranlarını arttırdığıdır.

¹⁶⁵ Cohen, Felson, **a.g.e.**, s.596

Araştırmamız bakımından pandemi sürecine bakıldığında ise bu durumun tam aksi şekilde tezahür ettiği görülmektedir. Nitekim pandemi sürecinde önceki bölümlerde belirtildiği gibi insanlar önce panik ve endişeyle dışarı çıkmaktan, zorunlu olmadıkça evin dışındaki rutinlerinden, sosyal ortamlara girmekten kaçınmışlardır. Ardından şirketlerin çalışanlarını evden çalıştırmaya yönlendirmesi, uzaktan eğitime geçilmesi ile milyonlarca kişi evden çalışmaya başlamış ve daha sonra da devletlerin getirdiği sokağa çıkma yasakları ile evden çıkışlar tamamen kısıtlanmıştır. Diğer bir anlatımla RAT evlerden ayrılarak farklı rutin aktivitelere sahip olmayı suçun işlenmesine gerekçe gösterirken araştırmamız bakımından insanların yine rutin aktiviteleri değişmiş ve fakat bu sefer bu durum insanların evden çıkmasıyla değil, eve kapanmasıyla söz konusu olmuştur. Fakat bu durum, diğer bir anlatımla insanların daha çok evde vakit geçirmesi, Cohen ve Felson'un makalesinde -her ne kadar asıl işaret ettikleri nokta bu olmasa da- öne sürdüğünün aksine suç oranlarını düşürmemiş ve hatta kadına yönelik şiddet açısından hakaret, kasten yaralama, kasten öldürme ve tecavüz gibi suçlarda artış meydana gelmesine sebep olmuştur. Nitekim asli işlevlerinden biri de kendi üyelerini korumak olan aile, sosyal mesafe veya karantina gibi önlemler ve pandeminin beraberinde getirdiği diğer sosyoekonomik problemler nedeniyle işlevinin tersine bir rol oynar hale gelmiştir.¹⁶⁶

Bunların dışında Felson ve Cohen makalelerinde, rutin aktivitelerin değişmesiyle bekar yaşayanların daha çok suça maruz kalacağını belirtmiştir fakat tersine bizim durumumuzda bekar olmakla yahut tek yaşamakla suça maruz kalma arasında bir bağ bulunmamaktadır çünkü önceki bölümlerde araştırmalara dayanılarak belirtildiği üzere kadına yönelik şiddet çoğunlukla birlikte yaşayan çiftler, akrabalar ve özellikle de evli çiftler arasında meydana gelmektedir. Fakat RAT'ta asıl olarak; insanların rutinlerinin değişmesiyle suça elverişli unsurların yine elverişli mekân ve zamanlarda bir araya gelmesinin suçu oluşturacağı savunulduğundan ve araştırmamız bakımından da pandemi döneminde insanların rutin aktivitelerinin değişmesiyle kadına yönelik şiddet arttığından, bu durumun yine RAT ile açıklanması ve izahında beis görülmemelidir.

¹⁶⁶ Rayejian Asli, **a.g.e.**, s.294

Literatürde halihazırda pandemi sürecinde kadına karşı şiddet konusunu RAT ile değerlendiren, tespit edebildiğimiz kadarıyla, birden fazla çalışma olmamakla birlikte bu çalışma da yalnızca Hindistan ülkesini baz alarak yapılmıştır. Ayrıca kadına karşı şiddet olgusunun RAT ile açıklanması da literatürde pek yer bulan bir husus değildir. Diğer bir anlatımla bu teori literatürde farklı alanlarda çok sayıda kullanılmış olmasına rağmen kadına karşı şiddet hususu göz ardı edilmiştir. İlgili açığı kapatmak amacıyla, bu çalışmada özellikle Türkiye ve bunun yanında dünya genelinden veriler tasnif edilmiş ve objektif olarak incelenmiş ardından RAT'ın geçerliliği bu verilere uygulanarak tartışılmıştır. Üç ana unsur üzerine temellenen teorinin ortaya çıkış amacı, kullanıldığı alanlar ve belirttiği önermeler konumuz bağlamında değerlendirilmiştir.

Ortaya çıkan salgın hastalık ve salgının beraberinde getirdiği ekonomik ve sosyal birçok problem ile toplum, hiç hazır olmadığı bir yaşam stiline geçmek zorunda kalmıştır. Böyle olunca, şiddet uygulayan yahut şiddete meyilli olan kişilerin tekrar suç işlemesi ihtimali artmıştır. Gerek Türkiye gerekse de dünya genelinden elde edilen verilere bakıldığında pandeminin başlamasının ardından kısa süre geçmeden kadına karşı şiddet oranlarında büyük artışlar görülmüştür.

Pandemi süreci devam ederken İstanbul Sözleşmesinden çekilen ülkemizde, faillerde kadına karşı şiddet olgusuna dair cezasızlık algısı gittikçe körüklenmiştir. Yeni infaz kanunuyla binlerce hükümlü daha sürelerini tamamlamadan cezaevlerinden salıverilmiş, halihazırdaki mağdur binlerce insan tekrar mağduriyet yaşamış yahut tekrar mağduriyet yaşama korkusuna kapılmıştır. İnfaz kanunu değiştirilmeden önce de ülkemizde problemli olan “cezaevlerinin ıslah ediciliği”, infaz kanununun değişmesiyle bu özelliğini daha da yitirmiştir.

Devletlerin suç politikaları yalnızca ceza kanunlarından ibaret olmamalıdır. Suç politikaları sosyal, ekonomik, kültürel birçok perspektiften faydalanarak bütüncül bir yaklaşım içermelidir. Bunlardan soyutlanmış, salt olarak ceza kanunlarına dayandırılmış bir suç politikası hedefine ulaşamayacaktır. *“Ceza hukukuna yardımcı disiplinlerden kriminoloji ve viktimolojiden yeteri kadar istifade edilmeden, kadına karşı şiddeti faile dayalı statülerin (eş/failin boşandığı eşi) ötesine taşıyarak bunu*

hukuksal değil toplumsal bir fenomen olarak ele alıp buna göre bütüncül stratejiler geliştirilmeden”¹⁶⁷ mücadele etkin anlamda sürdürülüyor olmayacaktır.

Adalet Bakanlığı gerek düzenlediği konferans ve seminerlerde gerekse de resmî sitesinde uygulayıcılar için düzenlediği rehberde kadına karşı şiddet hususunda uygulanacak maddeleri, tedbirleri eksiksiz olarak belirtmiştir. Uygulayıcıların da diğer bir anlatımla özellikle adli makamların da kanun maddelerini özümseyip olaya uygun olarak, etkin şekilde kullanmaları halinde; şüphesiz gerek uygulayıcılar kanunu iyi uygulamaktan tatmin olacak gerek mağdurların adalete olan güveni sağlamlaşacak gerekse de failler doğru şekilde cezalandırıldığından ıslah oranı daha yüksek olacaktır.

COVID-19 pandemisi sürecinde şiddete neden olan sebeplerden birinin de stres ve kaygının artması olduğunu belirtmiştik. Nitekim UN Women öncülüğünde Nisan 2020’de gerçekleştirilen araştırma sonucu yayımlanan “Türkiye’de COVID-19 Etkilerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi” raporuna baktığımız zaman daha pandeminin ilk ayları olmasına rağmen kadınların %54’ü erkeklerin ise %49’u salgının başlamasıyla stres ve endişe gibi sorunlar yaşamaya başladığını bildirmiştir.¹⁶⁸ Dolayısıyla hem kadına karşı şiddeti tetikleyen faktörlerden birinin önüne geçebilmek hem de halk sağlığını muhafaza etmek adına ruh sağlığı ile alakalı ve psikolojik desteklere ulaşım kolaylaştırılmalı, ülke genelinde yaygınlaştırılmalı ve herkesin kolayca kullanımına açık hale getirilmelidir.

Şu ana kadar bu çalışmada ele aldığımız halihazırda var olan sorunların, RAT’taki üç ana unsur ile diğer bir anlatımla motive olmuş suçlu, uygun hedef, yetkin koruyucunun yokluğu unsurları ile doğrudan bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu üç unsurun aynı yer ve zamanda bir araya gelmesiyle suçun vuku bulma ihtimalinin çok daha arttığını belirtmiştik. Dolayısıyla aslında şimdiye kadar bahsettiğimiz, doğrudan bağlantılı olduğunu belirttiğimiz problemlerin çözülmesi ile bu üç unsurun aynı yer ve mekânda buluşmasının engellenmesi amaçlanmaktadır. RAT kriminolojide çok temel

¹⁶⁷ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 16. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, 16.basıya önsöz.

¹⁶⁸ UN Women, “Türkiye’de COVID-19 Etkilerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi”, (Çevrimiçi) https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/73989_rgainfographicsturkish.pdf, 9 Aralık 2021.

bir teoridir. Hatta kimi zaman çok yüzeysel kaldığı için eleştirilmiştir ancak aynı zamanda her ne kadar yüzeysel olsa da işlevselliği ve kapsamlılığı ile kendisinden vazgeçilemeyen bir teori olarak yerini korumaktadır. Biz de aslında ülkemizde ve dünyada, konumuz bakımından kadına karşı şiddet ile alakalı problemli hususları sayarken aslında teorinin ileri sürdüğü suçu oluşturacak üç ana unsurun yahut en az birinin defedilmesini amaçlamaktayız.

Son sözler olarak, hükümlüler etkin denetim ve raporlama olmadan cezaevlerinden salınmamalıdır. Cezasızlık algısına yol açabilecek her türlü durumun önüne geçilmelidir. Böylece motive olmuş suçlu unsurunun var olma ihtimali düşürülebilir. Kadınların pandemi sürecinde destek alabileceği merkezler arttırılmalı, kadınların evde şiddet failleriyle kapanmasına göz yumulmamalı ve tedbirler daha etkin bir şekilde uygulanmalıdır. Ayrıca kadınların ekonomik özgürlüğü güvence altına alınmalıdır. Bu tedbirler uygun hedef unsurunun varlığı ihtimalini düşürebilir. Nihayet devletler kadına yönelik şiddeti engelleme politikalarında çelişkiye düşmeden etkin hükümler yürürlüğe koymalıdır ve bu hükümleri de doğru şekilde ve aktif olarak kullanmalıdır. Buna dayalı olarak kadınlar, hak ihlaline uğradıklarında yardım alabilecek ve devlet de dolaylı yoldan yetkin koruyucu unsurunun varlığını tesis edebilecektir. Tedbir kararları efektif bir şekilde uygulanır, bunların sıkı bir şekilde denetimi yapılırsa ve cezasızlık algısının toplum gözünde yayılması önlenirse yetkin koruyucunun varlığı hissedilecektir. Böylece RAT'ın üç unsurunun aynı yer ve zamanda kavuşması engellenecek ve çalışmamız kapsamında incelediğimiz pandemi sürecindeki kadına karşı şiddet olaylarının unsurları bir araya gelmeyeceğinden suç oranı azalacaktır.

KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı: (Çevrimiçi)
<https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi>, 25 Ekim 2021.
- Adalet Bakanlığı: “6284 Adli Sicil İstatistikleri”, (Çevrimiçi)
https://evicisiddet.adalet.gov.tr/dosya/up/icerik/6284_adli_sicil_istatistik.pdf, 20 Aralık 2021.
- Adalet Bakanlığı: “2020 Adalet İstatistikleri”, (Çevrimiçi)
https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1692021162011adalet_ist-2020.pdf s.63, 1 Aralık 2021
- Adalet Bakanlığı: “Kadına Yönelik Şiddetle Etkin Mücadele Çalıştayı”, (Çevrimiçi)
<https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/kadina-yonelik-siddetle-etkin-mucadele-calistayi>, 10 Nisan 2022.
- Adalet Bakanlığı: “Şönim’den Hizmet Alan Kişi Sayıları” (Çevrimiçi)
<https://evicisiddet.adalet.gov.tr/dosya/up/icerik/sonim-hizmet.pdf>, 24 Aralık 2021.
- Anadolu Ajansı: “İnfaz Düzenlemesiyle Yaklaşık 90 Bin Kişinin Tahliyesi Öngörülüyor”, 14.04.2020, (Çevrimiçi)
<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/infaz-duzenlemesiyle-yaklasik-90-bin-kisinin-tahliyesi-ongoruluyor-/1804608>, 16 Kasım 2021.
- Artello, Kristine, Shanna Williams: “Stress and Crime”, **The Wiley Blackwell Encyclopedia of Health, Illness, Behavior, and Society**, 2014, s.2283–2285.
- Avrupa Konseyi Sözleşmeler Dizisi: “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, (Çevrimiçi)
<https://rm.coe.int/1680462545>, 16 Kasım 2021.
- Avrupa Konseyi: “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddette Karşı Kapsamlı Müdahale Geliştirme Projesi”, (Çevrimiçi)
<https://www.coe.int/tr/web/ankara/fostering-a-comprehensive-institutional-response-to-violence-against-women-and-domestic-violence-in-turkey>, 10 Nisan 2022.

- Baker, Mary: “Gartner HR Survey Reveals 88% of Organizations have Encouraged or Required Employees to Work from Home Due to Coronavirus”, (Çevrimiçi) <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2020-03-19-gartner-hr-survey-reveals-88%2D%2Dof-organizations-have-e>, 8 Eylül 2021
- Baltacı, Önder, Ömer Faruk Akbulut, Ebru Yılmaz: “Problemlı İnternet Kullanımında Güncel Bir Risk Faktörü: COVID-19 Pandemisi”, **Humanistic Perspective**, C:3, S:1, 2021, s.97-121
- Barbara, Giusy v.d.: “COVID-19, Lockdown, and Intimate Partner Violence: Some Data from an Italian Service and Suggestions for Future Approaches”, **Journal of Women's Health**. C.29, S.10, 2020, s.1239-1242.
- Bingöl, O: “Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık”. **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 2014 s.108-114, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/107207>, 30 Aralık 2021.
- Boyacıoğlu, İnci: “Dünden Bugüne Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet ve Ulusal Kadın Çalışmaları: Psikolojik Araştırmalara Davet”, **Türk Psikoloji Yazıları** 19, S:Özel Sayı, 2016.
- Bozbayındır, Ali Emrah, Rifat Murat Önok: “Alman Ve İtalyan Ceza Hukukunda Israrlı Takip Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:1, 2022, s.305
- Broidy, Lisa, Robert Agnew, “Gender and Crime: A General Strain Theory Perspective.” **Journal of Research in Crime & Delinquency**, C.34, S:3, 1997, s.275–306.
- Bulut, Remzi, Coşkun Pınar: “Covid- 19 Pandemisi Döneminde Türkiye’de İstihdam ve İşsizlik” **Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi**, C.2, S:2, 2020, s.220.
- Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: (Çevrimiçi) <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/alle-meldungen/hilfetelefon-gewalt-gegen-frauen-ist-rettungsanker-in-krisenzeiten-179204>, 8 Eylül 2021.
- CBC News, “Once a Criminal, Always a Criminal?”, 2014, (Çevrimiçi) <https://www.cbsnews.com/news/once-a-criminal-always-a-criminal/>, 1 Ekim 2021.

- Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, “2019 Cinsel Şiddet Sonrası Destek ve Yönlendirme Raporu”, (Çevrimiçi) https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/1698/CSMD2019cs_basvuru_raporu_11haz.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 1 Aralık 2021.
- Cohen, Lawrence E., Marcus Felson: “Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach.” **American Sociological Review**, C.44, S:4, 1979, s.588–608, <https://doi.org/10.2307/2094589>
- Das, Sanchari, Andrew Kim, Sayar Karmakar: "Change-point analysis of cyberbullying-related twitter discussions during covid-19." **arXiv:2008.13613**, 2020, s.2-3 (Çevrimiçi) <https://arxiv.org/abs/2008.13613>, 28 Haziran 2022
- Demir, Sevda, Ümran Yeşiltepe Oskay: “Aile İçi Şiddetin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi”, **Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, C.5, S:1, 2015, s.35-38
- Doğan, Recep: “Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak, Israrlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu”, **Ankara Barosu Dergisi**, (Çevrimiçi) <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2014-2/6.pdf> 30 Kasım 2021.
- Dolu, Osman: “Bir Fırsat Olarak Suç: Suçun Durumsal Belirleyicileri, Suç Fırsatları ve Rutin Aktiviteler Teorisi”, **Polis Bilimleri Dergisi**, C.11, S:2, 2009, s.1.
- Dülger, Murat Volkan, Ruhsar Köse: “Yaşam Hakkı İçin Tahliye: Korona Virüsü Sebebiyle Getirilmesi Düşünülen Ceza İnfaz İndirimi”, 2021, (Çevrimiçi) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3792363, 6 Aralık 2021.
- Dünya Sağlık Örgütü: (Çevrimiçi) <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> 18 Ekim 2021.
- Eisend, M: “Gender Roles”, **Journal of Advertising**, C.48, S:1, 2019, s.72-80 (Çevrimiçi) <https://www.tandfonline.com/doi/epub/10.1080/00913367.2019.1566103?needAccess=true> 28 Aralık 2021.

- Erbaş, Rahime, “Effective Criminal Investigations in Combating Domestic Violence and the ECtHR: Prima Ratio v. Ultima Ratio?”, in *Gender Based Approaches to the Law and Juris Dictio in Europe*, Yay.Haz. Elettra Stradella, Pisa University Press, Pisa, 2020, s.233.
- Erbaş, Rahime: “Effective Criminal Investigations for Women Victims of Domestic Violence: The Approach of the ECtHR”, **Women's Studies International Forum**, C.86, 2021, <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2021.102468>.
- Evrensel: “HSK’nin 6284 kararına kadınlardan tepki: Bu yanlış karardan dönülsün.”, 2020, (Çevrimiçi) <https://www.evrensel.net/haber/400901/hsknin-6284-kararina-kadinlardan-tepki-bu-yanliskarardan-donulsun> 19 Kasım 2021.
- Fan Yang: “Coping strategies, cyberbullying behaviors, and depression among Chinese netizens during the COVID-19 pandemic: a web-based nationwide survey.” **Journal of Affective Disorders**, C:281, 2021, s.138–144
- Felson Marcus: "Linking Criminal Choices, Routine Activities, Informal Control, and Criminal Outcomes", **The Reasoning Criminal: Rational Choice Perspectives on Offending**, Yay. Haz. Derek B. Cornish, Ronald V. Clarke, 1986, s.125
- Felson, Marcus, Lawrence E. Cohen: “Human Ecology and Crime: A Routine Activity Approach.” **Human Ecology**, C.8 S:4, 1980, s.389–406.
- Felson, Marcus, Rachel Boba Santos: **Crime and Everyday Life**, 4.bs., Thousand Oaks, CA, Sage, 2009, s.84-90.
- Felson, Marcus: “Routine Activities and Crime Prevention in the Developing Metropolis”. **Criminology**, C.25, S:4, 1987, s.913.
- Fitz-Gibbon, Kate v.d.: “Submission: COVID-19 and the Increase of Domestic Violence Against Women”. **Monash University**, doi:10.26180/5efbdcea12667.
- Forst Brian: “Prosecution and Sentencing”, **Crime**, C:16, 1995, s.363-367.
- “Why do some men use violence against women and how can we prevent it? Quantitative findings from the

- Fulu, Emma, v.d.: United Nations multi-country study on men and violence in Asia and the Pacific.", **UNDP, UNFPA, UN Women & UNV**, 2013, s.87 (Çevrimiçi) <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/974>, 08.05.2022
- Gorazd Meško: "Police, Policing and COVID-19 Pandemic", **European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice**, C.29, 2021, s.186
- Gould, Leroy C.: "The Changing Structure of Property Crime in an Affluent Society", **Social Forces**, C.48, 1969, s.50-59.
- Hornberg, Claudia, v.d.: "Gesundheitliche Folgen von Gewalt", **Gesundheitsberichterstattung des Bundes Heft C.42**, s.7 (çevrimiçi) <https://www.gbe-bund.de/pdf/gewalt.pdf>, 1 Ekim 2021.
- Hotaling, Gerald T., v.d.: "Intrafamily Violence, and Crime and Violence outside the Family" **Crime and Justice**, C.11, 1989, s.315-375.
- HSK: "COVID-19 Kapsamında İlave Tedbirler", (Çevrimiçi) <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/uu.pdf>, 19 Aralık 2021.
- HUDOC: AİHM, Opuz v. Türkiye, Başvuru No: 33401/02, 09. 06. 2009, parg. 195, (çevrimiçi) <https://hudoc.echr.coe.int/eng> 6 Nisan 2022.
- İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü: "Belediyeler için Kadın Sığınmaevi, Kadın Danışma Merkezi ve Şiddet Başvuru Hattı Uygulama Rehberi", (Çevrimiçi) http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/-YAYINLAR/KADIN%20SI%C4%9EINMA/uygulama_rehberi%5B1%5D.pdf, 10 Nisan 2022.
- İçişleri Bakanlığı: "Kadın Acil İhbar Sistemi (KADES) ile, İhtiyacınız Olduğu Anda, Güvenlik Güçlerimiz Bir Tıkta Yanınızda", (Çevrimiçi) <https://www.icisleri.gov.tr/kadin-acil-ihbar-sistemi-kades-ile-ihtiyaciniz-oldugu-anda-guvenlik-guclerimiz-bir-tikta-diğer-bir-anlatımlanizda>, 15 Kasım 2021.

- İHA: “Adalet Bakanı Gül: “Bir kadının ısrarla takip edilmesine istenen bir yıllık hapis cezasının caydırıcı olmadığını düşünüyoruz”, 2021, (Çevrimiçi) <https://www.ihha.com.tr/ankara-haberleri/adalet-bakani-gul-bir-kadinin-issarla-takip-edilmesine-istenen-bir-yillik-hapis-cezasinin-caydirici-olmadigini-dusunuyoruz-3351871/> 30 Kasım 2021.
- Jaitman, Laura, Victoria Anauati: “The Dark Figure of Crime in Latin America and the Caribbean” **Journal of Economics, Race, and Policy**, C.3, S:1, 2019, s.76-95.
- Jasinski, Jana L.: “Theoretical Explanations for Violence Against Women” **Sourcebook on Violence Against Women**, 1.bs, Ed. Claire M. Renzetti v.d., Kaliforniya, Sage Publications, Inc, 2001, s.5–21.
- Johnson, Katy, v.d.: “The Impact of COVID-19 on Services for People Affected by Sexual and Gender-based Violence”, **Int J Gynecol Obstet**, C.150, 2020, s.287, (Çevrimiçi) <https://obgyn.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ijgo.13285> 30 Ocak2022.
- Jourová, Věra: “Istanbul Convention: Combatting Violence Against Women”, (Çevrimiçi) https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/factsheet_istanbul_convention_web_en.pdf 18 Eylül 2021.
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu: “Korona Günlerinde Kadınlar İçin Şiddetten Korunma Kılavuzu”, (Çevrimiçi) http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/uploads/file/siddetten_korunma_kilavuzu.pdf, 15 Kasım 2021.
- Kalaylıoğlu, Yasemin: “The Economic and Social Impact of COVID-19 on Women and Men: Rapid Gender Assessment of COVID-19 Implications in Turkey”, **UN Women**, 2020, (Çevrimiçi) <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/06/the-impact-of-covid19-on-women-and-men-rapid-gender-assessment-of-covid19-implications-in-turkey>, 8 Kasım 2021.
- Karataş, Zeki: “COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme”, **Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi**, C.4 S:1, 2020, s.14.
- KCDP: “Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2020 Raporu”, (Çevrimiçi) <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2947/>

kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2020-raporu, 28 Ekim 2021.

- KCDP: “Nisan 2020 Başvuru Karşılama Raporu”, 2020, (Çevrimiçi)
<http://kadincinayetlerini-durduracagiz.net/aciklamalar/2912/nisan-2020-basvuru-karsilama-raporu>, 20 Eylül 2021.
- Kızmaz, Zahir: “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, C.29, S:2, 2005, s.149-174.
- Kilpatrick, Dean G.: “What Is Violence Against Women: Defining and Measuring the Problem.” **Journal of Interpersonal Violence** 19, S:11, 2004, s.1216-1217, (çevrimiçi)
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0886260504269679> 23 Ocak 2021.
- Koca, M., İ. Üzülmaz: **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 6. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- KONDA: “İstanbul Sözleşmesi”, 2020, (Çevrimiçi)
https://konda.com.tr/wp-content/uploads/2020/09/Barometre_111_IstanbulSozlesmesi.pdf, 7 Aralık 2021.
- Krantz G.: “Violence against women: A global public health issue!”, **Journal of Epidemiology & Community Health**, C.56, S:4, 2002, s.242.
- Krishnakumar, Akshaya, Shankey Verma: “Understanding Domestic Violence in India During COVID-19: A Routine Activity Approach”, **Asian Journal of Criminology**, C.16, 2021.
- Leukfeldt, Eric Rutger, Majid Yar: “Applying Routine Activity Theory to Cybercrime: A Theoretical and Empirical Analysis”, **Deviant Behavior**, C. 37, s.278-279.
- Mannon, James M.: “Domestic and Intimate Violence: An Application of Routine Activities Theory” **Aggression and Violent Behavior**, C.2, S:1, 1997, s.9-24.
- Medyascope: “Türkiye, Cumhurbaşkanı Kararı ile İstanbul Sözleşmesi’nden Çekildi”, 2021, (Çevrimiçi)
<https://medyascope.tv/2021/03/20/turkiye->

cumhurbaskani-karari-ile-istanbul-sozlesmesinden-
cekildi/, 25 Kasım 2021.

Merton, Robert
King:

Social Theory and Social Structure, 1.bs, New York,
Simon and Schuster, 1968.

Meurens, Nathalie
v.d.:

“Tackling Violence Against Women and Domestic
Violence in Europe”, **European Parliament's
Committee on Women's Rights and Gender
Equality (FEMM)**, 2020, (Çevrimiçi)
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STU
D/2020/658648/IPOL_STU\(2020\)658648_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/658648/IPOL_STU(2020)658648_EN.pdf), 15
Eylül 2021.

Milliyet:

“Son Dakika: Öldüren İzin! 10 Kadın ve 3 Çocuk
Katledildi”, 21.06.2021, (Çevrimiçi)
[https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-
olduren-izin-10-kadin-ve-3-cocuk-katledildi-6535689](https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-olduren-izin-10-kadin-ve-3-cocuk-katledildi-6535689),
8 Nisan 2022.

Miró, Fernando:

“Routine Activity Theory”. **The Encyclopedia of
Theoretical Criminology**, 2014, s.2 (Çevrimiçi)
[https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/97811
18517390.wbetc198](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/9781118517390.wbetc198), 28 Ekim 2021.

Mor Çatı Kadın
Sığınağı Vakfı:

“İnfaz Yasasının Yürürlüğe Girmesi ile Birlikte, Devlet
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Konusunda
Sorumluluklarını Yerine Getirmeli ve Acil Tedbirler
Almalıdır!”, 2020, (Çevrimiçi)
[https://morcati.org.tr/basin-aciklamalari/infaz-
yasasinin-yururluge-girmesi-ile-birlikte-devlet-kadina-
yonelik-siddetle-mucadele-konusunda-
sorumluluklarini-yeri%CC%87ne-getirmeli-ve-acil-
tedbirler-almalidir/](https://morcati.org.tr/basin-aciklamalari/infaz-yasasinin-yururluge-girmesi-ile-birlikte-devlet-kadina-yonelik-siddetle-mucadele-konusunda-sorumluluklarini-yeri%CC%87ne-getirmeli-ve-acil-tedbirler-almalidir/), 27 Kasım 2021.

Neil, Jennifer:

“Domestic Violence and COVID-19: Our Hidden
Epidemic”, **Australian Journal of General Practice**,
(Çevrimiçi)
[https://www1.racgp.org.au/ajgp/coronavirus/domestic-
violence-and-covid-19](https://www1.racgp.org.au/ajgp/coronavirus/domestic-violence-and-covid-19) 24 Ocak 2022.

Özbek, V. Ö., v.d.:

Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 15. bs., Ankara,
Seçkin Yayıncılık, 2020, s.129.

Parker, Kim,
Juliana Horowitz,
Rachel Minkin:

“How the Coronavirus Outbreak has and hasn't
Changed the Way Americans Work”, **Pew Research
Center**, 2020, (Çevrimiçi)
<https://www.pewresearch.org/socialtrends/2020/12/09/>

how-the-coronavirus-outbreak-has-and-hasnt-changed-the-way-americans-work/ 2 Nisan 2022.

Parti, Katalin,
Gunda Wössner:

“Schutzlos in der Quarantäne”, **Max-Planck-Gesellschaft**, (çevrimiçi)
<https://www.mpg.de/14882418/gewalt-in-partnerschaften?c=151885>, 9 Ocak 2022.

Polis Akademisi:

“Kovid-19 Salgını ve Sonrası Devlet, Demokrasi ve Güvenlik”, (Çevrimiçi)
<https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/Kovid-19%20Devlet,%20Demokrasi%20ve%20G%C3%BCvenlik.pdf>, 15 Ocak 2022.

Pratt, Travis C.,
Kristy
Holtfreter, Michael
D. Reisig:

“Routine Online Activity and Internet Fraud Targeting: Extending the Generality of Routine Activity Theory.” **Journal of Research in Crime and Delinquency**, C.47, S:3, 2010, s.267–296.
<https://doi.org/10.1177/0022427810365903>

Public Safety
Performance
Project:

“State of Recidivism: The Revolving Door of America’s Prisons”, **The Pew Center on the States**, 2011, (Çevrimiçi)
https://www.michigan.gov/documents/corrections/Pew_Report_State_of_Recidivism_350337_7.pdf, 10 Ekim 2021.

Resmi Gazete:

“3718 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı”, (çevrimiçi)
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/03/20210320-49.pdf> 8 Kasım 2021.

“Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”nin Onaylanması”, (çevrimiçi)
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120308M1-1.htm>, 28 Haziran 2022

Richters, J.M.
Annemiek:

Women, Culture and Violence: A Development, Health and Human Rights Issue, Leiden, The Netherlands Women and Autonomy Centre (VENA), 1994, s.25-26.

Ruiz-Pérez I.,
Plazaola-Castaño
J., Vives-Cases C.:

“Methodological Issues in the Study of Violence Against Women”, **J Epidemiol Community Health**, C.61, 2007.

- Saltzman, L.: “Building Data Systems for Monitoring and Responding to Violence Against Women, Part II”, **Violence Against Women**, C.6, S:8, s.811-911.
- Sokullu-Akıncı, Füsün: “Suçta Karanlık Alan- Suçta Siyah Sayılar”, **Kriminoloji**, 8.bs, Ed. Erol Tutar, İstanbul, Beta, 2011, s.72-92;
- Sokullu-Akıncı, Füsün: **Viktimoloji**, 2.bs., İstanbul, Beta, 2008, s.22.
- Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi: “COVID-19 Karantinasından Kadının Etkilenimi ile Kadın ve Çocuğa Yönelik Şiddete İlişkin Türkiye Araştırma Raporu” 2020, (çevrimiçi) <https://sahamerkezi.org/covid-19-karantinasindan-kadinin-etkilenimi-ile-kadin-ve-cocuga-yonelik-siddete-iliskin-turkiye-arastirma-raporu/>, 14 Ekim 2021.
- Şahin, Hande, Aygen Çakmak, Yurdağül Erdem: “Pandeminin Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Etkisinin Yazılı Basına Yansıyan Olgular Üzerinden İncelenmesi”, **OPUS International Journal of Society Researches**, C.18, S:43, 2021, (Çevrimiçi) <https://dergipark.org.tr/tr/pub/opus/issue/62812/94770> 4 9 Ocak 2022.
- T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü: (Çevrimiçi) <https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/-istatistik/istatistik-2.pdf>, 8 Nisan 2022.
- T.C. İçişleri Bakanlığı: “6235 Sayılı Genelge” (Çevrimiçi) <https://www.icisleri.gov.tr/2-gun-sokaga-cikma-yasagi>, 3 Nisan 2022.
- TBMM: “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6284.html>, 10 Kasım 2021.
- TBMM: “Anayasa”, (çevrimiçi) https://www5.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf, 2 Ocak 2022.
- TBMM: “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, (Çevrimiçi)

<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k7242.html>, 25
Kasım 2021.

TBMM: “Türk Ceza Kanunu”, (çevrimiçi)
<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>, 4
Nisan 2022.

TBMM: 6284 s.K. md. 3; md. 4, “Ailenin Korunması ve Kadına
Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, (Çevrimiçi)
<https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6284.html>, 9
Nisan 2022.

Tjaden, Patricia: “What is Violence Against Women? Defining and
Measuring the Problem: A Response to Dean
Kilpatrick.” **Journal of Interpersonal Violence** 19,
S.11, 2004,
<https://doi.org/10.1177/0886260504269681>.

Tobias, John Jacob: “**Crime and Industrial Society in the Nineteenth
Century**”, 1.bs., New York, Schocken Books, 1967,
s.45-50.

Türk Üniversitesi
Kadınlar Derneği: (çevrimiçi)
[https://www.tukd.org.tr/yayinlar/hukuk/infaz-
kanundaki-yeni-duzenlemeler-ve-ceza-indirimleri](https://www.tukd.org.tr/yayinlar/hukuk/infaz-kanundaki-yeni-duzenlemeler-ve-ceza-indirimleri), 10
Ekim 2021.

Türkiye Barolar
Birliği Kadın
Hukuku
Komisyonu: “Ev İçi Şiddeti Önleyecek Tedbirler Acilen
Alınmalıdır”, 2020, (Çevrimiçi)
[https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/ev-ici-siddeti-
onleyecek-tedbirler-acilen-alinmalidir-81230](https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/ev-ici-siddeti-onleyecek-tedbirler-acilen-alinmalidir-81230), 14
Aralık 2021.

Türkiye İstatistik
Kurumu: (Çevrimiçi)
[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-
Kadin-2020-
37221#:~:text=Adrese%20Dayal%C4%B1%20N%C3%
BCfus%20Kay%C4%B1t%20Sistemi,1'ini%20ise%
20erkekler%20olu%C5%9Fturdu](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2020-37221#:~:text=Adrese%20Dayal%C4%B1%20N%C3%BCfus%20Kay%C4%B1t%20Sistemi,1'ini%20ise%20erkekler%20olu%C5%9Fturdu), 8 Ekim 2021.

UN Women
Deutschland: “Corona: Eine Krise der Frauen”, (Çevrimiçi)
[https://www.unwomen.de/aktuelles/corona-eine-krise-
der-frauen.html](https://www.unwomen.de/aktuelles/corona-eine-krise-der-frauen.html), 8 Eylül 2021.

UN Women v.d.: “Justice for Women Amidst COVID-19”, (Çevrimiçi)
[https://www.unwomen.org/en/digital-
library/publications/2020/05/justice-for-women-
amidst-covid-19](https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/05/justice-for-women-amidst-covid-19), 13 Kasım 2021.

- UN Women: “Türkiye’de COVID-19 Etkilerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi”, (Çevrimiçi) https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/73989_rgainfographicsturkish.pdf, 9 Aralık 2021.
- United Nations: (Çevrimiçi) <https://www.ohchr.org/sites/default/files/eliminationva w.pdf> 21 Ocak 2022.
- United Nations: (Çevrimiçi) <https://turkey.un.org/sites/default/files/2020-06/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-tr.pdf>, 19 Eylül 2021.
- Ünal, Burcu, Leyla Gülseren: “COVID-19 pandemisinin görünmeyen yüzü: Aile içi kadına yönelik şiddet” **Klinik Psikiyatri Dergisi**, C.23, Ek 1, 2020, s.89-94.
- Viero, A. v.d.: “Violence Against Women in the COVID-19 Pandemic: A Review of the Literature and a Call for Shared Strategies to Tackle Health and Social Emergencies”, **Forensic Science International**, C.319, 2021 (Çevrimiçi) <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0379073820305120> (Erişim Tarihi: 23.01.2022)
- Welle, Deutsche: “İnfaz paketinde uyuşturucu ve cinsel suçlara indirim”, 2020, (Çevrimiçi) <https://www.dw.com/tr/i%CC%87nfaz-paketinde-uyu%C5%9Fturucu-ve-cinsel-su%C3%A7lara-indirim/a-52895156> 8 Nisan 2022.
- Winstock, Adam: “GDS COVID-19 Special Edition: Key Findings Report” **Global Drug Survey**, 2020, (Çevrimiçi) <https://www.globaldrugsurvey.com/gds-covid-19-special-edition-key-findings-report/>, 28 Ekim 2021.
- World Health Organization: (Çevrimiçi) <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/312261/WHO-RHR-18.19-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 20 Ekim 2021.
- Yale Medicine: “Our Pandemic Year—A COVID-19 Timeline”, (Çevrimiçi) <https://www.yalemedicine.org/news/covid-timeline> 21 Nisan 2021.
- Yanikkerem, Emre: “Kadına Uygulanan Şiddetin Üreme Sağlığına Etkileri.”, **Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokul Dergisi**, C.5 S:2, 2002, s.1-5.

Yenerer Çakmut,
Özlem:

“İsrarlı Takip (Stalking), Kişinin Huzur ve Sükununu Bozma ve Türk Ceza Hukuku Bakımından Genel Değerlendirme”, **Balıkesir Barosu Dergisi**, S:1, 2021, (Çevrimiçi)
<https://balikesirbarosu.org.tr/medya/balikesir-barosu-dergisi-sayi-1>, 30 Kasım 2021.

Zamba,
Constantina,
Marilena
Mousoulidou,
Andri
Christodoulou:

“Domestic Violence against Women and COVID-19”, **Encyclopedia**, C.2, 2022, s.446, (Çevrimiçi)
<https://doi.org/10.3390/encyclopedia2010027>, 15 Mart 2022.

(Çevrimiçi)
https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1692021162433adalet_ist-2020.pdf, 13 Aralık 2021.

(Çevrimiçi)
<https://twitter.com/YediHilal/status/1148636682079678464>, 4 Aralık 2021.

(Çevrimiçi) <https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-kadina-yonelik-siddetle-mucadele-2022-faaliyet-plani-genelgesi-gonderildi>, 4 Aralık 2021.

(Çevrimiçi) <https://www.icisleri.gov.tr/aile-ici-ve-kadina-yonelik-siddet-olaylarina-iliskin-alinan-tedbirler-sonuc-verdi>, 15 Ocak 2022.

(Çevrimiçi)
https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_ge.pdf, 2 Eylül 2021.

(Çevrimiçi) <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>, 8 Eylül 2021.